

Державний комітет СРСР з народної освіти
Дніпропетровський ордена Трудового Червоного Прапора
державний університет
имені 300-річчя возз'єднання України з Росією

А. Т. СИЗЬКО

СЛОВНИК
ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРОК
СІЛ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ПОЛТАВЩИНИ

Дніпропетровськ 1990

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ СРСР З НАРОДНОЇ ОСВІТИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ОРДЕНА ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПORA
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ 300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

А.Т.СИЗЬКО

С Л О В Н И К
ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРОК
СІМ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ПОЛТАВИЩИНИ

Затверджено редакційно-видавничою радою
університету як навчальний посібник

Дніпропетровськ 1990

Сизько А.Т. Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини: Навч. посібник. Дніпропетровськ: ДДУ, 1990. 100 с.

Словник охоплює діалектну лексику говірок із населених пунктів південно-східної Полтавщини.

Призначений в першу чергу для студентів університету. Може бути використаний ученими-мовознавцями в наукових дослідженнях, а також при укладанні діалектного словника української мови.

Рецензенти: акад. АН УРСР В.М.Русанівський,
д-р філол. наук Д.Х.Беранник

© Дніпропетровський орден Трудового Червоного Прапора державний університет, 1990

ПЕРЕДМОВА

У 1981 р. нами був опублікований "Словник діалектної лексики села Кишеньок (Кобеляцького району Полтавської області)". У ньому зафіксовані лексичні діалектизми говірки лише одного села (Кишеньок). Закономірно постає питання, чи вживаються ці діалектні слова в говірках інших навколишніх населених пунктів. Таке питання ставили і вчені-мовознавці на XV республіканській діалектологічній нараді в Києві 1983 р., на якій обговорювався словник.

Щоб відповісти на це питання, довелося докласти багато зусиль і праці. За складеною нами програмно-питальником учителя середніх шкіл та студенти Дніпропетровського держуніверситету в 1984-1986 рр. зібрали лексичні діалектизми^х в 18 населених пунктах^{хх} з уст колгоспників (переважно жінок) похилого віку.

Зібраний і відповідним чином опрацьований матеріал, а також діалектна лексика Словника, опублікованого в 1981 р., положені в основу цього словника.

Укладений він на тих же засадах, як і Словник виданий в 1981 р. але в ньому є й деякі зміни та доповнення, що стосуються добору матеріалу, а також структури словникових статей. Так, розмовні слова найбільш характерні для усно-розмовного вжитку, ніж для літературної мови, в словник не включалися за винятком застарілих слів (вони в тексті словника мають позначку "вст"). А в Словнику, опублікованому в 1981 р., їх чимало.

Не включені в словник також і вигуківі слова, які використовуються мовцями при кликанні домашніх тварин та птахів. Ці слова вживаються в усіх обстежених говірках і нічого нового ні в кіль-

Основним критерієм при визначенні діалектного слова слід вважати відсутність його в нормативних словниках сучасної української літературної мови або наявність його хоча б в одному з них з позначкою "обл." чи "діал."

XX Список обстежених сіл південно-східної Полтавщини (і трьох сіл Дніпропетровської області), їх умовні скорочення та прізвиська колгоспників, учителів і студентів див. далі на с.4-5.

кісному, ні в якісному відношенні не вносять до цих категорій, вживаних в говірці села Кішеньок.

Більш чіткіше і точніше окреслюються словникові статті:

1. Фонетичні, словотворчі й інші діалектні варіанти розглядаються в одній словниковій статті з основним реєстровим словом, причому вони без будь-яких пояснень подаються і в алфавітному порядку в окремих словникових статтях, маючи при собі позначку "див.", якою відсилається до основного реєстрового слова (в обох випадках слова-варіанти передаються великими буквами).

2. Синонімічні діалектні слова містяться в окремих словникових статтях, а щоб вказати на їх синонімічність, робиться посилання за допомогою позначки "пор."

3. Діалектизми-омоніми наводяться в різних словникових статтях: ДУПЛІК¹ - вулик і ДУПЛІК² - старе трухляве в середині дереву; вони номеруються, цифри ставляться зверху в кінці омоніма.

4. Після реєстрового діалектизму ставляться його закінчення в родовому відмінку не в усіх словах, а тільки в іменниках чоловічого і жіночого роду на приголосний та в іменниках, що вживаються лише в множині; далі наводяться граматичні ремарки (називаються тільки прислівники, вигук та службові слова) і до деяких реєстрових слів - різні стилістичні та інші позначки.

5. Значення реєстрового слова, уміщеного в словнику, розкривається за допомогою лексичних чи фразеологічних відповідників літературної мови, а коли місцеве слово таких відповідників не має, то воно пояснюється описово, наприклад: ЛИКО - задерта шкіра пальця біля основи нігтя.

6. У словниковій статті вказується географія діалектного слова (тобто називаються села, в яких вони вживаються).

7. Щоб глибше й точніше відтворити семантику реєстрового слова, в кінці словникової статті наводяться приклади (короткі речення) з цим словом, яке записується в розбивку.

Для передачі найхарактерніших фонетичних особливостей говірок у Словнику вживаються додаткові діакретичні знаки: Е^н - для передачі ненаголошеного звука Е, що наближається у вимові до И (се^ндо), ґ - для запису задньоязичного дзвінка вибухового звука Г (ґава).

С П И С О К

населених пунктів (їх умовні скорочення) та прізвища
експлораторів (експ.) і інформаторів (інф.)

- Біл. - Білики (Кобеляцького р-ну); експ.: студ. Савченко С.Г., Серета Н.О.; инф.: Тупиця Г.І. (1907^ж), Тупиця І.С. (1919).
- Бр. - Бродщина (Кобел.р-ну); експ.: студ. Каценко Н.К., Філенко Л.М.; инф.: Федосова П.М. (1896), Косенко К.К. (1896).
- Б. - Бутенки (Кобел.р-ну); експ.: студ. Савченко С.Г., Серета Н.О.; инф.: Ісаї К.В. (1927), Кузема О.В. (1929).
- Вас. - Василівка (Кобел.р-ну); експ.: студ. Карабут Н.О.; инф.: Карабут І.К. (1912).
- Д. - Дашківка (Кобел.р-ну); експ.: студ. Гавриленко О.В., Якименко І.О.; инф.: Черкаська М.К. (1900), Кобець Г.Я. (1913).
- К. - Комендантівка (Кобел.р-ну); експ.: студ. Галацька В.Л., Науменко Л.М.; инф.: Циганко М.Г. (1909), Наріжна М.Ф. (1905).
- Кш. - Кшешівка (Кобел.р-ну); експ.: Сизько А.Т.; инф. його рідна мати Сизько П.П. (1879).
- Коб. - Кобеляки; експ.: учителька Несвіжа Л.В.; инф.: Москалець С.Г. (1910), Телятник Л.В. (1905), Піркун Н.М. (1918).
- Л. - Лучки (Кобел.р-ну); експ.: учителька-пенсіонерка Васько С.І.; инф. Бикова Д.І. (1914).
- Ляшк. - Ляшківка (Кобел.р-ну); експ.: студ. Білоус І.Г., Каценко Н.К.; инф.: Зубко Г.М. (1914), Митько О.М. (1918).
- М. - Могилів (Царичанського р-ну Дніпропетровської обл.); експ: студентка-заочниця (учителька) Даць-

* Цифра в дужках вказує на рік народження.

- ко В.І.; інф.: Дацько О.П. (1915), Сядре А.М. (1915).
- Н. - Никонорівна (Чутівського р-ну Полтавської обл.); експ.: студ. Фяленко Л.М.; інф.: Карапан П.М. (1892), Фяленко М.Г. (1926).
- Ол. - Ольховатка (Кобел.р-ну); експ.: учителька-пенсіонерка Літко П.П. (1903); інф.: Харченко М.С. (1903), Бугрименко Н.И. (1907).
- Орл. - Орлик (Кобел.р-ну); експ.: студ. Якименко І.О., Гавриленко О.В.; інф.: Боняк Г.М. (1918), Китова М.О. (1915).
- П. - Писаревщина (Диканського р-ну Полтавської обл.); експ.: студ. Ключко О.І.; інф. Рибась О.П. (1908).
- Р. - Рудка (Царичанського р-ну Дніпропетровської обл.); експ.: студентка-заочниця Здорж В.М.; інф. Кашевська А.І. (1892).
- Св. - Світлогорськ* (Кобел.р-ну); експ.: учителька Заскалько З.Г., студ. Титаренко О.М.; інф.: Марченко Т.П. (1919), Пузина О.С. (1915).
- С. - Солошино (Кобел.р-ну); експ.: учителька Горошко К.П., студенти Гадацька В.Л. і Науменко Л.М.; інф.: Гороховська Н.І. (1913), Бараненко Н.Ф. (1908), Демченко В.П. (1919), Доброницька А.Г. (1903).
- Х. - Хутірське (Царичанського р-ну Дніпропетровської обл.); експ.: студентка-заочниця Тимошенко Н.Б.; інф. Назаренко Г.К. (1902).

* Коли була збудована і почала діяти Дніпродзержинська ГЕС (1965 р.), чимало сіл було затоплено водов (від с. Кишеньок залишилась невелика частина на правому боці річки Ворскли). Жителі затоплених сіл (Переволочної, Кишеньок і ін.) поселились на правому березі Ворскли і назвали своє село Світлогорське.

Після діалектичних слів, записаних від селян, які раніше проживали в с. Переволочній, ставимо позначку "Св"

С П И С О К
уживаних у словнику умовних скорочень

безоо.	- безособове дієслово
бот.	- ботаніка
буд.	- будівельна справа
виг.	- вигук
вет.	- ветеринарія
вульг.	- вульгарне слово
див.	- дивись
глузл.	- глузливе слово
дит.	- дитяче слово
ент.	- ентомологія
етн.	- етнографія
жарт.	- жартівливе слово
ж.р.	- жіночий рід
займ.	- займенник
заст.	- застаріле слово
збільш.	- збільшена форма
зб.	- збірне слово
згруб.	- згрубіле слово
зменш.	- зменшена форма
зневажл.	- зневажливе слово
зоол.	- зоологія
ірон.	- іронічне слово
іст.	- історичне слово
іхт.	- іхтіологія
кул.	- кулінарія
лайл.	- лайливе слово
мед.	- медицина
мн.	- множина
невідм.	- невідмінюване слово
несх.	- несхвальне слово
нов.	- нове слово
одн.	- одинина
орн.	- орнітологія
перен.	- переносне значення
пор.	- порівняй
през.	- презирливе

прюл.	- прислівник
рюб.	- рюбальство
рідк.	- рідкісне слово
с.г.	- сільське господарство
с.р.	- середній рід
техя.	- техніка
тільки мн.	- тільки в множині
тільки одн.	- тільки в однині
фам.	- фамільярне слово
частіше мн.	- частіше в множині
ч.р.	- чоловічий рід
◇	- знак на позначення фразеологічного звороту

С Л О В Н И К

А

АЛКАШ, фам. Сильний п'яниця. Вас., Св. Зібралися алкаші на випивку (Коб.). АЛКАШНИК С. Пор. П'ЯНИЦОГА, П'ЯНИЦИГА, ЯРИЯНИК. АЛКАШНИК. Див. АЛКАШ.

АНТОНІВ ВОГОНЬ, заст. Гангрена. Б., Бр., Вас., Коб., Л., Орл., П., С., Св. Щоб те^мбе антонів вогонь спалить (Кш.).

АНЦИБОЛОТ, - А. І. Болотняний чорт. 2. Перен., лайл. (про дітей). Шибеник, зірвиголова, розбишака. Бр., Вас., Д., К., Коб., Дяк., М., Ол., Орл., Р., С., Св. Що ж ти робив, анциболоте, нащо ти б'єш дітей (Кш.). Пор. АРІАКА (у 2-му значенні).

АРАВОЮ, присл. Гуртом, вробю; оравю (Кш.). А р а в о ю накинудися на мене^м хулігани (Коб.). Пор. АУЛОМ.

АРІАКА, несх. 1. Розбийник, злодій. 2. Розбишака, бешкетник. Біл. Та цей парубок - а р і я к а; нічого не робить, а тільки бешкетує та збиткується над другими (Коб.). Пор. АНЦИБОЛОТ (у 2-му значенні).

АУЛОМ, присл. Гуртом, разом. Б., Біл., Бр., Вас., К., Коб., Кш., Дяк., С., Св. Приїхали до клубу всі учні а у л о м (Л.). Пор. АРАВОЮ.

БАБЕШИЦЕ, с.р. збільш. (від слова бабега), зневажл. Дуже велика баба. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Л., Ол., П., С., Св. Та ота Городинська - таке велике б а б е ж и щ е (Киш.).

БАБЕНЦІЯ, несхв. Дуже велика жінка. Он дорогою пішла б а - б е н ц і я, яка ж вона здорова (Коб.).

БАБЗДЕРЯ, зневажл. Стара неохайна велика баба. Б., Біл., Бр., Ол., П., Р., К., Л., Киш., М. Он сидить на призьбі б а б з д е - р я Уґа (Вас.). **БАБЗДЕРЯКА** (збільш.). С.

БАБЗДЕРЯКА. Див. БАБЗДЕРЯ.

БАБІТИ, ПО- (про людське тіло, переважно рук.). Зморщуватися від довгого перебування у воді. Вас. Коб., Л., М., Р., Орл., В., Бр., Д., Лшк., Св., С., Х. Після прання сильно п о б а б і л и в мене^н пальці (Киш.).

БАБНИК, - КА. Чоловік, який гуляє з чужими жінками, розпусник. Біл., Б., Бр.; В., К., Лшк., Н., Р., Св., С., Х., Вас., Коб. Та отой Іван - ве^ндкий б а б н и к: х оде^н до чужих жінок (Киш.).

БАБОЧКА, іхт. Невелика риба, схожа на бичків. Киш. Сьогодні ловляться одні тільки б а б о ч к и, а толку з них мало (Коб.).

БАГРАМОТА. Сорт груш бергамот. У саду ростут груші - б а г - р а м о т и (Киш.).

БАДЯ. Посуд, схожий на цебер, яким витягають воду з колодязя. Вас., Д., Л., Орл., Р.

БАЙБАРА. Довгий батіг. Б., В., Ол., Р. Пастих з б а й б а - р о в в руках погнав овець на толоку (Киш.).

БАКАЙ. Велика вибоїна на дорозі, заповнена брудною водою, брудом. Біл., Б., Бр., Св., С., Х. Б а к а й на дорозі такі, що ні пройти ні проїхати (Вас.).

БАЛАБОНИ, - ІВ, тільки мн.: \diamond БИТИ БАЛАБОНИ. Говорити дурниці, нісенітниці. Біл., Б., Бр., Д., Вас., К., Л., Ол., Орл., С., Св. Уже сьогодні Мотря п р о б и л а б а л а б о н и (Киш.).

БАЛАБУХА (зменш. БАЛАБУШКА), кул., рідко. Пампуха, пампушка - невелика булочка. Б., Біл., Бр., Вас., Д., Киш., Л., М., Н., Ол., Орл., П., Р., С., Св., Х.

БАЛАКАРЬ, - РН. Той, хто багато балакає, розповідає; балакує. Коб., Ол., Св. Та ти добрий б а л а к а р ь, багато балакаєш. Добре плещиш язиком (Киш.).

БАЛГАН, - НА. Те, що я балаган (із брезенту нап'ятий навів).
Киш., Д., Орл., Св. Для свальби робили балган, щоб був
холодок (К).

БАЦІЛО, с.р., зневажл. Те, що бандит.С.

БАНУР, -РА (зменш. БАНУРЧА). Ягня, що має два кендохи. Б.,
Біл., Бр., Вас., Д., Киш., Коб., Д., Ол., Орл., С., Св., Х. Пор. ОБДИМОК.

БАНУРЧА. Див. БАНУР.

БАНИТИ, ВИ-, ПО-, ПЕРЕ-. Мити посуд. Біл., Бр., Вас., Д., Коб.,
Д., М., Ляшк., Ол., Ор., Р., П., С., Св., Х. Моя внучка вже по-
б а н и л а посуду (Киш.).

БАНКРАТ, техн. Домкрат. Біл., Вас., Д., Киш., К., Л., Коб., Ол.,
Орл., Р., С., Св. ДОНКРАТ. Б., К.

БАРАБОЛЯ. Картопля. Пора вже б а р а б о л ю копати (Коб.).

БАРАНЕЦЬ. Див. БАРАНЧИК (в I-му значенні).

БАРАНЧИК^I, -КА. Внаслідок термічної обробки тріснуте кукуруд-
зяне зерно. Біл., Вас., Д., Коб., Орл., П., Св. Напукай ме^ні
б а р а н ч и к і в із кукургузи (Киш.). БАРАНЕЦЬ. Д., Ол.

БАРАНЧИК², -КА, техн. Певний пристрій, за допомогою якого
повертають вітряний млин у потрібному напрямі. Д., Орл., П.
Пе^ре^тяги б а р а н ч и к та пове^рни млин на вітер (Киш.).

БАРБОСЯКА. Людина злочинної вдачі. К.

БАРМАКИ, -ІВ, тільки мн. Дерев'яні вила. Біл., Коб. У нас
б а р м а к а м и переносят солому (Вас.).

БАСКА, заст. Літній жіночий одяг без коміра, схожий на кофту,
має ззаду дві фалди. Колись дівчата ходили в б а с к а х (Киш.).

БАСУВАЧКА. Дитяча гра. П.

БДЖІЛЬНИК, - КА. Той, хто розводить і доглядає бджіл. Ляшк.
Пор. БДЖОЛОВІД.

БДЖОЛОВІД, - ДА. Той, хто розводить і доглядає бджіл. Орл.
ПЧОЛОВІД. Орл. Пор. БДЖІЛЬНИК.

БЕБЕШКА^I, заст. жіночий одяг, схожий на кофту. Вас., К. Ходи-
ли колись в старовину в б е б е ш к а х (Киш.).

БЕБЕШКА². Друга назва вівці. Б., Орл. Пор. БЕРІШКА.

БЕБИ, невідм., дят. Спати. К. Пор. ТЕ^ИТЕСІ.

БЕДЗВІН, — ВОНА. Прилад, яким важать різні продукти; терези. Біл., Вас., К., Л., Орл., П., Св., С. Пор. КАНТУР. А я оце зражила м'ясо на б е д з в і н і (Киш.).

БЕДЗВІСТИ, присл. Невідомо де; ◇ ЗАБІГТИ БЕДЗВІСТИ. Забігти невідомо куди; ◇ ПРОПАСТИ БЕДЗВІСТИ. Зникнути невідомо кудь. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Ол., Орл., С., Св., Х.

БЕЗБАШ, приол. Без мети, як попало, без певного порядку. Вас., Коб., Л., Р., С., Св. Ходиш б е з б а ш, окрізь таянешся. Іти додому (Киш.).

БЕЗВИГРІБНИЙ. Дуже великий за обсягом, такий, що немає ні кінця ні краю. П. Такого така б е з в и г р і б н а робота — роби, роби й кінця не^н видно (Киш.).

БЕЗКЛЕПКИЙ (про людину). Душний. Бр., Вас., Д., Коб., Л., М., Ол., П., С. Що ти від нього хочеш — ві^н же б е з к л е п к и й (Киш.). Пор. ТОВПІГА.

БЕЗОДНЯВА. Дуже велика глибина в річці чи на озері. Бр., Киш., Л., П. Не^н пливи на б е з о д н я в а у (Коб.).

БЕЇВ (?), неск. ◇ БЕВВА СОБАКА (?). Б., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Ол., Орл., П., С., Св., Х. Ві^н же, як б е ї в а собака (Киш.).

БЕРІШКА. Друга назва вівці. Бр., Д., К., Орл., П., С. Малим я пас б е р і ш к и. Пор. БЕБЕШКА.

БЕХ¹, — ХА. Трав'яниста рослина. Д., Коб., П., Орл., П., С.

БЕХ², — ХА. Назва хвороби, спорідненої з бешкою; рога. Вас., Киш., Орл., П., С., Св.

БЗДЮХА¹, бот. Вид гриба, дощовик. Д., Киш., Коб., Л., Ол., Орл.

БЗДЮХА², зоол. Чорний жук; вонючка. Вас., Д., Киш., Коб., Л., Ол., Орл., П., С., Св.

БИТЕЛН. Прилад для первинної обробки (тінання, ламання) конопель, льону. Д., Л., Коб., Орл., С., Св. На терниці трут, на б и т е л і тінают прядиво (Киш.). Пор. ЛАМАНКА.

БИТНОСТЬ, — ТІ. Існування, перебування. Біл., Б., Бр., Вас., Коб.,

Л., П., Св. Цю школу вже построїли за моєї б н т н о с т і (Киш.).

БИЧИНА, заст. М'ясо з бика. Орл. "Пуз, пуз, найвся круп?" - "Ні, б и ч и н и" (Киш.). Борщ сьогодні з б и ч и н о ю (Ол.).

БІБОК, - БКА. Овечі екскременти у вигляді дрібних круглих кульок. Бр., Коб., Ол., П., С., Х. Вівці усипали всю дорогу б і б - к а м и (Киш.). БІБРЯШОК, - ШКА. Вас., Киш., М., Ол., Св.

БІБРЯШОК. Див. БІБОК.

БІГУНКА, заст. Хвороба живота - понос, розлад шлунка. Б., Біл., Бр., Д., Коб., Ол., Орл. Дитину напала б і г у н к а (Киш.). ПОБІГУНКА. П. Пор. ШВИДКА.

БІГУХА. Дівчина чи жінка, що швидко ходить, підбігом. Бр. ПОБІГУЦЯ. П.

БІДЬОНКА, с. г., заст. Візок на двох колесах, в який запрягається одна коняка. Бр., Вас., К., Ол., С., Св. Поїхав сусід б і - д ь о н к о в до сусіднього села (Киш.).

БІЛІВКА. Біла глина, якою білуть хату. Б., Киш., Коб., К.

БІЛОВІД, - ВОДУ. Назва придніпрових плавнів, на місці яких колись була вода, яка потім зникла. Коб., Д., Ол., Св. У б і л о - в о д і пасли колись коней (Киш.).

БІЛЛЮ Білизна. Біл., Б., Бр., П., Р., С., Св., Вас., К., Коб., Д., М., Н. Колись мати було прала білльо і літом і зимою на річці (Киш.).

БЛІКАТИ (БЛИКНУТИ). Блимати. Б., Біл., Вас., Д., К., Киш., Л., М., Ол. Він як б л и к н у в на мене, аж страшно стало (Св.).

БЛИКУН, - НА. Саморобний каганчик. Бр., П. Пор. БЛИМЧИК, МОРГУН.

БЛИМЧИК, - КА. Саморобний каганчик. Вас., Коб., Р., П. Пор. СЛІПЕЦЬ, БЛИКУН. Блимає б л и м ч и к, аж очі вилазят, так трудно дивитися (Киш.).

БЛИСТИТИ, ВІД-. Бити, вибити. Бр., Б., Коб., Д., Киш., П., Р., Св. Яка ж ти неслух"йна. Я тебе б л и с т и т и м у, як собаку. Пор. ВІДРЕПІАТИ, ВІДЛУБАСИТИ, ОДТЕЛЕБЕНІТИ.

БОБЛАТИСЯ, несх. Невправно щось робити, невміло працювати. Л., Коб., Р., Св. БОБЛЯТИСЯ. С., Коб. Пор. МОНДАТИСЯ.

БОБЛЯТИСЯ. Див. БОБЛАТИСЯ.

БОВКУН¹, - НА. Віл, якого використовують у роботі без пари. Бр., Біл., П. Везе хлопець кавуни б о в к у н о м (Вас.).

БОВКУН², - НА, бот. Колічча трав'яниста рослина. Бр., П. Б о в к у н росте на вигоні (Л.).

БОГАРАДИ, присл. (вживається при проханні). Будь ласка. Вас., Д., Коб., К., Л., Н., Ол., Орл., П., С., Св., Х. Я те^ж тебе прошу, б о г а р а д и, з теми хлопцями не^ж зв'язуйся (Киш.).

БОЛЬШАК, - КА. Магістральна, стовпова дорога. Біл., Д., Киш., Коб., К., Л., С. На б о л ь ш а к у ми зустріли знайомого чоловіка (Орл.). Пор. БОЛЬШОВИК.

БОЛЬШОВИК, - КА. Назва магістральної широкої дороги. А по б о л ь ш о в и к у все їхали й їхали підводи (К.).

БОРДЮГ, - ГА. Забавка для дітей: висушений сечовий міхур свині, надутий з горошинками всередині. Ол.

БОСИЛО, зневажл. Босяк. Біл., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Ол., Орл., Р., Св., С. Коли це підходи до нас б о о и л о (Киш.).

БОСКА. Жінка злочинної вдачі. Біл.

БОСЯКОМ, присл. Ходити не взутим, а босим; босоніж. До революції ми жили бідно. Син ходив до школи б о с я к о м (Коб.).

БОЧАЛКА. Велика дерев'яна діжка, посередині опукувата. Киш., Вас., Х.

БРАТАН, - НА. Племінник по братові, небіж. Б., Бр., Вас., Д., Н., Орл. Мої б р а т а н и працюють на заводі (Св.).

БРЕДЕНЬ, - НЯ, риб. Риболовецька снасть, схожа на невід. Хлопці закинули в річку б р е д е н ь і витягли чимало риби (Б.).

БРЕХЛО, ч.р., ж.р. Той, хто говорить неправду; брехун. Інший же ти й б р е х л о (Біл.). Пор. СТОБРЕХА.

БРИХУХА, перен., жарт. Ямка на потилиці в людини. Біл., Б., Вас., К., Орл., П., Р., Св., С., Х., Киш., Коб., Лашк., М., Н., Ол.

БРИЖАТИ (про дощ). Накрапати. Б., Бр., Ол. Надворі б р і ж - ч е^ж дощ (Киш.).

БРУЩАКИ, - ІВ, тільки мн., і тільки в \diamond БРУЩОКИ БІТИ. Нічого не робити, ледарювати. Б., Бл., Бр., Вас., Д., К., Киш., Коб., Л., М., Ол., С., См., Х.

БУБІР, -РЯ, іхт. Назва риби. Киш., Ол., Орл., П., Н., Біл., Б., Д., Св. Піймав два б у б и р я та й тільки (Л.).

БУЗЕЛОК, -ЛКА. Одворічне теля, бузимок. К., Біл., Орл., П., С., Х. Пор. **БУЗІВОК**. Он на вигоні пасется б у з е л о к (Ол.).

БУЗИНИК, -КА, кул. Кисіль із ягід бузини. Біл., Б., Д., Киш., П., С., Св. Варили й ми колись б у з и н и к . Кидається в нього, крім ягід з бузини, трохи борошнця й сахарцю (Вас.).

БУЗІВОК, -ВКА. Річне теля; **БУЗИМОК**, **НАЗИМОК**. Б., Біл., Бр., Л., Ол., Орл., П. Було пасу корову з б у з і в к о м (Киш.). Пор. **БУЗЕЛОК**.

БУЛЬБА. Так звуть картоплю. Бр., Д., К., Р., Св., С. Ми вже вико-пали б у л ь б у на грядках (Коб.).

БУЛЬКИ, тільки мн., зневажл. Очі. Б., Бр., Біл., Вас., Д., К., Киш., Коб., Ляшк., М., Н., Орл., П., Р., Х. Чого ти витрищала на мене сво? б у л ь к и? (Св.); \diamond **ВИЛУПИТИ БУЛЬКИ**. Дуже здивуватися, остовпіти; широко відкрити очі від здивування. Чого ти, Химко, в и л у п и л а б у л ь к и? (Киш.).

БУРАВОК, -ВКА. Лежак, зроблений з цегли на горщі, через який проходить дим із печі в димар. К., Н., Х. У б у р а в к у осіло багато самі (Киш.).

БУРДЕЙ. Житло, викопане в землі; землянка. Бр., Вас.

БУРДОХЛИСТ, -ТА, кул. Погана, несмачна їжа (борщ, суп). Бр., Д., Коб., Орл.

БУРМУС, -СА, заст. Короткий жіночий одяг на ваті без комі-ра. Вас., К. Давно колись жінки ходили в б у р м у с а х (Киш.).

БУРТА. Невеликий горб, насип на певній місцевості. Д., Коб., Л., Ол., Орл., П.

БУТУРЛИМ, -МА, зневажл. Нерозторопна, незграбна, неповоротка високого росту людина. Киш., Коб., Орл., Св., С.

БУХКАНІ, -НІВ, переважно мн. Бити людину; \diamond **ДАТИ БУХКАНІВ**. Побити. Біл., К., Коб., Л., Св. Як д а м б у х к а н і в, то ти зна-тимеш, як слухати старших (Киш.). Пор. **ГЕПСИ**, **ТИПАН**.

БУЦИК, -КА, кул. Невдало випечений хліб. Біл., Коб., М., Орл., П., Р. Напекла таких б у ц и к і в, що і в пельку не^н вб*еш (Киш.).

В

ВАВА, дят. Виразка, ранка. Біл., Б., Бр., Д., Киш., Орл., Ол.

ВАГАНІ, -НІВ (зменш. ВАГАНОЧКИ, -КІВ), тільки мн., заст. Дерев'яна посудина, зроблена з видовбаного дерева; ночви, корито. Біл., Бр., Вас., Д., Ляшк., Ол., М., Р., С., Св., Х. Я повіджимала більо у ваганях. У маненьких ваганочках колись різали кавуни (Киш.).

ВАЛАХ, -ХА (зменш. ВАЛАШОК, -ШКА). Кастрований баран. Киш., Коб., Ол., Б., Бр., П., Р., Св., С.

ВАЙЛАКУВАТИЙ, рідк. (про людину). Млявий, неповороткий, вайлуватий. К., Киш., П., С., Св.

ВАНИК, -КА. Теплий одяг на ваті, ватник, фуфайка. М. Всю зіму проходив я у ваннику (Киш.).

ВАРЕЙКА. Друга назва кошика; верейка. С., Св.

ВАРУДИТИ, безос. Нудити (нудить). С.

ВГОВТАТИСЯ. Див. УГОВТАТИСЯ.

ВІРАТИ. Див. УДРАТИ.

ВІШБОРИТИ. Утекти. Біл., Вас., Д., Коб., Л., Ляшк., М., Ол., Орл., П., С., Св. Щоб мене не побили, я швидко в дьорил а (Киш.). Пор. ВІРАТИ.

ВДІГАЧКА. Див. УДІГАЧКА.

ВЕДРО, прясл. Сонячно, ясно, зоряно; розхмарилось. Д., Ляшк., Орл., П. ВЕДРЯНО. К., Ол., Орл., П., Р.

ВЕДРЯНО. Див. ВЕДРО.

ВЕ^ИНГЕРКА. Сорт слив. Вас., Л., П., Ол., Пор. УГОРКА.

ВЕ^ИРГИЛА, ч. р., ж. р., ірон. Висока, неаграбна людина; здоров'яло. Бр., Вас., К., Л., М., П. Ото чоловік - настоящий ве^Иргила (Киш.), ВЕРСИЛА, ірон. Ол.

ВЕРДЖЕЛІ, -ІВ, частіше мн., ірон., заст. Нижня частина ноги; стопа. У тебе такі верджелі, що й обуви на них не підбереш (Орл.).

ВЕРСИЛА. Див. ВЕ^ИРГИЛА.

ВЕРЛАТИЙ (про людину). Криклива, лайлива людина, з якою важко порозумітися. У нас на селі жінки верлаті (К.).

ВЕРТБОБА, рідк. 1. У річці глибока яма, 2. У кочугурах високий горб піску. Киш., Св., С.

ВЕРША, перен., лайл. Рот, пелька; \diamond **ВЕРШУ РОЗКРИТИ**. Розпочати лаятися, кричати, роззявивши рот. Чого ти свою вершу розкрила (Ол.). Пор. **УАВЕЛО**.

ВЕРШЛЯГ, -ГА, заст. Великий валізний молот. Коб., Л., Ол. Железний важкий молот - ото і е вершляг (Киш.).

ВЗАВОДІ, присл. \diamond **ВЗАВОДІ НЕМА** (не було). Зовсім немає (не було). Біл., Б., Бр., Вас., К., Л., Р., Ляшк., Ол., П., С. У нас і в заводі нема і не було ніколи коней (Киш.).

ВЗАТОКИ, присл. Забігання саней у бік, особливо на поворотах. Киш., К., С. Іхав саньми, коли це на повороті вони як пішли в за то ки (Біл.).

ВІБАНІТУВАТИ. Виляяти поганими словами. Б., Коб., Л., Ляшк., Ол., Орл., Св., С., Х. Я вже його вибанітувала, як уміла (Киш.). Пор. **ВИЧОРТУВАТИ**, **ЦЕБІЧНИТИ**.

ВИБИВАЧКА. Дитяча гра. Біл., Коб., С.

ВІВЕДРИТИСЬ, безос. (про погоду). Розгодинитися, випогодитися. Ляшк. Надворі вже виведрилося, стало ясно, сонячно (Киш.).

ВИГАВКАТИСЯ, перен. Навчитися доладно, добре говорити. Вас., Коб., Л., М., Ляшк., Біл., Б., Бр., Д., П., Р., Н., Х. Часто балакаючи, Павло вже вигавкався - говорив тепер дуже добре (Ол.).

ВІКЛАДКИ, -ДОК, частіше мн. Певна зачіска волосся на голові. Д., Коб., Ол., П. Пор. **ВИЛОЖКИ**.

ВИКАБЕЛЮВАТИСЯ. Вакручуватися, задаватися, чванитися. Б., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., М., П., Р., С., Св., Х. Годі тобі, Гаю, викабелюватися перед хлопцями (Ол.). Чого ти викабелюєшся, як гречаний бублик (К.).

ВИЛОЖКИ, -ОК, частіше мн. Зачіска волосся на голові. Л., Ол., П., С. Пор. **ВИКЛАДКИ**.

ВІЛЮДНІТИ. Розвинутися, змузнити, поправитися. Там таке було

миршаве хлоп"я, а дивись - в и л ю д н і л о (Киш.).

ВІМНЯ, -ЕНІ. Вим"я; орган у самиць ссавців, який виробляє і виділяє молоко. Б., Бр., Д., Ляшк., Коб., Л., Орл., Ол., П., Св., Х. ВІМНЯ. Вас., Киш.

ВІМНЯ. Див. ВІМНЯ.

ВИПИХАЙЛІВКА. Так називався куток на селі, де жили бідняки. С.

ВИПУСК, -КА. Місцевість (переважно за селом), куди виганяють скот для випасу. Бр. Пор. ПАСТІВНИК.

ВИПУСТОК, -ТКА. Річне теля. Д., Киш., Орл., П., С. На толоці ходє^а корова з в и п у с т к о м (Л.). ВИПУША. Вас.

ВИПУЧИТИСЯ. Дивитися здивовано. Бр., П. ^і чого ти в и п у ч и в бульки на мене (Вас.).

ВИПУША. Див. ВИПУСТОК.

ВИРАЗОК, -ЗКА. Ранка на шкірі чи на слизовій оболонці; виразка. Б., Бр., Біл., Коб., Л., Н., Ол. На ногах поробилися в и р а з к и. В и р а з о к затоптують було перепаленим талуном (Киш.).

ВИРВА. Хабар. Б., Вас., Р. Лісник узяв з мене в и р в у. Ти теж хочеш в и р в и? (Киш.).

ВИРІЙ, заст. Вихор. Степом пронісся в и р і й (П.).

ВИРЯДИ. Див. ВИРЯДИНИ.

ВИРЯДИНИ. Виразання в Радянську Армію хлопців-допризовників. П., С. На в и р я д и н а х було все село (Орл.). ВИРЯДИ. К., С. Пор. ВИРЯЖКА.

ВИРЯЖКА. Так зрідка звуть проводи снів в армію; вираження. На в и р я ж к у мого сина в армію зібралися всі родичі (Д.). Пор. ВИРЯДИНИ.

ВИРЯЖОВУВАТИСЯ, заст. Повільно збиратися, прибиратися, нарядитися. Вас., Киш., Л., Ляшк., М., П., С. Чи довго тебе ждати, пока ти в и р я ж у е ш с я (Коб.). Пор. МІРЮХАТИСЯ.

ВИСИПКА. Насип із землі, на якому колись будували під у селляській хаті. Біл., Б., Вас. Пор. ПІДОК.

ВИТОРОЩИТИ (очі). Широко розкрити очі від здивування чи злозла; витріщити. Чого ти так в и т о р о щ и в очі на мене^і (Коб.).

ВИТНАР, -РА. Ветеринар. Біл., Б., Бр., Кш., Л., Н., Ол., Орл., П., Р., Св., С., Х. До революції мало було на селі в и т і н а р і в (Вас.).

ВИХАЛКА. Гойдалка, колиска. Люблят діти колихатися на в и х а л ь ц і (Св.).

ВИХАТИСЯ. Гойдатися, колихатися. Д. Дивись, як в и х а ю т - с я на в и х а л ц і діти (Св.).

ВИЧІНА (від рос. ветчина). Шинка. Коб., П.

ВИЧОРТУВАТИ, несхв. Вилаяти кого-небудь. Біл., Б., Вас., Д., К., Ор., П., Ол., Коб., Л., М., С., Св., Х. В и ч о р т у в а л а оце я свою куму (Кш.). Пор. **ВИСАНІТУВАТИ**.

ВИШАТИРИТИ. Старанно вимити підлогу. Н., П.

ВИВЧАРНИК, -КА, с.г. Загін, хлів для овець; кошара. Н., Орл., П., Св., С., Біл., Бр., Д., Вас., Коб., Кш., М.

ВІДЗЯПИТИ. Відчинити, відкрити двері чи вікно. Вас., Ол., Д., М., К., Ляшк., Орл., Коб., Біл., Бр., Д., Р., Х., С., Св. Нащо ти так в і д з я п и л а вікно (Кш.). Пор. **РОЗДЯПИТИ**.

ВІДРВІГОЛОВА (про людину). Шибеник, зірвшоголова. Біл. Пор. **ОГАРЯКА**.

ВІДКИНУТИ, перен. Відділати сир від сироватки. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., М., Ол., Орл., П., П., С., Св., Х. Щоб в і д к и н у т и сир, берут торбанку, накладають у не сир з сироваткою і придавлюють її важким грузом (Кш.).

ВІДПАНАХАТИ. Відірвати. Ляшк., Коб., Л., М., Ол., Вас., Біл., Б., Бр., Р., Св., Х., П. Хлопець в і д п а н а х а в рукав від сорочки (Л.).

ВІДПРИЩАТИ, заст., рідк. Відмовляти, позбавляти права на щонебудь. Б., Св. А чо го ви в і д п р и щ а е т е Миколу від батьківської хати? (Кш.).

ВІДРЕПІЖИТИ, заст. Побити кого-небудь. Біл., Бр., Вас., К., Коб., Л., Ол., П., С. Я оце в і д р е п і ж и л а хлопця, який поліз у мій город (Орл.).

ВІДХРИСТИТИ, перен. Побити кого-небудь. Піймали воржугу й добре в і д х р и с т и л и (Коб.). Пор. **НАКЛЕНЦЮВАТИ**, **ДУБАСИТИ**, **БЛИСТИТИ**.

ВІЩЕ, с.г., заст. Дивно, що вживається в упрямі між двома парами волів. Вас., Д., Киш., К., Коб., Л., Ол., Орл., П.

ВІМНЯ. Див. ВІМНЯ.

ВІНОЧОК, -КА, перен. Вид жіночої зачіски, схожої на вінок. Дівчина свою косу виклала в і н о ч к о м (Біл.).

ВІСЕЛЬНИК, -КА (про людину). Той, хто повісився. Коб., Біл., Н.

ВІСКРИВИЙ, вульг. Сопливий, неохайний. Ол., П. Ну який же ти в і с к р и в и й та брудний (Киш.).

ВІСКРЯК, -КА, вульг. Сопляк, сопля. М., Ол., П., Св. Утри хоч в і с к р я к и під носом, нечупаро (Киш.).

ВІХТОВАТИ, ПО- Мити стіни, стелю хати чи іншої будівлі віхтем. Біл., Вас., Д., К., Коб., Л., Ол., П., Р., С., Св., Х. Оце в і х т в а л а хату та й сіла відпочити (Киш.).

ВІЯНКА. Молоко, від якого відділені сливки. Біл., Б., Вас., Киш., К., Ол., П., Р., С. Див. ОБРАТ.

ВОДІНКА¹, заст. Дерев'яна діжка, в якій колись тримали воду для пиття. Коб., П. Ми колись держали воду у в о д я н ц і (Киш.).
ВОДЯНИЦЯ. Вас.

ВОДІНКА². Водяна мозоля, пухир, Натер ногу, і з'явилася в о д я н к а (Киш.).

ВОДЯНИЦЯ. Див. ВОДІНКА¹.

ВОЙТИК, -КА, заст. Кілочок до табакерки, яким закривається дірочка. Та оце зробив в о й т и к до табакерки (Киш.).

ВОЛОС, -СУ, мед., заст. Пухлина з нарівом найчастіше на пальці. Бр., Д., К., Коб., Л., М., Дяк., Ол., Орл., П., Р., С., Св., Х. У хлопця сильно круте палець - це, мабуть, в о л о с (Киш.).

ВОРОЧОК, -ЧКА, заст. Торбинка, пошита з домотканого сукна на три різки, в якій видавлювали оджолиний віск. Киш.

ВОРЯКА, перен. Вершина з дерева, якою огорожують присадибну ділянку. Бас., Д., Н., Орл., П. Пор. ШАЛИНА.

ВОСКОВОЇНИ, - ІНІВ, тільки в мн. Залишки з стіликів після видавлювання з них воску. Киш., Д., Орл.

ВОШКОЛУПІТИСЬ. І. Пильно, нешвидко щось робити. Тітка Самька

на грядці все в о ш к о л у п и т с я (Киш.). 2. Неспокійно сидіти, ворухитись, крутитись. І чого ти, Шавле, не сидиш спокійно, а все в о ш к о л у п и ш с я (Коб.).

БРЕМНЯ. Час,пора. Біл.,Б.,Бр.,Вас.,Коб.,К.,Л.,Ляшк.,Ол.,Н., Орл.,Р.,П.,С.,Ср.,Х. В р е м н я вже напувати худобу (Киш.).

БРИВОК,-КА, рідк., перен. Схожий, подібний. Та ти, хлопче, в р и з о к Іванові (Киш.).

БРОЗДОР, присл. Розлад, незлагодя, безладдя. К.,П.,Х. У нас в сімні все пішло з р о з д о р (Бр.).

БРІДУ (?). Тільки в \diamond ЗА МОГО БРІДУ. За мого часу. Біл., Б.,Вас.,Д.,К.,Киш.,Л.,Ол.,С.

БУДІЙ. Друга назва вулика. Б.,Р.,П. А Пор. ДУПЛЯК.

БУРДА, кул. Начинка пирогів, яка виготовлялася з соняшникрової або конопляної макухи. Біл., Б.,Д.,К.,Киш.,Коб.,С.,Н.,Л.,Орл. Діти любили пироги з в у р д с ю (Ол.).

БУСІВКИ,-ВОК, тільки мн. Залишки після просіювання борошна; висівки. Біл.,Б.,Бр.,Ол.,П.,Р.,Св.,С.,С. Насіяла мати макітру в у с і в о к (Киш.).

БУСТ(Ц)ІЛКА. Підстилка з соломи чи іншого матеріалу, яку кладуть у взуття. Б.,Біл.,Бр.,Вас.,Коб.,К.,Л.,Ляшк.,М.,Н.,Ол.,П. Ось тобі околот, зроби в у с т і л к и та встили їх у чоботи (Киш.).

БУТІ. Див. УТІ.

БУТЬКА. Друга назва качки. Он в у т ь к а веде своїх утят до річки (Орл.).

БУШАК,-КА. Стовп, до якого прикріплюються ворота. Бр.,Д.,Л., Ол.,Орл.,Св.,С.,Х. Закопай в у ш а к и та навісь на них ворота (Киш.).

ВШИЛИТИ,ЗА-. Див. УШИЛИТИ.

ВШНИПИТИСЯ. Див. УШНИПИТИСЬ.

ВШУРПАТИ. Зрозуміти, збагнути. П. Ніяк не^к в ш у р п а ю, чого ти хочеш (Ол.). Пор. КЕБАТИ, ЗМАКІТРИТИ.

В"ЮГА. Хуртовина, хуга. Бр.,Н.,Киш.,Л.,Орл.,П.,Св.,С.,Х. Вже сї доби б"є в "ю г а (Ол.).

В"ЯЗНУТИ. Приставати, прив"язуватися. Б., Біл., Вас., Коб., Ляшк., Орл., Ол., М., С., Св. Діти до мене чогось в"я з н у т (Л.).

В"ЯТЕ^ИРИНА. Виплетений з ниток матеріал, з якого виготовляються різні риболовецькі снасті. Біл., Ол., Р., Орл., С., Х., Коб. Циган обгорнувся в"я т е р и н о ш та й каже: "Тут холодно, а там?", тобто за в"я т е р и н о ю (Киш.).

В"ЯТІР, -ТЕРА, риб. Снасть, якою ловлять рибу; ятір. Бр., Д., Коб., М., Орл., Ол., Св., С., Х. Щовечора батько ставив в"я т е р і на річці (Киш.).

Г

ГАВКУН, -НА, перен., зневажл. Язиката, сварлива, нахабна людина. Біл., Бр., Д., Коб., Л., Ол., П., Р., Св., С. Через г а в к у н і в і слова не^в похопишся сказати (Киш.).

ГАДЬОНОК, -НКА, перен., лайл. Від слова гад. Мати на порося було: " А , г а д ь о н о к проклятий, яку шкоду робиш" (Киш.).

ГАЙКА: \diamond ГАЙКА СЛАБА. Неспроможність людини щось зробити. Ол.

ГАЙША. Розбишаке, забіяка, лиха людина. Б. Суоїдський хлопець це г а й ш а, бережіться його (Біл.).

ГАЛАГАН, -НА. Півень голанської породи. Біл., Б., Д., К., Л., Коб., Орл., П., С.

ГАЛКА: \diamond ГАЛКУ ВДРАТИ. Прозівати, прогавити, невчасно щось зробити. Б., Біл., Д., К., Орл., Н. Я оце г а л к у в д р а л а - запізнилася вигнати овець на толоку (Киш.).

ГАЛЬМОВКА. Прилад, який підкладається під колесо воза, коли треба спустити його з гори. Біл., Б., Бр., С., Коб., П., Вас.

ГАПЛИК, -КА. Крючок, який вживається, щоб застебнути одяжину. Б., Вас., Ол., П., Св.

ГАР (скорочене слово від гарикати). Сердито покрикувати, лаятися. Свекруха як г а р та й г а р - все було ляється (Киш.).

ГАРКО. Друга назва собаки. П. Наш г а р к о цілу ніч прогавкав (Ол.). Пор. ЦИЦЬКО.

ГАРМАН, -НА. Великий круглий камінний коток, вдовж якого зроблені прорізи (заглибини); вживався він для обмолочування хліба на току. Тягають його воли або коні. Вас., Коб., К., Киш., Л., Ол., Орл., П.

ГЕНДЕЛИК, -КА. Ларшок, закусочна. Б., Біл., Коб., Н., П., Р., Св. ХЕНДЕЛИК, -КА. С.

ГЕНЬБУВАТИ, ПО-. Бракувати, забракувати. Б., Вас., Д., Коб., Л., М., Ол., Орл., П., С., Св. Я їй пошла кохту, а вона по геньбувала (Киш.).

ГЕПСИ, -ІВ, тільки мн. Бійка, стусани. ◊ ДАТИ ГЕПСІВ. Побити. Бл., Бр., Коб., Пор. БУХАНІ.

ГЕПСОМ, присл. Те саме, що й ГЕПТОМ. Вас., К., Орл., Р.

ГЕПТОМ, присл. Усе разом, цілком, оптом, без розбору. Б., Вас., Коб., Ляшк., Л., Ол., П., С., Св., Х. Пор. ГЕПСОМ. Віддав я усе г е п т о м і ступу дав (Киш.).

ГЕРБУВАТИ, ПО-. Грешувати; зневажливо ставитися до людей і речей, нехтувати їх; почувати огиду до когось чи до чогось. Б., Бр., Вас., Коб., Л., Ляшк., Ол., Св., Х., П., А чого ж ти г е р б у в а є ш дівчиною, вона ж хороша. Він по г е р б у в а в нашу роботу (Киш.).

ГЕ^ИРГЕЛА. Див, ГЕ^ИРГЕІА.

ГЕРГЕЛЬ, -ДІ, Гурж. Вас.

ГЕ^ИРГЕЦА, зневажл. Велика, товста, незграбна людина. Он піш Химка, справжня р е ^И р г е п а (М.). ГЕ^ИРГЕЛА. Вас., Б., Біл., Орл. ГОРГОЛЯ, Ол., С., Св., Х.

ГИДОПАКОСНИИ (про людину). Некрасивий, поганий, гідкий. Божий же він г и д о п а к о с н и й (Коб.).

ГИРУН, -НА (зменш. ГИРУНЧИК, -КА, ГИРУНЕЦЬ, -НЦЯ). Череп'яний глечик (глечичок). Вас.

ГИРЯВИИ (про людину), рідк., зневажл. Нікчемний, миршавий, поганий. Киш., Ол., С. ХИРЯВИИ. Вас.

ГІМНОЇД, -ДА, перен. през. Надзвичайно скупа людина. Бр., Вас., Коб., М., Н., Ол., П., Орл., Ляшк., Р., Св., Х. Та то такий г і м н о ї д, що зимку льоду не випросиш (Киш.). Пор. ЗАГНІБІД

ГІРОК, -РКА. Огірок. К.,Коб.,Л.,Орл.,П.,Р.,Б.,Бр.,Д.,Св.,С.
Він продавав на базарі г і р к и (Ол.).

ГЛАДИТИ. Останній раз перед побілком мазати стіни будівлі
рудом глиною. Ол.,Вас.,Коб.,Л.,М.,Біл.,Б.,Ляшк., Орл.,П.,Р.,Св.,
С.,Х. Цілий день сьогодні перед побілком г л а д и л а нову
хату (Киш.).

ГЛАДИШКА. Череп'яний глечик без ручки. Біл.,Д.,Орл.

ГЛИЗЯВИЙ. Липкий, в'язкий. Каша така погана, г л и з я в а,
що не можна її їсти (Киш.).

ГЛИПАТИ (ГЛИПНУТИ). Дивитися, поглядати. Б.,Бр.,Орл.,П. Він
на ме^не так зло г л и п н у в (Л.).

ГЛИЦЯ. Дерев'яна планка, якою закріплюються сохи хати чи ін-
шої будівлі. Б.,Біл.,К.,Киш.,П.,Св. Між сохами прикріплюють
г л и ц і, а потім між ними плетуть хворост (Л.).

ГЛОДЯНКА. Див. ЛОДЯНКА.

ГЛУШПІЙ. Глуха людина. Біл.,Б.,Вас.,Коб.,Л.,Ол.,С. Та я та-
кий г л а у ш п і й, що нічого не^н чую (Киш.). **ГЛУШПІЕТ**, -ТА.П.

ГЛУШПІЕТ. Див. ГЛУШПІЙ.

ГОДОВИК, -КА. Однорічний бичок. Біл., Б., Вас., Коб., К., М.,
П.,Св.,Х.

ГОЙДА, ірон. Висока, тонка людина. Б.,Бр.,Вас.,Д.,К.,С.
Висока Іваниха - настояла г о й д а (Киш.).

ГОК, -А. Загорода для скоту. На обід корів заганяють в г о к (Орл.)

ГОЛОВАНЬ, -НИ, перен., фам. Малий хлопець, взагалі людина чо-
ловічої статі. Біл.,Б.,С.,Вас.,М.,Ол.,П.,Р.,Св. У мого брата самі
г о л о в а н і, а дівчат нема. Як мені оці г о л о в а н і
надоїли (Киш.).

ГОЛОЦЬОК, -КА. Пташеня без пір'я; голопуцьок. Д.,Коб.,Ол.,
Коб.,Орл.,Ол.,П. Як без пір'я пташеня, то це г о л о ц ю -
ч ь о к (Киш.). Пор. ПУЦЬВЕРІНОК, ГОЛУЦВАНОК.

ГОЛУЦВАНОК, -НКА. Назва пташеняти без пір'я. Л.,Пор. ПУЦЬ-
ВЕРІНОК, ГОЛОЦЬОК.

ГОРГОЛЯ. Пор. ГЕ^ИРГЕЛА.

ГОРЧЕШНИК, -КА, заст. Людина, що продає горшки, взагалі посуд з глини. Вас., Л.

ГОСТЕЦЬ. Див. ОСТЕЦЬ.

ГОСТРІВ. Острів. Д., К. На Дніпрі є кілька г о с т р о в і в на яких ростут високі дерева (Орл.).

ГРАЙКИ, -ЙОК, частіше мн. Дитячі іграшки. І чого ти порозкидав своґ г р а й к и (Коб.).

ГРІВНИ, іст., заст. Монета вартістю в 3 коп. Бр., Вас., К., Л., Ляшк., Св., Х.

ГРИЗУХА, перен., неск. Сварлива, зла жінка. Ну й г р и з у х а наша сусідка - все було гризе свою невістку (П.).

ГРОБКІ, -ІВ. Кладовище. Б., Біл., Бр., Вас., Д., Коб., Ляшк., М., Орл., Р., С., Х. За селом у нас г р о б к и (Ол.).

ГРОХНУТИ (СЯ). Сильно впасти. Св. Пор. ЧОРТИЛІХНУТИ (СЯ).

ГРУШНЯ. Груша. Бр., Д., Орл. У нас на городі росте г р у ш н я (Вас.).

ГРЯД, -ДУ. Атмосферні опади у вигляді льоду різного розміру; град. Біл., Б., Бр., Д., Вас., К., Л., М., Орл., Св., Х. Під час грози випав г р я д (Ол.).

ГРЯДКІ, -ЛОК, частіше мн. Ділянка землі, на якій саджають городину. Біл., Б., Бр., Вас., К., Коб., Киш., Ляшк., Л., М., Орл., Р., Св., С., Х. На грядках ми посадили картоплю й інші овочі (Ол.).

ГРЯДОВИНА, тільки одн. Городні рослини, які висаджуються чи сіються на грядках. Після дощу зазеленіла г р я д о в и н а (Киш.).

ГУБОШЛЬОН, -ПА, вульг. Людина з великими губами, губатий. Біл., Б., Д., Киш., К., Л., Ол., Р., С., Х. На вулицю вийшли гуляти хлопці, серед них і Петро г у б о ш л ь о н (Вас.).

ГУБРІЙ, перен. Сильний вітер. Бач який сильний г у б р і й розходився, людей валяє з ніг (Киш.).

ГУЗАТИСЯ, зневажл. Довго що-небудь робити, повільно збиратися в дорогу тощо. Біл., Д., П., Р., Св., Х., Коб., К. Довго ти будеш г у з а т и с я? Скоріше вдівайся (Киш.). ГУЗЯТИСЯ. Л. Пер. МНОХАТИСЯ, ВИРЯХУВАТИСЯ.

ГУЗЯТИСЯ. Див. ГУЗАТИСЯ.

ГУНДОСИТИ, глузл. Говорити в ніс, гугнявити. Вас., Д., Л., М., Ол., Р. Як простудитися людина, то гундосе в ніс (Кш.).
ХУНДОСИТИ. Коб., К., Ляшк., Біл., Б., Бр., Орл., П., Св., С., Х.

ГУСТИРЯ. Див. ГУСТИРЬКА.

ГУСТИРЬКА, іхт. Маленький ляд вагою до 200-300 г. Д., Л., Св. Ляд має різні назви, маленький зветься густирською (Кш.). ГУСТИРН. Коб., Ол., Орл.

ГУТАРИТИ. Говорити, балакати. Б., Біл., Бр., Вас., Д., Кш., Коб., Ол., П., Р., С. ГУТОРИТИ. Сидят собі хілки та й гуторят (Коб.).

ГУТОРИТИ. Див. ГУТАРИТИ.

ГУЩА, зб., перен. Група людей, компанія. Біл., Б., Д., С. Та воно й Оксана була в одній гущі з тими, що вкрали у нас вівці (Кш.).

ГЛИБАТИ. Їдливо їсти, ковтати великими порціями. Орл. Чого ти так глїбаеш, ніби не їв ніколи (Кш.). Пор. ХЛДОБАТИ.

ГЛІУН, -НА, зневажл. Те саме, що й КИШКУН. Б., Біл., Кш., Ол., П., С.

ГИРЛИГА, рідк. Палиця в пастуха, який пасе худобу. Біл., Б., Бр., Ляшк., С., Вас., Кш., Ол., Коб., Л., М.

ГЛУБАВКА. Кропітка, нудна робота. Вас., Св. Драти пір'я - то справля глубавка (Кш.).

ГЛУБАТИСЯ. Виконувати кропітку, нудну роботу, колупатися біля чого-небудь. Кш. глубається на городі мати - поле^н молоденький мак (Вас.).

ГЛІГАНКА. Бисупений вміст шлуночка малого ягняти, який вживається для виготовлення сиру. Кш., Ол., Вас., Коб., Л., К., Р., П., Біл., Бр., Св., С.

ГЛІГАТИ, ЗА-. Заправляти свече молоко глїганком, щоб воно перетворилося на сир (глїганий сир). Кш., Ол., Вас., Коб., Л., К., Орл., Біл., Бр., Д., С., Св., Х.

ГУГЛІ. Зачіска воює на голові у хілки. Б., Бр., Вас., Л., М., Р., Св.

ГУДЗИК: \circ ГУДЗИКИ ЧІПЛЯТИ. Насміхатися. Батько любив
вамолоду дівкам **ГУДЗИКИ ЧІПЛЯТИ** (Ол.).

ГУДИЙ. Безрогий віл. Бр., Вас., Коб., Д., Н., Орл., Ол., П., С.
Серед рогатих волів кидався у вічі віл **ГУДИЙ** (Киш.).

Д

ДАРНИК,-КА (зменш. ДАРНИЧОК,-ЧКА), кул. Хліб, схожий на п
ку. Біл., Д., Киш., Ол., Орл., П., С.

ДВОЙЧАКИ. Див. ДВОЙЧАТКИ.

ДВОЙЧАТКИ,-ТОК, частіше мн. Вила на два ріжки. Біл., Б., Бр.
Вас., Киш., Ляшк., П., Св., Х. **ДВОЙЧАКІ.** С. Пер. ДВОЗУБЦІ.

ДВОЗУБЦІ,-ЦІВ, мн., с.г. Вила на два ріжки. Бр., Х., Пор.
ДВОРІАКИ. ДВОЙЧАТКИ.

ДВОРІАКИ,-ОК, частіше мн., с.г. Вила на два ріжки. Х. Пор.
ДВОЗУБЦІ, ДВОЙЧАТКИ.

ДЕ^ИКОХТ,- ТА, рідк. Напій з горілки, настояний на різних
вах. Він уже тиждень п'є де^Икохт (Киш.).

ДЕРЕВ'ЯНКА. Дерев'яна нога, протез. Біл., Б., Вас., К., С., К.
Коб., М., Ол., Р., Х. Наш Клим ходє^И на дерев'яніці (Л.)

ДЕ^ИРЕ^ИВ'ЯШКИ,-ШОК, частіше мн., заст. Літне взуття, вигот
лене з дерева, а перепонки - з шкі. Вас., Киш., К., Л., П., М.
Козло^И ми ходили в де^Ире^Ив'яшках (Коб.).

ДЕРУН,-НА, іхт. Порода риби (йорж). Ловляться тільки одні
деруни (Н.).

ДІШЬДУЛИТИСЯ. Молодятися, вдавати з себе молодого. Бр., Д.
Коб., Ол., Орл., Св.

ДЗОНДЗЯ, зневажл. Назва маленької дитини. Б., Бр., Біл., Вас.
М., Ол., Л., П., Х. Оце вже ме^Ині дзондзя оця дитина (Л.)

ДЗЮРОЧКА¹, рідк. Капелька води. Д., Орл., П. У мене вранку
дзюрочка¹ води не було в роті (Коб.).

ДЗЮРОЧКА², заст. Маленьке відро. Бона принесла матері л
рочку криничної води (Киш.).

ДЗЬОБАТИ. Те саме, що ЛУШПЕГІТИ. Сидять баби на призвібі т
дзьобать кабачки (Коб.). Пор. ПІНИТИ, ПІБІКАТИ.

ДИМИНИОН. Див. ДИМИННА.

ДИМИНА, мед., заст. Дуже великий наріз на тілі людини; чиряк. Д., Орл., Р. У батька була димина на носі (Кш.).
ДИМИНИЦЯ. Кш.

ДИМНИК, -КА. Димар. П.

ДІВАХА. Див. ДІВЕГА.

ДІВЕГА, зневажл. Висока, товста дівка. М., Н., Св. Ну яка ж і д і в е г а вросла в тебе (Вас.). ДІВАХА. Б.

ДІХТЯНИЦЯ. Див. ДІХТІРКА.

ДІХТІРКА. Посудина для дьогтю. Б., Вас., Дяшк. ДІХТЯНИЦЯ. Я.
Пор. КАНДІЙКА.

ДОБРОКОСТА. 1. Абрикоса (плодове дерево). Д., Ол., С. Висока вже виросла біля хати доброкоста (Кш.). 2. Жовтогарячий плід цього дерева. Д., Ол., С. У цьому році вродили доброкоств (Ол.). ОБРОКОСТА. Біл., Орл., П., К., С., Св., Х.

ДОБУЗІВКА. Друга назва ялової корови. Б., Бр., Д., Орл., Р. В цьому році наша корова не тільна, добузівка (Вас.).
Пор. НЕТІЛЬ.

ДОВБЕШКА. Замашний дерел'яний брусок різної форми: кругло-довбешков вибивали вимочений льон, а плесковатю - полотна чи білизну під час прання. Біл., Вас., Д., К., Кш., Коб., Л., Ол., Орл., С., Х.

ДОГАДАМО. Догадлива людина (Ол.).

ДОДУТИ, рідк. Додуматися, зрозуміти. Біл., Б., Бр., Вас., Д., Коб., Кш., П., Р., Св., С., Х. Я вae додув, чого товариш хоче від мене (Ол.).

ДОНКРАТ. Див. БАНКРАТ.

ДОСИПАТИСЯ, перен. Дозогтися, досягти чого-несуль. Бр., Вас., Д., Ол., Л., П., Св. Я таки досіпався, що мене не послали на курорт (Кш.).

ДОТНІЧКА. Невеликий кілочок, яким доточують кілок тину. Коб. Як втяг він в тину дотничку та й ударив мене нез (Кш.).
Пор. НАТИЧКА.

ДОХЛЯКА, перен. Дуже худя, квюла, слабосила людина. Б., Біл., Бр., Д., К., Л., Дяшк., Н., Ол., Орл., П., Р., С., Св. Наплодила дохляка дітей, а сама загинула (Кш.).

ДОХОЖАЛИЙ. Старий парубок, який довго не одружується. Б.,
Вас., Орл., Св. Це вже парубок до х о ж а л и й - довго парубкує

ДОХТАРЬ, -РЯ. Лікар. Б., Бр., Д., Н., Орл., Ол., Л., Ляшк., С., Х., П.
Ме не лічив до х т а р ь (Вас.). **ДОХТУРЬ.** Недалеко від нас ж
ве до х т у р ь (С.).

ДОХТУРЬ. Див. **ДОХТАРЬ.**

ДОЦЕМБЕЛИТИ, ПРИ-, несх. Донести, принести. Поки до ц е м
б е л и л а кдумак проса, аж чуб змокрів (Вас.).

ДРАГЛИНА. Грузьке, болотисте місце, трясовина. П., С. **ДРАГ-**
ЛИННЯ. Біл.

ДРАГЛИННЯ. Див. **ДРАГЛИНА.**

ДРАНЕЦЬ, -НЦЯ. Поганої якості якоє річ, предмет. Бр., Вас.,
Коб. Такий д р а н е ц ь оця наша хата (Киш.).

ДРАЧОК, -ЧКА. Малий якоєць, яким ловлять відро в колодязі.
Вас., Д., Коб., Л., Ол., Орл., П., Св. Й оце д р а ч к о м витяг з
колодця спущену цеберку (Киш.). **РАЧОК, -ЧКА.** Бр., Д., Ляшк., Орл.,
Р., С., Х. Пор. **КІШКА.**

ДРЕЙХВИТИ, З-. Розгубитися, злякатися. Бр., Вас., Коб., Л., М.,
Ол., Ляшк., Св., Х., П. Тільки Іван один не з д р е й х в и в і
почав оборонятися від злих собак (Киш.).

ДРІВИТНЯ. Обрубок чи пеньок з товстого дерева, на якому ко-
лять і рубають дрова. Біл., Бр., Вас., Д., Коб., Киш., Л., М., Ол., Орл.,
П., Св., С., Х. Пор. **КОЗЕЛ.**

ДРИН, -НА. Палиця. Бр. Дівчина д р и н о м виганяла курей
з огороду (Коб.).

ДРІХНУТИ, зневажл. Слати. П. Пор. **РОХТІТИ.**

ДРІК, -ДРОКА. Овід, гедзь. Д р і к кусає худобу, не дає
їй спокою (Ол.).

ДРОШІНА, заст. Планка, якою з'єднуються приголовачі дерев'я-
ної кровати. Киш.

ДРУТАН, -НА. Те саме, що друг, товариш. Св.

ДРІПАЧ, -ЧА. Зношений, спрацьований віник. Бр., Коб., Ляшк., М.,
Ол., Р. Візьми д р я п а ч та підмети біля порога (Киш.).

ДУБАСИТИ, ВІД-, фам. Сильно бити кого-небудь. Б., Бр., Вас., Д., Коб., К., Л., М., Н., Ол., Ляшк., Орл., П., С. Сильно в і д д у б а о и л а мати сина (Кш.). Пор. БЛИСТИТИ, ВІДРЕПІЯТИ.

ДУК¹, -КА. 1. Глибока яма, в якій замішують глину з волою і соломом для виливання стін різних будівель. Б., Бр., К. 2. Невелика кругла ямка. Л., Ол.

ДУК², -КА. Дятяча гра. Л., Ол. Діти граєт у д у к а. Вони забиваєт дерев'яну цурку або м'яч у д у к (Кш.).

ДУПЛЯК¹, -КА. Старе трухляве в середині дерево. Ол., Коб., Бр., К., Н., П., Св., С., Х.

ДУПЛЯК², -КА. Назва вулика, зробленого з колоди дерева, видовбаного всередині. Д., Орл. Колись бджіл розводили в д у п л я - к а х (Вас.). Пор. ВУЛІЙ.

ДУРНЕНКО. Нерозумна, дурна людина. Бр., Вас., Коб., Л., Ляшк., М., Ол., Орл., Св., Х. Який же ти, хлопче, д у р н е н к о - нічого не зрозумів з цієї балачки (Кш.); ♦ **ДУРНОМУ БРАТ**. Б., Л. Хіба ти не знаєш його? Він же - д у р н о м у б р а т (Біл.). Пор. ТОВЩИГА, БЕЗКЛЕПКИЙ.

ДУХОВИЦЯ, мед. Астма, задуха. Бр., С. Мати хворіє на д у х о - в и ц ю (Св.).

ДУЧКА¹, рідк. Ямка. К., Коб., Л., Ол., П., Св. Василь добре забиває дерев'яну цурку в д у ч к у (Кш.). Пор. ДУК (у 2-му значенні).

ДУЧКА². Назва порожнини унизу під селянською піччю. Біл., Б., Коб.

ДУША, перен. Середина кавуна, що залишається, коли розібрати скибки. Бр., Вас., Д., Кш., Л., Ляшк., М., Ол., Орл., П., Р., С., Св. Остав мені д у ш у з кавуна (Коб.).

ДУШЛЯК. Див. ТРУШЛЯК.

ДУШ. Холод, холодно. Біл., Б., Д., Вас., К., Кш., Коб., Л., Ляшк., М., Н., Орл., П., Р., Св., С., Х.

X

ЖАБУРИННИ. Зелена олизька маса на поверхні стоячої води. Б., Бр., Д., Киш., Ол., Вас., Коб., М., Ляшк., Н., Орл., П., Св., Х.

ЖАБ'ЯТНИК, -КА. Жовті болотні квіти. Св.

ЖАДКА, нескв. Жадіона, скупа людина; жадняга. Бр., Д., Коб., Л., Ляшк., Н., Ол., Орл., П., Св. Та він такий ж а д ю г а, все забрав би, якби поніс (Вас.). Пор. ЖІОБ, ГІМНОІД, ЗДІРЩИК.

ЖАДДАК, -КА. Глумлива назва хлопців-підлітків поганої поведінки. Киш., П. Якої оце шкоди наробили ж а л д а к и (Ол.).

ЖАДАЧНІ, зб. Презирлива назва хлопців-підлітків, що роблять погані вчинки. Киш., Л., М. Он під лісом, за селом, зібралася ж а л д а ч н я (Ол.).

ЖАЛИВА, бот. Трав'яниста рослина, кропива. Б., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Ляшк., М., Ол., Орл., П., Р., С., Св., Х. Цур йому пек, як я ж а л и в о ю покалив собі ноги (Киш.).

ЖЕБРАКІ, -ІВ, переважно мн. Нутроці дні, гарбуза. Киш., Ол., Коб., Л., М., Ляшк., Орл., Р., Св. ЖЕБРИ. Біл., С.

ЖЕДІПАТИ (про свиней), рідк. Жадібно їсти. Ота ряба свиня добре ж е д і п а е (Киш.). Пор. ЖАМАТИ.

ЖЕБРИ. Див. ЖЕБРАКІ.

ЖЕЧИЛО, -ЛА, нескв. 1. Чоловік, який недавно одружився. Вас., Ол., Орл., Киш., М. 2. Чоловік, який кілька раз був одружений. Б., Ляшк. Ох і ж е ч и л о ж т и, Іване, все женився (Біл.).

ЖЕРТКА, зест. Жердь, підвішена біля стіни, над полом, для вішання різної одежі. Біл., Вас., Д., Л., Орл., Ол., М., С. Іване, по-вись свою одежину на ж е р т к у (Киш.).

ЖИЗНІ. Див. ЖИСТЬ.

ЖИЛОТКА. Чоловічий одяг без рукавів. Біл., Бр., Вас., Д., Л., Ляшк., Орл., Н., Св., Х.

ЖИРОВИЙ (про людину). Нагуляний, байдяк. Біл., Д., Киш., У сусідки дитина ж и р о в а, нагуляна ще в дівочтві (Вас.).

ЖИСТЬ, -ТІ, ж.р. Життя. Вас., Ол., Коб., Л., М., Л., Св. ЖИЗНІ, ж.р. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Ляшк., Орл., П., Р., С., П. Ж и с т ь тепер стала лучча, чим була колись (Киш.).

МЛОБ, -БА, зневажл. Багата, скупа, зловредна людина. Біл., Бр., Вас., Д., Ляшк., М., Ол., Орл., П., Р. Наш суоїд - справжній ж л о б: нічого не^н дасть, нічого не^н позиче, нічим не^н допоможе^н (Киш.). МЛОВИНА, зневажл. Св. Пор. МАДГА.

МЛОВИНА. Див. МЛОБ.

МОТ, -ТА (про людину). Бр., Д., Ол., П., С. Дуже скупий, окнара. Світ не^н знав такого ж м о т а, як оцей Омелько (Біл.). Пор. МЛОБ.

МУРОК, -РКА, заст. Саморобна лампа. Біл., Бр., Вас., Киш., Коб., Л., Св., Х., П. Світили й ми колись ж м у р к о м. Пор. БЛИМЧИК.

МОГА. Печія, згага. Біл., Б., Бр., Ляшк., Орл., Ол., Св., С., Х., Вас., Д., Коб., К., М., Н. Часто мучи^б ме^н не ж о г а (Киш.). Пор. ПЕЧУЧКА.

МОРСТВА. Назва ґрунту, що має багато солонцю; солончак. Л., П., Р., С., Св. Трудно орати ж о р с т в у (Киш.).

МУРКА. Верхній одяг, схожий на піджак. Біл., Бр., Л., М., П., Р., Х.

МУЧИТИ, ПРИ-. Настирливо, через міру доскіпуватися, допитуватися. Б., Коб., Ол., П., С., Св., Х. Довго мене ж у ч и л и, але нічого від мене не взнали (Киш.). Пор. ІЛЧИТИ.

3

ЗАБЕЖКАНИЙ, ПІД-. Людина, у якої одяг замочений, забруднений. Киш. Ака ти й з а б е ж к а н а (Біл.). ПІДБЕЖКАНИЙ. Вас., Киш., Коб., Л., П., С., Х.

ЗАБЕЖКАТИ(СЯ), ПІД- Замочити(ся), заросити(ся), забрьохати(ся). Біл., Вас., Коб., Л., М., Ляшк., Ол., Орл., П., Х. По р о с т і й д е ш б у л о й з а б е ж к а е ш т а н а (Киш.).

ЗАБІЖИСТИЙ (про дорогу). Така дорога, на якій забігають сани. Бр., Киш., К., П.

ЗАБІГ(И)ЛІВКА. Буфет, в якому нашвидку можна закусити. Киш., Ол., Вас., Л., М., Ляшк., Біл., Б., Бр., Д., Н., Орл., П., Р., Св., Х.

ЗАБІЧ, -БОЧІ. Частина водного простору річки, що вдається в сушу; затока. Розказують було річковики: коли пройде парашод, в з а б і ч напливе дуже багато риби (Киш.).

ЗАБАГАДИТИСЯ. Задоволюнитись, забагатіти, розжитися. Вас.,

Кшш., Ол., П., С., Х. Нащо ти взяв ті гроші, ти ж ними не з а б о г а р а д и ш с я (Ляшк.).

ЗАБУДЬОК, -КА. Людина, що швидко забуває; забудько. Коб., Ол. Так я ото тепер такий з а б у д ь о к - все забував, що було вчора (Кшш.).

ЗАБУРКУВАТИ (переважно про сніг). Засипати, закидати, запорошити. Б., Вас., К., Коб., Ол., П. Надворі так з а б у р к у в а л о все снігом, що й не^н пройде і не^н проїде (Кшш.).

ЗАВАЛІХА, РОЗ- Назва хати, що завалилася. Кшш., Ол., Коб., Вас., Л., Б., Бр., Д., Н., К., П., Св., Х. РОЗВАЛІХА. Біл., Кшш., Коб., ЗАВАЛІНКА. Л.

ЗАВАЛІНКА. Див. ЗАВАЛІХА.

ЗАВІЙНА, рідк., мел., заст. Хвороба (біль у животі). К., П. Щоб те^нбе з а в і й н а взяла (Кшш.).

ЗАВІСКРИТИСЬ, зневажл. Засоплотиць. Коб., Ол. Ну як забруднилась і з а в і с к р и л а с ь дитина (Кшш.).

ЗАГІТА. Вал, насип, гатка. Бр., Ол., П., С.

ЗАГНИБІДА, фам. Дуже скупа людина, скнара. Біл., Кшш., Коб., Ол., П. Пор. ШЛОБ, МАДІГА, ШМОТ.

ЗАДНИЦЯ, зневажл. Те, що й сідниця. Що ти відкинув свою з а д н и ц ю (Л.). Пор. ПРИГУЗОК.

ЗАДНЯ, присл. Завидна, засвітла. Бр., Вас., Д., К., Кшш., Коб., Л., Орл., П., Р. З а д н я я приїхав додому (Ол.).

ЗАЖИТИЙ (про людину), рідк. Не бідний, але не дуже й багатий. Біл., Б., Вас., Д., П. З а ж и т і с е^ндяни пнулися розбагатіти (Кшш.).

ЗАЗНОБА, несх. Так звать другу жінку в чоловіка; незаконна жінка, коханка. Біл., Б., Бр., Кшш., Ол., П., С.

ЗАІКАЙКА. Той, хто під час мовлення заїкзеться; заїка. Бр., Ол., П. Трудно буває розмовляти з з а і к а й к о ю (Коб.). Пор. ПАПАЙКА.

ЗАКАВУЛОК, -ДКА. Закуток, завулок, суточка. Біл., Бр., Вас., К., Коб., Л., М., Ляшк., Ол., П., Св., С., Х. Ніяк не виберуся з цього з а в у л к а (Кшш.).

ЗАКАЛЬОК, -ЛКА, кул. Недопечена м^някушка (сире тісто) над

спідньою коркою хлібини. Біл., Вас., Л., Орл., Св. Спекла хліб, а він оказався з а к а л ь к о м (Киш.). Пор. ЗЛЕПОК.

ЗАКАЦЕНУТИ. Замерзнути. Надворі холодно. Вода в річці добра-че з а к а ц ю б л а (Коб.).

ЗАКОЛКА. Задіпка для волосся; приколка. Б., Біл., Коб., К., Ляшк., П.

ЗАКОНДУБАСИТИСЬ (про погоду). Захмаритись. Коб.

ЗАКРАМ, -МА с.г. Посудина, в якій зберігають зерно; засік. Біл., Б., Д., Св., Ол., Вас., Коб., К., Л., Орл., П., Р., С. Пшеницю ми держали колись в з а к р а м а х (Киш.). Пор. КУШІЛЬ.

ЗАКРАМУВАТИСЯ. Зробити непорядок, нелад; розкидати, розставити як попало посуду чи інші речі. Поки обід зварила, та так з а - к р а м у в а л а с я (Ол.).

ЗАКУДРАНИЙ. Див. ЗАКУЗДРАНИЙ.

ЗАКУЗДРАНИЙ (про людину), несхв. Неохайний, розпатланий, з нерозчесаним волоссям. Маруся сиділа з а к у з д р а н а на по-лу, не вмивана (Коб.). ЗАКУДРАНИЙ. Б.

ЗАКУЙОВДАННИЙ (про людину). Розпатланий, нерозчесаний. Біл.

ЗАКУЦІЯ. Те, що заважає. Переважно в \diamond СИДІТИ НА ЗАКУЦІЇ. Не с и д и в а з а к у ц і ї, тобто над душею (Л.).

ЗАЛЕЖ, -ЖА. Неорана земля, яка гуляє протягом кількох років. Бр., Вас.

ЗАЛИТУВАТИ. Терпіти нужду, нестачу в чомусь. Ол. Нема м'яса, набридло вже з а л и т у в а т и (Киш.).

ЗАЛІГАТИ: \diamond НІС ЗАЛІГ. Під час нежиті з носом робиться та-ке, що ніяк дихати. Біл., Бр., Вас., К., Киш., Коб., Л., Ляшк., Орл., П., Р., С., Х. Так з а л і г у мене ніс, що не^н дихну (Ол.).

ЗАЛЬОПАНКА, зневажл. Нечепурна, брудна жінка; грязнуха. Киш., Коб., П. Он Химка - з а л ь о п а н к а пішла вулицею (Ол.).

ЗАМАЛЮВАТИ, перен. Ударити. Коб. Іди звідси скоріше, бо як, з а м а л ю ю по морді (Киш.). Пор. ТОРОХНУТИ, ЗАПЛЯВУЩИТИ, ЗЛІ-ЩИТИ.

ЗАМАНДРИТИСЯ, ПРИ-, безсс. Сильно захотітися, забагатися чого-небудь. Вас., Коб., Л., С., Св. І чого це тобі з а м а н д р и -

р и л о с я оьогодні гуляти в таку погоду (Киш.). ПРИМАНДЮРИТИСЯ, безос. Бр., Вас., Д., Коб., Киш., К., Л., Ляшк., Ол., П., Св., Х.

ЗАМОК, -КА; ◊ ПОЦІЛУВАТИ ЗАМОК. Не застати нікого дома (двері замкнені). Ол.

ЗАМУРЗЯКА, неск. Брудна дитина. Який же ти, Івасику, забруднений, справжній з а м у р з я к а (Біл.).

ЗАПАНИТИСЯ. Стати паном, вести себе по-панськи. Б., Бр., Д., Вас., Коб., Ляшк., Орл. Так вони вже з а п а н и л и с я і на бідних людей навіть не дивляться (Киш.).

ЗАПАНКА. Платок. Д., Орл., П. На голові в неї була квічаста з а п а н к а (Коб.).

ЗАПАЦЬКОРЕНИИ. Див. ЗАПАЦЬКОРЕНИИ.

ЗАПАЦЬКОРЕНИИ, зневажл. Дуже брудна людина. Б., Бр., Д., Коб., Ляшк., Л., М., Ол., Орл., П., С., Св., Х. Який же ти, Сидоре, з а п а ц ь о р е н и й (Вас.). ЗАПАЦЬКОРЕНИИ, зневажл. Ол., Св.

ЗАПІНИТИСЯ. Пов'язати хустку на голові; запнутися. Киш., Коб., Ол., Орл., П., Р. Чого ти не з а п и н и л а с я платком? (Л.).

ЗАПІЦКОЛЕНИИ (про дитину). Замазаний, забруднений їжею. Вас., Киш., Коб., Л., М.

ЗАПІЦКОЛИТИСЯ (про дитину). Замазатися, забруднитися (переважно під час їжі). Бр., Л., М., П., С., Х. Видно, що наш Івасик їв: з а п і ц к о л и в с я по самі вуха (Киш.).

ЗАПЛЯВУЩИТИ. Ударити в обличчя, заїхати у вухо. Біл., Бр., Д., Вас., Коб., Л., М., Ляшк., Орл., П., Св., С., Х. Я те^жбе, барбосе, як з а п л я в у щ у (Ол.). Пор. ЗАМАЛЮВАТЬ, БЛИСНУТИ.

ЗАПОРАТИСЯ, перен. Невправно щось робити, невпоратися з роботою. Б., Д., Ляшк., Киш., Коб., Л., М., Ол., П., Р., Св., С.

ЗАПОРОЖЕННИИ. Заповнений, зайнятий посуд тощо. Біл., Бр., Вас., Киш., Коб., Л., М., Н., Ляшк., П., Р., Св., С., Х. Вся посуда з а п о р о ж н е н а фруктами (Ол.).

ЗАПОРОЖИТИ. Заповняти чим-небудь різну посуду (бочки, банки, пляшки тощо). Біл., Б., Вас., Д., Р., Н., С., Х., П. З а п о р о ж и л а сливами всі банки (Киш.).

ЗАПРИЩАТИ. Забороняти, накладати вето. Б., Бр., Вас., Коб., К., Л., Ляшк., М., П., Св., Х. Я вам за прищав ходити до річки (Киш.).

ЗАРЕПАТИСЯ (про дитину). Забруднитися, замазати себе і свій одяг. Киш., Вас., М., Н., Ол., П., С., Х. Пор. ЗАРОБИТИСЯ.

ЗАРОБИТИСЯ (про дитину). Забруднитися екскрементами. Вас., Коб., К., Ол., Н., Св., П., Х. Дитина так заробляла, що й доступити до неї не можна (Киш.). Пор. ЗАРЕПАТИСЯ.

ЗАСПІЛЬ, присл. Підряд, поспіль, суспіль. Біл., Бр., Вас., Д., Коб., Ол., Ляшк., М., Ол., Орл., П., Р. Поли на грядках все заспіль, нічого не пропускай (Киш.).

ЗАСТОЇВАНЕЦЬ. Див. СТОЙНЕЦЬ.

ЗАТІЛОК¹, -КА, заст. Дерев'яна планка з дірками на краях, яка надівалася ззаду і спереду дерев'яного воза на полудрабка. Вас., Киш., П., С.

ЗАТІЛОК², -КА, перен. Потилиця. Заріс у тебе затілок - треба стригтися (Киш.).

ЗАХАРАЗДРИВАТИ. Заповнювати посуд, заваливати без порядку чимось будь-яке місце. Киш. Не захараздрюй відро воду (Ол.). Не захараздрюй прохід до клуні (Орл.).

ЗАХВЕЦЬКАНИЙ. Див. ЗАХВОЦЬКАНИЙ.

ЗАХВОЦЬКАНИЙ (про людину). Неохайний, брудний. Біл. ЗАХВЕЦЬКАНИЙ. Бр., Н., С.

ЗАХЕЗАТИСЯ (під час роботи). Забруднитися. Я вже так захезав ала ся ціев роботом, що й самій брудко (Орл.).

ЗАЦЕПЕНТИ. Вмерти. Б., Х.

ЗАЧИКАРИТИ. Див. ЗАЧИМБАРИТИ.

ЗАЧИМБАРИТИ, несх. Зарізати, заколотися кабаном. Д., Орл., ЗАЧИКАРИТИ. Св.

ЗАТОРОПИТИ. Ударити, збити з ніг. Бр., Вас., Киш., Ол., Л., Орл., П., Св., С. Іван як за торопи в злудія, так той аж на землю впав (Коб.). Пор. ТЬОПНУТИ, ТОРОХНУТИ, ЛИШНУТИ, ТИТИНУТИ.

ЗАШПАРИ, -ІВ, тільки мн. Гострий біль у пальцях від морозу. Б., Коб., Л., Ол., Орл., Св. Так зайшли зашпари у пальцях, мов голками коле Киш. .

ЗДРЯЯТИ (учнівський жаргон). Списати. Ти сам написав письмову роботу чи а д р е я в у товариша (Коб.).

ЗДРЯ, присл. Даремно. Б., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., М., Ол., Орл., П., Р., С., Св., Х. З д р я ви почали мене лаяти (Киш.).

ЗДИРЩИК, -КА, перен., несх. Скупий, жадний, безжалісний; хапун. Він став таким з д и р щ и к о м, що й з рідного батька здире (Орл.). Пор. **КАДІГА**.

ЗДОБУТЧА, заст. (про дитину). Безбаченко, байстрия. Киш., Св., С.

ЗЗАПОТИНЬГА, присл. Спідтишка, крадькома, зненацька. З з а п о т и н ь г а хлопень підійшов до учня і ударив його (Ол.).

ЗІМІВНИЦЯ. Сорт груші, на якій дуже пізно дозрівають плоди. Груша - з і м і в н и ц я росла у нас за клунед (Киш.).

ЗІРНУТИ (про собаку). Звільнитись від прив'язі, зкинути з себе нашийник; зринуть. Б., Біл., Бр., Вас., Д., Коб., Л., М., Н., Ол., Орл., П., Св., Х. Собака з і р н у в з нашийника й побіг на вигін (Киш.).

ЗЛЕПОК, -ПКА, кул. Те саме, що й **ЗАКАЛЬОК**. Н.

ЗЛИВЕНЬ, -ВНЯ. Дуже великий дощ; ливень, злива. Коб., Орл., С.

ЗЛЯЩИТИ. Ударити долонею по обличчю, дати ляца. Ол., Вас., Коб., Л., К., М., Ляшк., Біл., Б., Бр., Д., Орл., П., Св., С., Х. Я тебе як з л я щ у по морді (Киш.). Пор. **ЛИСНУТИ**, **ЗАМАЛІВАТИ**.

ЗМАКІТРИТИ. Зрозуміти. Бр., Вас., Д., Коб., К., Л., М., П., С. Вони з м а к і т р и л и і не погодилися на таке лихе діло (Ол.). Пор. **ВШУРУПАТИ**, **КЕБИТИ**.

ЗНЕ^нБУТИСЯ, рідк. Заснути не міцним сном. Вас., Л., Ол., Р. Я тільки з н е б у л а с я, а тут ме^не й розбудили (Киш.). Пор. **ПРИКУРНУТИ**.

ЗНИРНУТИ. Винирнути з води. Павло плягнув у воду, пірнув, а потім зразу ж з н и р н у в (Р.).

ЗУБІ, тільки мн., кул. Вид печива. П. Пор. **КРУТЕНИКИ**.

ЗУІТИ. Настирливо домагатись чого-небудь, вимагати чогось не зовсім здійсненого. П. Хай вони з у я т, від мене нічого не доб'ються (Киш.).

ЗУБКІЙ. Такий, що боїться холоду. Бр., Вас., Д., Коб., Киш., П.

ЗІБНУТИ, ПРО-Мерзнути. Бр., Коб., Л., Лянк., Орл., Н., С., Св.
Он, як я сильно прозв'яб (Киш.).

И

ІМНЯ, заст. Ім'я. Біл., Бр., Вас., Д., М., Ол., Р., Св., Ії и м н я-
Гая (Киш.). ІМЕННЯ. Д., Ол., П. ІМНЯ. С., П.

ІРЖА. 1. Іржа, ржа. Бр., Л., Ол., П., С., Св. Що ти зробив: ума-
зав сорочку в и р ж у (Киш.). 2. Хвороба кукурудзи й інших зер-
нових культур. Св.

ІРЖИЩЕ. Назва поля, з якого скошено жито. Киш., Коб., Л., Ол., С.

ІСТИК, -КА. Загострена на кінці палиця, якою очищають від
землі леміш або чересло в плузі під час оранки. Вас., Д., К., Орл., С.
Не^н забудь взяти и с т и к, бо зе^нмля сира після дощу (Киш.).

І

ІЖАК, -КА, перен. Верхня частина селянської печі. Вас. Пор.
ПІДНЕБЕННЯ.

ІЖАЧОК, -ЧКА, перен. Вид намордника з кольчками, який наді-
вають на морду теляті, щоб воно не могло ссати корову. Біл., Б.,
Бр., Д., Киш., Ол., Вас., Коб., Л., Орл., Н., Св., С.

ІЖАЧИТИ. Настирливо допитуватися, доскіпуватися, добиватися.
Ол., П. Пор. ЖУЧИТИ.

ІСТВО. Іжа. Біл., Б., П. У нас тепер кажут іжа, а раніше каза-
ли і с т в о (Вас.).

ІХИДНИЙ (про людину). Вредний, лукавий. Б., К., Л., Киш., Ол.,
Орл., С., Св. Який же він і х и д н и й, все дивиться опідлоба (Б.).

К

КАБАК, -КА, бот. Гарбуз. Біл., Б., Бр., Д., Вас., К., Коб., Л., Лянк.,
М., Ол., Орл., П., Р., Св., Х. Добре вродили це літо ка ба к и (Киш.).

КАБАЧКИ, -ІВ, частіше мн. Соняшникове чи гарбузове смажене
насіння. Біл., Вас., Орл., Б., Бр., Н., М., Д., К., Л., Лянк., Киш., Св., Х.,
П. Наберемо, бувало, в неділю смажених ка ба ч к і в, сядемо

на колоді, лущимо й розмовляємо (Ол.).

КАБЕКА. Див. КАБЕШКА.

КАБЕШКА, несх., рідк. Голова в людини. Б., Біл., Бр., Вас., Св. На твою кабешку і шапку не підбереш (Киш.). КАБЕКА. Орл. Пор. МАЦАГАН.

КАДЛУНИЦЯ. Людина, яка ворожить, знахарка. Б., Вас., Киш., Орл., П., Св. КОЛДОВНИЦЯ. Біл., Б., Д.

КАДУШКА. Дерев'яна діжка, в якій солять городину. Біл., Бр., Д., Вас., Коб., К., М., Ол., Орл., П., Св. Купив на базарі дубову кадуску (Киш.).

КАДИЛО. Велика грязька на дорозі. Ол., П. Таке кадило на дорозі, що ні пройти, ні проїхать (Киш.).

КАМЕНКА. Див. КАМ'ЯНКА.

КАМ'ЯНКА. Брукований шлях. Біл., Бр., Ляшк. Швидко бігла автомашинна по кам'яниці (Св.). КАМЕНКА. Біл., Д., К., Коб., Л., М., Н., Ол., Орл., П., Р., Х. Каменика проложена до залізничної станції (С.).

КАНАПЕЙ, заст. Довга лава під стіною. Орл. Ось сюди пересунутьте канапей (Д.).

КАНДАЛИ, -ІВ, переважно мн. Велике взуття. Біл., Б., Вас., Д., Коб., Л., Ляшк., П., С., Св., Х.

КАНДИБИТИ. Ощадливо, бережливо витратити що-небудь. Л., Ол. Довго кандибилая олію (Киш.). Пор. КРЯДИТИ.

КАНДИЙКА. Посудина для льотту та іншої рідини. Візьми оцю кандийку та перенеси її в сарай (К.).

КАНТИРЬ. Див. КАНТУР.

КАНТУР, -РА, зменш. КАНТУРЕЦЬ, -РЦЯ. Прилад, яким важать продукти і різні речі. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Н., Ол., Орл., П., Р., С., Св. КАНТИРЬ. М. Пор. БЕДЗВІН.

КАНУРА. Друга назва собачої будки. Вас., Киш., Л., Ляшк., Н., Ол., Св., Х. КОНУРА. Б., Біл. Пор. СОБАШНИК.

КАНЦЕЛІГА, ч. р. і ж. р., лайл. Бродяга, волоцига, пройди-світ. Вас., Ол., Коб., М., П., Св., С. Де ти шляєшся, канцеліго? Іди зразу ж додому (Киш.).

КАПІР. Див. КАПОР.

КАПЛАВУХИЙ. Тварина з великими вухами, обвислими вниз. С.
пор. ЛОПОВУХИЙ, КАПЛУН.

КАПЛУН, -НА. Так зветься тварина з великими вухами, обвислими
вниз. Б., Бр., Коб., Ол., П.

КАПОР, -РА. заст. Жіночий головний убір (носили переважно
баби). Бр., Л., Ол., Ляжк., Орл., Св., К. КАПУР. Біл., Л. КАПІР. К. І я ко-
лись ходила в к а п о р і (Кш.).

КАПУР. Див. КАПОР.

КАПШІВНИЙ (про людину), зневажл. Брудний, неохайний, вошвий.
Ол. Який же ти й к а п ш и в н и й, хлопче (Кш.).

КАПШІ, -ІВ, тільки мн., ент. Воші. Його напали к а п ш і (Кш.).

КАРАПЕТ, -ТА (про людину). Клемоногий. Б., Біл. Петро ходє^н
цогано: він к а р а п е т (Л.).

КАРАСЬЛІНЯ. Споруда для розваг дітей, складається з одного
стовпа, до якого прив'язані верьовки, держачись за яких діти кру-
яться кругом стовпа. Ми в дитинстві любили гойдатися на к а р а -
с е л ь н і (К.).

КАРАСКА, зас. Жіночий одяг на ваті, переважно короткий. Бр.,
Вас., Л., П., С., Св. Скіки було радості, коли пошили ме^нші
к а р а с к у (Кш.).

КАРМАК, -КА, риб. Риболовецький прилад, що має такий вигляд:
до лосини (волосені) прив'язується важок, через деяку відстань
від нього прикріплюються гачки. П. К а р м а к а м и ми ловили
сомів (Коб.).

КАРТОПКА, бот. Те ж, що й картопля. І хто воно к а р т о п -
к у в нас вибрав? (Орл.).

КАРЯКА, несхв. Карячконога, кривонога людина. К., Н., С. На
вулиці гуляють хлопці, серед них і Павло к а р я к а (Ол.).

КАРЬОЖИТИСЯ. Відчувати неприємність, соромитися, ніяковіти,
церемонитися. Бр., Вас., Коб., Ол., П., С. Чого ти к а р ь о ж и в -
с я? Бери гроші, коли дають (Кш.).

КАТКОМ, присл. Швидкою ходю, бігцем. Бр., С. Щоб не запізнив-
ся, к а т к о м іди до школи (Вас.).

КАТРАГА, заст. Будівля без стін, в якій крокви йдуть до землі, кривиться соломом. Зберігали в ній полову, сіно. Б., Біл., Д., Вас., Д., П., Орл., С., Св.

КАЦАВЕЙКА. Див. КУЦОВЕЙКА.

КАШИЦЯ, кул., заст. Рідкувата пшоняна каша. Вас., Орл., П. Чумаки колись варили кашу й кашицю (Кш.).

КВАСЕЦЬ, -СЦЯ, бот. Вид лісової багаторічної трави; шавель. Бр., Вас., Коб., М., Ол., Орл., П., Н., Св., С., Х., Я оце з квасцю наварила борщу (Д.).

КВАСНИНА, зб. Квашені буряки, капуста, огірки тощо. Біл., Д., Д., Ол., Орл., Р., П., Вас., Коб., К., Св., С., Х. Квасини у ми зберігаємо в погрібі (Кш.).

КВАЦКАВАТИ, НА- Змазувати що-небудь якоюсь рідиною. Біл., Б., Бр., Д., Коб., Л., С., М., Дяк., Орл., Ол., П., Св., Х. Дід так квацивав чоботи дьогтем, що аж тиче з них (Кш.).

КВАЧ, -ЧА, перен. Дитяча гра: плювання крізь пальці. Біл., Вас., Кш., Ол., Коб., Л., Р., С., Дяк., Х.

КВІСЯ, несх. Плаксива дитина. Орл. Пор. СКІГЛЯ.

КЕБА. Здібність, уміння. Б. \diamond НЕМА КЕБИ. Не здібний, нерозумний. У нього нема кеби до цієї роботи (Біл.).

КЕБАТИ. Розуміти, розбиратися. Б., Вас., Ол., М., Орл., П. КЕБИТИ. Р., Х. Пор. ЗМАКІТРИТИ.

КЕБИТИ. Див. КЕБАТИ.

КЕДІ (?). Тільки в \diamond КЕДІ НЕ^И КЕДІ. Вираз для позначення лінії: чи починати роботу, чи не починати, чи робити що-небудь, чи не робити. Вас., Кш., К., П., Св.

КЕЛЕМБЕТ, -ТА. Чоловік високий на зріст. Б.

КЕНДІ. Див. КИНДІ.

КЕРЯ, вульг. Друга назва товариша (частіше спільника по пляцту). Вас., Д. Мій керя поміг мені в біді (Св.).

КЕТЯ, дит. Конфета, взагалі гостинець. Б., Біл., Бр., Д., Вар., К., Коб., Л., Н., Ол., Р., Орл., П., Св., С., Х.

КИМАРИТИ. Дрімати, куняти. М., П., Св., С. Цілу дорогу Павло

к и м а р и в у машині (Коб.). КІМАРИТИ, ЗА-. Поки чоловіки куряли, я трохи за к і м а р и л а (Орл.). Пор. КИМАТИ.

КІМАТИ, несх. Драмат. Ол. Сидячи на зборах, він к и м а е (Л.).- Пор. КИМАРИТИ.

КІНДІ, -ІВ, мн. Вид легкого літнього взуття; черевики. Біл., Б., Кш., Л., Ол., Орл., П. КЕНДІ. Вас.

КІРДАТИЙ (про людини). Кирпатий, з коротким заде́ртим догори носом. Ол. Он пішла к и р д а т а Хрестя (Кш.).

КІРДА, зневажл. Людина з коротким заде́ртим догори носом; кирпатий. Ол., Орл., Св., Х. Ївгу звук к и р д а, бо в неї кирпатий ніс (М.).

КІРИК, -КА. Людина мала, низька на зріст. Біл., Б. Пор. ОКОНОШОК.

КІРПИЧ, -ЧУ. Чотирикутні (рідше круглі) плити, виготовлені з тваринного кістяка. Б., Бр., Д., Вас., Коб., Л., М., Дяк., Ол., Орл., П., Р., С., Св., Х. Цілу зиму ми протопали к и р п и ч е м (Кш.).

КІТЕЦЬ. Див. КІТЕЦЬ.

КИШК'УН, -НА, несх. Чоловік, а також тварина чоловічої статі з одним ядром. Кш., Ол. Пор. ГИДУН.

КИМАРИТИ. Див. КИМАРИТИ.

КІНОШНИК, -КА, нов. Кіномеханік. Бр., Н., Х.

КІПТИГА. Те, що я курява. Вас., Ол. Надворі піднялась к і п т и г а (Кш.).

КІСТО. Тісто. Біл., Б., Бр., Вас., Д., К., Кш., Коб., Л., Дяк., М., Н., Орл., Ол., П., Р., С., Св., Х.

КІТЕЦЬ, -ТЦІ, риб. Риболовецьке пристосування для ловлі риби під льодом. Біл., Б., Ол., Орл. КИТЕЦЬ. Д., С.

КІШКА, перен. Прилад, яким витягають з колодця спудене відро. Бр., Вас., М., Н., Св. Пор. ДРАЧОК.

КІДАНКА, заст. Оброблений пенюк, на якому висивають дощешкою полотно чи білизну. Біл., Б., Вас., Д., Орл., Н., С., Кш., Ол.

КІАНДАТИ, У-. Прохати, випрошувати що-небудь, уморяти. Вас., Коб., Б., Ол., Орл., П., Р., С., Х. К л а н д а т ь сусіда, щоб допоміг

ме^ні докопати рів (Кш.). Пор. КЛІЧЧИТИ.

КЛІЦАТИ, перен. Тіпати, терти терницею льон. Коб., Ол., П., Св. Цілий день я к л а ц а л а на терниці (Кш.).

КЛІКУН, -НА. Гаряча вода, що закипіла; кип'яток. В казані кле^нкотів я л я к у н (Вас.).

КЛІНЦЬ, -НЦІ. Кусок хліба, що дають старцеві. Д., Кш., Л., Срл., П. Ганна к л и н ц я м и повигодувала своїх дітей (Ол.).

КЛІНЧИКИ, -КІВ, мн. Певний орнамент на килимі, що містить у собі фігури, схожі на клинці. Бр., Біл., Вас., Д., Коб., Орл. Килим витканий к л я н ч и к а м и (Кш.).

КЛУМАК, -КА (зменш. КЛУМАЧОК, -ЧКА). Неповний мішок (мішечок) зерна, борошна та ін. Б., Біл., Бр., Кш., Коб., Дячк., М., Ол., П., Р., Св. Чоловік віс у руках аж два к л у м а к и (Л). КЛУНОК, -НКА. П., С., Х.

КЛУНОК. Див. КЛУМАК.

КЛІЦАТИ. 1. Губати, цукати сокаром. Кш., Орл. 2. Полоти суху ниву. Д., Срл., П., С. Цілий день я к л а ц а л а на грядках, а думке мало прополола (Кш.).

КЛІЧЧИТИ. Прохати. К л я н ч и в ціле утро, прохав, щоб кум дав зерне на посів (Дячк.). Пор. КЛАНЦАТИ.

КОВИДА, перен. Під у печі. К., Р. Треба замазати в печі к о в и д у (Кш.).

КОВИДКА, перен., риб. Риболовецький прилад, що має форму даху на будинку; ним ловлять рибу вбрід. П.

КОВКА. Шапка на голову від дому, пририта до одяжки; відлога. Вас., Коб. Пор. ПАПІШОН.

КОВБАН. Див. КОВБАНКА.

КОВБАНКА. Глибока вибоїна (яма) на дорозі, наповнена водою, калом. КОВБАН (К.).

КОВБАСИТИ, ВИ-. Погано, не дуже ягтно вистирати білизну. Б., Біл., Вас., Кш., Коб., М., Ол., Дячк., П., Р., Св., С., Х. Оце нашвидкоруч в я к о в б а с и л а білдьо (Орл.).

КОВБИК, -КА. Сальтисон. Д. Мені дала мати на роботу кусочок к о в б и к а (Св.).

КОВБІЛ. Див. КОВЕРЗА.

КОВЕЗКА. Палиця, з якою ходять похилі люди. П. Мій дідусь
вже не може ходити без к о в е з к и (Вас.).

КОВЕ^РЗА. Вередлива, примхлива дитина чи взагалі людина. Д.,
Ол., П. Оце ще мені к о в е р з а - сусідське хлоп'я (Киш.).
КОВЕЗА. Коб., С.

КОУ^УГУТ, -ТА, перен., зневажл. Багатій, куркуль. Біл., Б., Бр.,
Вас., Д., К., Ляшк., Орл., Л., Св., С., Х. Вов землю позакирвали к о г у
т и прокляті (Киш.).

КОДРЯ. 1. Товста пряжа, товща від валу. Бр., Д., К., Орл., П.,
Р. К о д р я прядеться з клоччя (Киш.). 2. Грубе товсте рядно, ви-
ткане з товстої пряжі (кодрі). Вас., Киш., Коб., Л., Ол., Св.

КОЗА¹, перен. Засохлий сопляк у носі. Б., Біл., Бр., Д., Вас.,
Киш., Коб., К., Ляшк., Н., Орл., П., Р., Св., Х. Який ти не чепурний -
к о з и в носі (Ол.).

◇ КОЗИ ЛИЖУТЬ. Відчувати холод, мерзнути. Б., Бр., Д., К., Л., М.,
Св., Х. Як же й холодно: починаєт ме не кози лязати (Киш.).

КОЗА², перен. Прилад, на якому діти катаються (ковзаються)
на льоду. Вас.

КОЗАЧОК, -ЧКА, заст. жіночий літній одяг з двома фалдами.
Вас., Д., Л., Орл., Х. Ходила колись і я в к о з а ч к у (Киш.).

КОЗЕЛ, -ЗЛА, перен. Те, що й ДРІВИТНЯ. К.

КОЛДОВНИЦЯ. Див. КАЛДУНИЦЯ.

КОЛОДІЙ. Великий кухонний ніж з дерев'яною рукояттю (коло-
дочкою). Д., Киш., Л., Ол., П., Св.

КОЛГОСНИЦЯ. Сорт дині. Б., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., М., Н., Ол.,
Орл., П., Р., Св., Х. КОЛХОЗНИЦЯ. Біл., Л.

КОЛІКИ, мн., мед. Хвороба: гострий біль у животі чи в боці.
Бр., Д., П.

КОЛОТИТИСЯ. Розгорятися, бешкетувати, лаятися. Б., Бр., Д.,
Коб., Ол., П., С., Св. І поки ти будеш к о л о т и т и с я у нас
в сімні (Киш.).

КОЛГОЗНИЦЯ. Див. КОЛГОСНИЦЯ.

КОМПИТУВАТИСЯ. Харчуватися. Біл., Б., Орл., П. Пор. ПИТАТИСЯ.

КОНІЗДРІ, -ІВ, мн. Болотні квіти, що мають жовті квітки. П.

КОНОПАТИЙ (про людину). Рябий, з обличчям, поритим вісопом. Біл., Б., Д., Коб., М., Ол., П., К., Орл., Св., С. Дівчина була не^ккрасива, конопата (Вас.).

КОНОШОК. Див. ОКОНОШОК.

КОНУРА. Див. КАНУРА.

КОПИШНИК, -КА, заст. Назва монети в 15 копійок. Киш., Р.

КОПКА, дит. Картопля. Біл., Б., Коб., Л., М., Б., Ляшк., Орл., П., Р., Св., С., Х. Мамо, звари мені копки (Вас.).

КОРАБЛИК, -КА, заст. Старовинний жіночий головний убір; очіпок. Н.

КОРЧІЙ, мед. Хвороба свиней. Вас., Біл., Б., К., С.

КОСИНЕЦЬ, -НЦЯ. Те, чим запинаються жінки; косинка. Б., Бр.

КОСЯ, дит. Кінь. Біл., Б., Бр., Вас., К., Киш., Коб., Л., М., Ляшк., Орл., Ол., Р., Н., П., Св., Х.

КОХВАЙКА. Назва одягу; фуфайка. Біл., Бр., К., Киш., Орл., Св. Я оде кувала кохвайку (д.). КУХВАЙКА. Вас., Коб., Л., М., Ол., П., С., Х.

КОЩАЧІЙ ДОК, -ДКА, ч.р. і ж.р. Людина низького зросту. Ой який же коцюпердок - син у нашого сусіда (Св.). Пор. КУЦОБРЕЙКА. С.

КОШАЧИЙ. ◇ З КОШАЧИМ МОЗКОМ. Розумово обмежена людина; нерозумна. Ганна нездатна до цієї роботи: вона ж з кошачим мозком (С.).

КРАШАНКА. Нідц. Коб., Л., М., Ол., К., Ляшк., Біл., Б., Бр., Д., Орл., Р., Н., Св., П., С., Х. Підш подери крашанки: кури вже давно понеслися (Киш.).

КРЕМСАТИ, перен. Погано що-небудь робити. Біл., Бр., Д., К., Коб., Киш., Ол., Ляшк., П., Св., С. Пор. МОЦЬКАТИСЯ, КУХТЕРИТИ.

КРЕН(М)ПУЛЬ, -ЛД. Дерев'яна палиця із зарубками на кінці, на яку вішають за задні ноги зарізану вівцю (чи ягня) для злімання з неї (з нього) шкури. Біл., Киш., К., Орл., С., Св.

КРИВАВИЦЯ, мед. Дизентерія. Д., Орл., П., С. Умопець захворів к р и в а в и ц е ю (Св.).

КРИВОНДІКА, зневага. (про дядьку). Кривоногой, безногий. Біл., Д., Кия., Ол., П., С., Св. КРИВОНДІА, С.

КРИВОНДІА, див. КРИВОНДІКА.

КРУТЕНИКИ, мн., кул. Вид печива. Бж., Вас., Сл., П., Св., Пор. ЗУВЦІ.

КРИАТИ, рідк. Те, що КАНДИДИТИ. Біл., Кия.

КРЯЧКОМ, присл. (від іменника КРЯЧКА). О КРЯЧКОМ СИДІТИ. Сидіти довгий час, нічого не робити. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Коо., Л., Дянк., М., Ол., Орл., П., Р., С., Х. Ну годі тобі, Петре, с и д і - т и к р я ч к о ю, берись за роботу (Кия.).

КУБАШЕЧКА. Посудина для води. Брала воду на степ в к у б а - ш е ч ц і (Вас.).

КУБІШКА. Посудина для молока. П.

КУДОМ"ЯЧИТИ. Кудочити, бити, душити. Коо., П., Св., Х. Підма- ля ме"не і почади к у д о м" я ч и т и (Вас.).

КУКУРУЗА, фох. Кукурудза. Біл., Бр., Вас., Н., Кия., Дянк., Орл., П., Р., Св., Х. Пор. ПШІНКА.

КУМЕРЦІЯ, Торгівля, торгувати чимось. Вас., Бр., Коб., Х.

КУМПОД, -ЛА. Баня на церкві; купол. Біл., Б., Бр., Вас., Кия., ... Ол., П., Св.

КУП-КУП, дит. Купатися. П.

КУПЕЛЬ, -ЛЯ. Вода для купання. Біл., Б., Бр., К., Л., П., Р., Х. КУПІЛЬ, -ЛЯ. Орл. Пор. МИТІЛЬ.

КУПІЛЬ, див. КУПЕЛЬ.

КУРА. 1. Такий стан погоди, коли сильний вітер несе дим; курява. Кия., Д. 2. Сильна, з вітром завірюха. Д. Надворі така к у р а, що й світу не видно (Кия.).

КУРАЛИТИ(СЯ), ПО-, РОЗ-. Турбувати(ся), хвилювати(ся); пору- шувати спокій, сон і т.п. Бр., Вас., Кия., Дянк., С., П., Х. не" к у р а ж його, хай спит (Ол.)

КУРТОН, -НА. Вид важкого воза ; фургон. К., Д., П., С.

КУРІЯ. Друга назва півня. Біл., Бр., Д., М., Орл., П.

КУР'ЯТА. Той, що палить тютюн. Зібрався самі к у р я т и (Коб.)

КУСМАНЬ. Див. КУСМИЛКА.

КУСМИЛКА. Великий кусок хліба, м'яса тощо. Бр., Д., Орл.,

О яку к у с м и л я к у хліба відбатував (Киш.). КУСМАНЬ, -НІ. Вас.

КУРТА, заст. Короткий теплий чоловічий одяг. П.

КУХВАЙКА. Див. КУХВАЙКА.

КУХТЕРИТИ, неох. Те, що в КРЕМСАТИ. Біл. .

КУЦАК, -КА. Короткий кухонний ніж. Ол.

КУДИНА. Верхній короткий одяг. К., П. Та скинь в себе оту

к у ц и н у - в хаті ж тепло (Вас.). Пор. КУЦОВЕДКА.

КУЦОБРЕЙКА. Див. КОЦАПЕРДОК.

КУЦОВЕДКА. Короткий чоловічий чи жіночий одяг. Вас., К., Киш.,

Н. Пор. КУЩИНА.

КУШЕРКА. Див. КУШОРКА.

КУШІДЬ, -ЛІ, с.г. Посудина, в якій зберігають зерно. Д., С.

КУШОРКА, заст. Акушерка. Киш., Ол., Орл., Р., Св. КУШЕРКА. П.

КУШПЕЛА. 1. Клуби пилу ; курява. Б., Бр., Бл., К., Л., Коб.,

Киш., Х. Он з-за лісу піднялася страшенна к у ш п е л а (Ол.).

2. Завірюха, сильна хуртовина. Біл., К., Киш., Ляшк., Орл., С., Х.

Знялася сильна к у ш п е л а, сніг закидав все навкруги (Киш.).

КУШПЕЛИТИ, ЗА-. 1. Здіймати куряву, пилку. Бр., Вас., Коб.,

Киш., Л., Ляшк., С. 2. Піднятися хуртовині, завірюсі. Бр., Коб., М.,

Ол., Ляшк., Орл., С., Д., Р., Св. К у ш п е л я т ь над селом сніг,

замітаючи дороги і все навколо (Киш.).

Л

ЛАДАЗ, -ЗА, заст. пристройка до більшої будови невеликого приміщення, в якому зберігають господарчі продукти. Б., Киш., Х.

ЛАБЗА, ч.р. і ж.р., зневажл. Неповоротка, неоновирна люди-

на.Б.,Бр.,Вас.,Д.,Киш.,К.,Коб.,Ол.,П.,Р.,С.,Св. Пор. ЛАХУДРЯ,
РОЗСОЛОДА.

ЛАБУЗИТИСЯ,ПІД-,ПРИ-. Піддоорюватися до кого-небудь, під-
лещуватися. К.,Ляшк.,Ол.,П.,С.,Св. А Ганна вже лабузи-
т-ся до бригадира (Коб.). ПРИЛАБУЗНИВАТИ. Бр., Д.,Киш.,Коб.,
Л.,Ляшк.,Ол.,Орл.,П.,Св.,Х. Пор. ПІДСОБИВАТИСЯ.

ЛАВРИК,-КА. Черепашка, равлик. Вас.,Д.,Орл.,Ол.,П.,Св.

ЛАВУШНИК,-КА, заст. Продавець. Б.,Д.,Св.,С.,Х. В лавці
лавушником був Іван Кібець (Вас.).

ЛАГУН,-НА, заст. Дерев'яна посудина для дьогтю; мазниця.Киш.

ЛАДОШНИК,-КА,бот. Бодяга. Д.,Орл.

ЛАЙДАК,-КА,несх. Трутень, ледача людина. Ей ти, хлопче,
чому ходиш лайдаком і ніде не робиш? (Киш.).Пор. ЛА-
ЦІГА, ЛИНДА.

ЛАКУДРЯ. Див. ЛАХУДРЯ.

ЛАМАНКА. Прилад для обробки (ламання) вимочених конопель.П.
Пор. БИГЕЛЯ.

ЛАНПАЧ,-ЧУ, рідк. Будівельний матеріал - плитки, виготовле-
ні з рудої глини, перемішаної з соломов; лампач. Біл.,Бр.,Вас.,
Киш.,Л.,Ляшк.,М.,П.,Р.,С.,Св.,Х. Ми вже багато наробили
ланпачу - хвате^м на хату (Орл.).

ЛАНПІЧИТИ,З-. Те, що рипіжати. Бр.,К.,Киш.,Коб.,Л.,М.,Ол.,
Р.,Св.Пор. РИПІЖАТИ.С.

ЛАПТА. Назва дитячої гри. Вас.

ЛАТАКІ,-ІВ, тільки мн., бот. Водяна рослина з широким лис-
том.К.,Орл.

ЛАТАНЕЦЬ,-НЦЯ. Стара, латана одяга. П.

ЛАХАНКА. Дерев'яна невисока діжка, в якій готують корм для
свиней. Біл.,Б.,Вас.,Д.,К.,Киш.,Л.,Ол.,Орл.,Р.,П.,С.,Св. Замішай
в лаханці полуку для свині (Х.).

ЛАХУДРЯ, зневажл. Те, що ЛАБЗА. Б.,Бр.,Вас.,Д.,Киш.,К.,Коб.,
Л.,Ол.,П.,Р.,С.,Св.,Х. ЛАКУДРЯ. Біл. Пор. РОЗСОЛОДА.

ЛАЦІГА (збіжж. **ЛАЦІСЯНЕ**), зневажл. Ледача людина, ледар. Б., Біл., Бр., Вас., Коб., Л., Дянк., М., Ол., Орл., П., С., Св., Х. Де ти ходиш, л а ц ю г о? Чому не берешся за роботу? (Киш.). Пор. **ЛАЙДАК**, **ЛЕЙБА**, **ЛИЦДА**.

ЛАЦІГУВАТИ. Лінитися в роботі. Ну чого ти, хлопче, л а ц ю г у е ш? (Біл.). Пор. **ЛЕДАЧИТИСЯ**.

ЛЕДАЧИТИСЯ. Те, що **ЛАЦІГУВАТИ**. К.

ЛЕЙБА, зневажл. Ледача людина, ледар. Д., М., Орл., С., Х. Пор. **ЛАЦІГА**.

ЛЕНЗАТИ, **ПО-**, **ПРИ-**, неск. Дуже повільно йти, ходити. Ол., Д., Коб., Л., М., Р., Св., Х. О, вже п о л е м з а л а дорогю Христа (Киш.). **ЛЕНЗАТИ**. Біл., Бр., П., Х. Пор. **ЛІГАТИ**.

ЛЕНЗАТИ. Див. **ЛЕНЗАТИ**.

ЛЕПЕТА. Назва людини, що багато лепече, звичайно й нерозбірливо говорить; говорун. Киш. Ну л е п е т я х ти, Галю, л е п е т я (Л.).

ЛИБИТИСЯ. Улюбатися, усміхатися. Б., Біл., Бр., Д., Орл., П., Ол., Коб., Л., М., П., Св., Х. І чого ти л и б и ш о я? Аж противно дивитися на тебе (Киш.).

ЛИГУН, -НА (про людину). Підлабузник. Мусіє - великий л и г у н, бач як до начальства ладиться (Ол.).

ЛИКО. Задерта шкіра пальця біля основи нігтя. Вас., Киш., Коб., К., М., Дянк., П., Св., С., Х. Яке ж в тебе л и к о біля нігтів на руках (Ол.).

ЛИЦДА, неск. Ледача, неохайна, брудна людина. Л., Ол., Д. Чого ти як та л и ц д а ходиш безбаш і нічого не робиш (Д.). Пор. **ЛАЙДАК**, **ЛЕЙБА**, **ЛАЦІГА**.

ЛИНКИЙ, **ЛИНКУВАТИ**. Вологувати, відсиріяти. Ол., П., С. Ранком сіно стало л и н к е, а солома л и н к у в а т а (Киш.).

ЛИНТВАРЬ, -РА. Шкура з однорічної звіці. Киш.

ЛИТЬСЬК, -КА, іхт. Малий лин. Д., Киш., Коб., Л., Н., Орл., Св., П., Х.

ЛИЩИЦЯ, перен. Дерев'яний прилад, яким раніше видавлювали віск із стільників; лещата. Б., Вас., К., Киш.

ЛІСНУТИ. Ударити долонею по обличчю. Б., Біл., Бр., Д., Киш., Л., Н., Орл., П., Х. Лінка л и с н у л а хлопця по щоці. (Ол.). Пор. ЗАПЛЯВУДИТИ, ЗЛІЩИТИ.

ЛІПЕНИК, -КА, кул. Недало випечений хліб. О, знову у неї не^м хліб, а справжній л і п е н и к (Коб.). Пор. БУДИК.

ЛІСА. Плетена з хворосту загорода; тин. Д., Орл., К., П., С., Х.

ЛІСКА. Дерев'яна рама, скріплена глицями і густо заплетена лозом; кчалася на рожені сани. Д., К., Киш.

ЛЛЯНИЧКА. Те, що й хустка. Дівчина була заплена л л я н и ч к о ю. Д., Орл.

ЛОВИТКА. Дитяча гра. Діти граються в л о в и т к и: лов-лят один одного (М.).

ЛОДІНКА. Кам'яна сіль в грудках, призначалася для худоби. Орл., Киш., Ол., Д., Ол., П., Р. ГЛОДІНКА. Вас., Коб., Х. Колись дарали візлям і рогатій худобі сіль - г л о д я н к у, яку охоче вони лизали язиками (Киш.).

ЛОКША, кул. Виріб з прісного пшеничного тіста у вигляді тонких висушених смужечок. Б., Д., Киш., Ол., Вас., Коб., Л., М., Киш., Орл., Р., Н., Св., Х.

ЛОПОВУХИЙ. Тварина з великими вухами, звисаючими вниз. Л., Ол. Пор. КАПЛАВУХИЙ.

ЛОСКОМ, присл. Усе, все разом. Біл., Б., Д., М., Р., С. Помідори л о с к о м побив гряд (Вас.). Пор. ГЕПТОМ, ГЕПССОМ.

ЛОШАЦЬОРА, перен., зневажл., рідк. Назва високого й здорового парубка. Б., Біл., Д. Найдеться якийсь л о ш а ц ь о р а т а й скривають бідну дівчину (Ол.).

ЛУЩІВРИТИ. Луштити насіння. Бр. Сидять жінки під грушою та й л у щ і в е р я т насіння (Ол.). Пор. ПЛІКАТИ, ПІНИТИ, ДЗЬОБАТИ.

ЛЮБИЙ. Будь-який, всякий, кожний. Біл., Бр., Б., Вас., Ляшк., М., Д., Коб., Н., К., Ол., П., Св., С. Д ю б и й чоловік, що зустрінет-ся на дорозі, нам нестрашний (Киш.).

ЛЮГАТИ, ПО-, ПРИ-. Іти, ходити нешвидко, з певним утрудненням. Бр., Вос. А ж л ю г а е до нас у двір сусідка Мусіфа (Киш.). Пор. ЛЕМЗАТИ.

ЛІДА. І. Кришка, якою закривається вхід у виконаний погрію. Б., Кми., Д., Дяшк., Н., Ол., Орл., Св. 2. Частіше мн. Віконниця, якою закривають вікна знадвору. Бр., Д., П.

ЛІПАВКА. Невелика палиця (з прикріпленням на одному кінці шкуратком) для биття мух. Біл., Бр., К., Коб., Д., Дяшк., М., Н., Ол., П., Р., С., Св., Х. Візьми л я п а в к у та побий мух (Кми.). Пор. ЛІПАНИЦЯ, ХЛОПАВКА, ХЛИСКАВКА.

ЛІПАНИЦЯ. Дмв. ЛІПАВКА.

ЛІПУН, -НА. Людина, яка любить багато балакати. Б., Біл., Бр. Стої чолові"яга л я п у н, наговорив вам багато всякої нісеніт-
ниць (Св.). Пор. БАЛАКАРЬ.

ЛІХАВКА, етв. Певний узор в дірочках на чоловічих чи жіно-
чих сорочках; ляхівка. Вас., Кми.

ЛІНОТЕРЕБІЛКА. Певний прилад для обробки льону (волокна).
Бр., Вас., Коб., П.

М

МАКУШКА. Голова. Надінь шапку на овою м а к у ш к у (К.).

МАКОРТЕТ, -ТА (зменш. МАКОРТЕТИЖ, -КА). Череп"яна посудина
для пшона, борошна, вареників тощо; макітра. Біл., Б., Бр., Вас.,
Кми., Ол., Кр., Д., М., Дяшк., Орл., П.

МАКУХУВАТИЙ (про людину). Неповороткий, незграбний. П. Пор.
ЧВАДУВАТИЙ.

МАЛАМУРИТИ, несх. Ладно і багато їсти. Бр., Вас., Д., М., П., С.
Як почав він м а л а м у р и т и, та не встав із-за столу, поки
всього не^н поїв (Кми.). Пор. МЕГЕДИГИ, ХЛЮБАТИ.

МАЛОПУТНИЙ (про людину). Нетямущий, нерозумний. Вас., П.

МАЛОХОЛЬНИЙ, зневажл. Лурнуватий, не всі дома. Б., Біл., Бр.,
Вас., Д., К., Коб., Д., Дяшк., М., М., Н., Ол., Орл., П., Р., С., Св. Та стої
Лук"ян у нас на селі м а л о х о л ь н и й (Кми.). Пор. ПРИШЕ^н-
ЛЕПУВАТИЙ.

МАМКАТИ. Тихо й нерозбірливо говорити. Біл., Б., Коб. Ти
м а м к а в ш собі під нію - нічого не^н розбереш (Ол.).

МАМАЯ. Див. ШИРІЛЯ.

МАНДРИКА¹, частіше мн., кул. Блиш з сиру, сирник. Біл., Бр., Д., Орл. На Петра боби було печуть м а н д р и к и з сиру (Кшв.). МАНДРИК, -КА. Бас. Пор. СИРНИК.

МАНДРИКА², перен., зневажл. Мордата людини. Ол., Д., С.

МАНДРИКУВАТИЙ (про людину), зневажл. Мордатий. Он пішов м а н д р и к у в а т и й хлопець (Вас.).

МАНІЯ. Привид; \diamond МАНІЯ КУРЧА. Наволоч, привид. Біл., Б., Бр., Бас., Кшв., Л., Лшк., Ол., П., С.

МАРМУЗА, вульг. Обляччя людини. Б., Біл., Вас., Д., Коб., М. Чого ти, Петре, свом м а р м у з у не^н мнеш? (М.).

МАСЛНИЦЯ. Див. МАСЛІНКА.

МАСЛІНКА. Посуд для масла. Біл. МАСЛНИЦЯ. Б., Вас., Д., Коб., Л., М., Орл., П., С., Св., Х. Пор. МАСНІЧКА.

МАСНІЧКА. Посуд для масла. Біл., Ол.

МАТОРЯНИК. Див. МАТОРЯНИК.

МАТОРЯНИК, -КА, рідк., кул. Оладок, корж(ик), спечений переважно з недоброякісного борошна. Б., Бр., Вас., Д., Коб., Л., Орл., С. Із водного борошна напечу було м а т о р я н и к і в т а й їмо (Кшв.). МАТОРЯНИК, -КА. Н., П.

МАТЬ, присл. Мабуць. Біл., Б., Бр., Вас., Д., Л., Ол., Орл., Лшк., П., Р., Св., С., Х. Ми це вже, м а т ь, не^н помажемо хати до свят (Кшв.).

МАЦАГАН, -А, зневажл. Назва великої голови у людини. Вас. Пор. КАБЕШКА.

МАЦАПУРА, зневажл. Неохайна, брудна людина. Бр., Орл., П.

МАКІ, -КІВ, частіше мн. Поодинокі стеблини зернових культур, що залишились у полі після косовиці. Діти збирають за комбайном м а я к и (К.).

МЕГІЛИТИ, несх. Ладібно їсти (переважно про тварин). Бр., Бас., Д., Р., Орл., Ол., С., Х., Кшв., Д., М., Лшк., Св. Пор. ГЛИБАТИ.

МЕДІЛНИК, -КА. Той, хто розводить і доглядає бджіл. Орл. Пор. БДІЛНИК, ПЧОЛОВІД.

МЕ^МСИНЕЦЬ, -НЦЯ. П'ятий палець на руці. Бр., Вас., Коб., М., Д., Ол., Р., Д., К., Н., П., Св., С., Х.

МЕ^МЗІНКА. Найменша, наймолодша дівчина в родині. Біл., Б., Д., Св., Х. Оля — то м е ^М з н к а в їхній сімні (Киш.).

МЕ^МЗІНЧИК, -КА. Найменший хлопець в родині. Б., Біл., Бр., Вас., Ол., Коб., К., Ляшк., Орл., П., Р., Св., С., Х. Пе^Мтрусь був м е ^М з н ч и к о м у сімні брата (Киш.).

МЕ^МКРУШКИ, -КІВ, переважно мн. Дрібні кусочки (крихти) хліба. Біл., Вас., Д., Коб., Д., Орл., П. Позбирай оті м е ^М к р у ш к и та віддай їх собаці (Ол.).

МЕ^МЛЯЗГА, іхт. Дрібна риба. Біл., Бр., Ляшк., П. Сьогодні л о - в и ться на вудочку одна м е ^М л я з г а (Коб.). МІЛІЗГА. Б., Орл. МІЛЬКА.

МЕ^ММЕЛЬ, -ЛЯ (?); О ДАТИ МЕ^ММЛЯ. Побити кого-небудь. Біл., Б., Бр., Вас., Д., К., Д., Орл., С. Ішов парубок за нею нагірці, а біля хати дав їй такого м е м е л я (Киш.).

МЕ^МНАУВАТИ. Баршувати. Коб., Д., Орл., П., Вас., Біл., Б., Д., Св., С., Х. Наш сусід м е ^М н а в а в кінцям (Киш.).

МЕ^МРВА, тільки одн. Потерта, дрібна гнила солома. Вас., Д., К., Киш., Орл., С.

МЕ^МТЕЛИЦЯ, мед. Хвороба овець та кіз. Біл., Б., С. Моя віця заболіла м е ^М т е л и ц е ю — все крутиться та й крутиться (Вас.).

МЕ^МТЕ^МЛІГАТИ. Іти теліпаючись. Бр., Д., П. Іде Хома, м е т е ^М л я г а е (Киш.).

МЕ^МТИС, -СА, іхт. Вид риби, яка є продуктом схрещення коропа з карасем. Б., Біл., П. Біля цієї кручі добре ловляться м е т и с и (Коб.).

МЕ^МТІЛЬ, -ЛІ. Метелиця, заметіль, снігопад. Біл., Бр., Вас., Д., Ляшк., Д., М., Ол., П., Св., С., Х. Сильно о^Ме м е т і л ь, і світу не^М видно (Киш.).

МЕ^МТУШКА. Дерев'яний прилад, за допомогою якого з півмітка чотавть нитка в клубок; витушка. Б., Біл., Д., К., Киш., Д., Коб., Ол., Орл., Р., Св., С., Х.

МИЗЯ, зневажл. Дуже повне, велике обличчя. У нього така м и з я, як решето (Вас.).

МИЛАЙ, кул. Хліб, спечений з солодкуватої муки, з якого виготовляють оирівець. Вас., Д., Киш., Коб., Л., П., Ол., Орл., Р., С., Св.

МИНЦЗИК, -КА, частіше мн., кул. Ласощі, смачне печиво. Ото колись було п е ч и м о смачні м и н ц з и к и (Киш.). **МИНДИК**, -КА, Коб., Ляшк. Пор. ПИНДИКИ.

МИНДИК. Див. МИНЦЗИК.

МИР, -РУ, заст. Народ, селяни. Біл., Б., Д., К., Л., М., Ляшк., Орл., Ол., С., Х., П. Такого там м и р у зійшлося, що аж земля вгинається (Киш.).

МИСИНА, риб. Те ж, що й волосінь, вживається в риболовецьких снастях. На м и с и н у прив'язують гачки (Коб.).

МИТІЛЬ, -ЛЯ, тільки одн. Тепла вода для купання. Отой м и т і л ь, яким я голову змив, винеси надвір (Киш.). Пор. КУПЕЛЬ.

МИШАКИ, -КІВ, частіше мн. Мишачі екскременти. Д., Кам., К., Л., Коб., Орл., Ол., С.

МІШМІШЯ. Межа, обніжок. Біл.

МІЛЬГА. Див. МЕЛЬЗГА.

МІЛЬКА, іхт. Дрібна риба. Бабуся купила багато м і л ь к и на пісний борщ (Коб.). Пор. МЕЛЬЗГА.

МІМІМІ. Людина, що тихо, невразно говорить, мимрить. Б., Д., П., Коб., Орл., С., Св., Х. Що ти собі м л я м л и ш під ніс (Ол.). **МІМІМІ**. С., МАМЛЯ. Р., Х.

МНІХА. Див. МНІХАЛО.

МНІХАВКА. Див. МНІХАЛО.

МНІХАТИСЯ. Див. МНІХАТИСИ.

МНІМЛЯ. Див. МЛЯМЛЯ.

МНІХАЛО, несхв. Млява, ледача людина, що повільно ходить і невіливо виконує будь-яку роботу. Він - м н і х а л о, поки почне щось робити, то й день пройде (К.). **МНІХА**. Коб., Л., Ляшк., С., Св. **МНІХАВКА**. Орл. Пор. НАМІНАЛО.

МНІХАТИСИ, несх. Повільно що-небудь робити або кудись збирати-

ся. Б., Біл., Д., К., Коб., Л., Н., Ол., Орл., П., Р., С., Св. Доки ти будеш м н ь о х а т и с я, скоріше виходь надвір (Киш.). МНІХАТИСЯ. М., Орл., Х. Пор. ВИРНХОВУВАТИСЯ, ГУЗАТИСЯ.

МО. Може. Біл., Б., Бр., Вас., К., Коб., Ляшк., Н., Ол., П., Р., С., Св.

МОГОРІЧНИ, рідк. Назва колективної роботи, коли будують за могорч нову хату. Вас. Пор. ЗВОДИНИ, ТОЛОКА.

МОЗЧИТИ. Продумувати про що-небудь, розмірковувати, мізкувати. П. Пор. МУДИКУВАТИ.

МОКВА. Мокра, дощова погода. Вас., Киш., К., Л., М., Н., П., С., Св. Пор. ХЛЯКОВА, ХЛЯКА.

МОЛОДАЙКА. Дівчина, що недавно одружилася. Киш., Л., Ол., П., Св. МОЛОДУХА. Бр., Вас., Д., Киш. Щаслива наша м о л о д у х а Увга, що вийшла заміж (Ол.).

МОЛОДУХА. див. МОЛОДАЙКА.

МОЛОДІЖ, -ЖІ, зб. Молодь. Б., Біл., Бр., Д., Киш., Ляшк., М., Н., Орл., П., Р., С., Св., Х. Що воно тепер за м о л о д я ж пішла (Л.).

МОН(Д)АТИСЯ, несх. Невправно щось робити, невміло коло чогось працювати, довго возитися з чимсь. Киш. Наша сусідка все м о н - д а в т с я, а діла немає (Коб.). МОНЯТИСЯ. Біл., Коб., Л., Св. Пор. МОЦЬКАТИСЯ, БОБЛАТИСЯ.

МОНДЯВКА, рідк., несх. Ёінка, яка дуже повільно і невміло виконує роботу, довго возиться коло неї. Ну й м о н д я в к а ж ти, так медляно робил (Киш.). Пор. МНЯХАЛО.

МОНІ, несх. Те саме, що й МОНДЯВКА. Орл.

МОНЯТИСЯ. див. МОНДАТИСЯ.

МОРГУН, -НА. Саморобний каганчик, що погано овітить. Кр., Л., П., Ляшк., Н. Наш м о р г у н не світе, а тільки моргас (Коб.). Пор. ЕЛИМЧИК, АМУРОК.

МОРХА, бот. Спорова рослина, дощовик. Киш., Вас. Ідким димом з м о р в х и колись було підкурювали бджіл, щоб забрати мед (Коб.).

МОЦЬКАТИ(СЯ), З-, несх. Невміло, погано щось робити. Так з м о ц ь к а л а мені кохту, що гідко її одівати (Біл.). Пор. МОБЛАТИСЯ.

МОШКАТИСЯ¹, перен. Повільно, невдало щось робити. Ну чого ти мошкаешоя біля тої посуди (Біл.).

МОШКАТИСЯ², -ЗА (про немовля). Ворушитися, чим-небудь захоплюватися. Бр., Біл., Вас., Коб., П., Св. Дитина чим-небудь та й замошкаешоя (Кш.).

МУДИКУВАТИ. Міркувати, мудрувати, обдумувати, вигадувати, хитрувати. Ляшк., Ол. Пор. **МОЗЧИТИ**.

МУДЬКА, іхт. Дуже дрібна риба, дріб'язок. Кш., Коб., К., Д., Орл., П., Св. Пор. **МЕЛІЗГА**.

МУДЬКА, іхт. Дрібна риба. Орл. Пор. **МУДЬКА**, **МЕЛІЗГА**.

МУХІНКА, с. -г. Маленькі колосочки, невимолочені зернята з пелюсток та інші домішки, що відділяються при провіюванні зерна. Вас., Кш., К., Ол., П., С.

Н

НАБЕХКАТИСЯ. Див. **НАБУХКАТИСЯ**.

НАБИНДІАТИСЬ. Надутися, насупитися від образи, розсердитися. Р. Пор. **НАПІЗИТИСЯ**, **НАМУРМОСИТИСЯ**.

НАБУЗИТИСЯ, вульг. Надмірно багато з'їсти чого-небудь. Петро наш так набузився за обідом, що ледве підвівся (Коб.).

НАБУРБЕДИТИСЯ. Напитися горілки. Бр., Коб., Орл., П., Д., П., Х. О, вже Карпо обогодні набурбедився та й варякає (Ол.). **НАДИМАНТИСЯ**.

НАБУРМЕЛИТИСЯ (про погоду). Стемніти, захмаритися; насупитися. Увечері небо затяглося хмарами; набурмелилося (Коб.).

НАБУХКАТИСЯ¹. Надіти на себе багато одягу. Коб., С., У. Я так набухкалася, що й не підійду: важко (Кш.). **НАБЕХКАТИСЯ**. Біл., Вас., Кш. Пор. **НАКУШКАТИСЯ**.

НАБУХКАТИСЯ². Сильно наїстися, багато з'їсти їжі. Б., Бр., Біл., Кш., Коб., Л., М., Орл., П.

НАВАРІАНИТИ, зневажл. Наварити, наготовити поганої їжі. Б., С., Бр. **Наварганяла** такого борщу, що не можна їсти (Ол.). Пор. **ТАЛАГАНТИ**.

НАВИЛНИК, —КА. Держак, дерев'яна ручка до вил. Бр., Л., Ляхк., Р., Ол., Св., С. Я зробив глотовий в а в и л н и к (Кмш.). НАВИЛЬНИК. Б., Біл., Вас., Л., Коб.

НАВИДІТИ (про лядину). Розвинутися, змухніти, стати кращим у фізичному і моральному відношенні. К., Х., Кмш. У Іванки який не-красивий був син, а тепер н а в и л д і в (Кмш.) Пор. ВИЛІДНІТИ.

НАВИЛЬНИК. Див. НАВИЛНИК.

НАВКИДИ, присл. Кидати з силою що-небудь; навкидь. Вас., Л., П., Коб., С., Св., Х. Н а в и д я кинув камінь і ударив ним хлопця (Кмш.). НАВКИДЧКИ. Б., Ол.

НАВКИДЧКИ. Див. НАВКИДИ.

НАГИБАТИ. Знайти що-небудь. Н а г и б а л а я оце гарну книжечку та в читар (Кмш.). Пор. НАЗДІБАТИ.

НАГЛИБИТИ. Накласти, наложити багато чого-небудь. Вас., Кмш., Л., Ол., П., Св. Ого, скільки всього н а г л и б и в у чамаї — дан (Коб.).

НАГОУМІТИ. Порадити, навчати. Св. Пор. НАУМАЧИТИ.

НАГУДІТИСЯ, несх. Налитися переважно горілки. Вас., Кмш., Л. А мій Екзекор учора сильно н а д у д и в о я горілки (Ол.). Пор. НАХЛЮСТИТИСЯ, НАЗАБІКАТИСЯ.

НАДУРНІК(А), присл. даремно, безплатно. Біл., Б., Бр., Вас., Л., К., Коб., Ляхк., М., Н., Ол., Орл., П., Р., Св., С., Х. Н а д у р н я к хлопці викосили нам мито (Кмш.).

НАЗДІБАТИ. Натти що-небудь. Біл., Б., Бр., Ол., П., Коб., Ляхк., Орл., Р., С., Х. Дівчата н а з д и б а л и в траві полушкі (Кмш.). Пор. НАГИБАТИ.

НАЗАБІКАТИСЯ, несх. Те саме, що НАХЛЮСТАТИСЯ. С., Св. Пор. НАГУДІТИСЯ.

НАВІКА. Навар, наїдок; користь. З рюк зовсім мало н а в и к а п и (Кмш.).

НАКІПІШАТИ. Див. НАКІПШІТИ.

НАКІПШІТИ. Підняти пилітку, напустити диму того. Біл., Б., Бр., Вас., К., Коб., Л., Ляхк., Н. Оце так н а к і п ш і л и в хаті — і вікон не видно (Кмш.).

НАКІРЧИТИ. Накудовчати, бити, душити. Ол., П., С.

НАКЛЕ^НЦІВАТИ. Набити, побити. На кле^нц^ввали його так, що й рідний батько не впізнає (Вас.). Пор. ВІДХРИСТИТИ, ВЛИСТИТИ, ДУБАСИТИ.

НАКРУТКА. Жіноча зачіска волосся на голові. С. Пор. ХИХОЛ.

НАКУХТЕРИТИ, несх. Те, що й НАВАРГАНИТИ. С. Пор. НАТЬОПАТИ.

НАКУШКАТИСЯ. Надіти на себе багато одягу. Вас., Кш. Пор. НАБУХКАТИСЯ.

НАКУШПЕЛИТИ. Те саме, що й НАКІПТІТИ. М., Св., Х.

НАЛИМАНИТИСЯ, несх. Те саме, що НАЛУДЛИТИСЯ. К., П. Пор. НАХЛЮСТАТИСЯ.

НАМИНАЙЛО, несх. Людина, яка довго мнеться, поки розпочне роботу, непоспішавчи виконує її. С. Пор. МОЙТИ, МОНДІВКА, МІНХАЛО.

НАМУМОСИТИСЯ. Надутися, накупитися, нахмуритися. Б., Бр., Вас., Д., Коб., Л., Ляшк., Ол., Орл., Св., Х. Пор. НАБИНДІЯТИСЯ, НАСУГМОЛІТИСЯ, НАПИГІДИТИСЯ, НАПИЗИТИСЯ.

НАПЕРЕЧЕПІ, присл. Не на своєму місці і тому заважає ходити. Б., Біл., Вас., К., Л., Ол., П., С. Плуг стоїт на п е р е ч е п і, і чуть я не впав через нього (Кш.).

НАПИГІДИТИСЯ. Розсердитися, надутись від образи. Біл., Бр., М., Р. Моя Віра сьогодні чогось на п и г и д и л а с ь (Ол.). Пор. НАМУМОСИТИСЯ, НАПИЗИТИСЯ.

НАПИЗИТИСЯ. Те, що й НАПИГІДИТИСЯ. С., Х.

НАПРАТИ (від прати). ◊ НАПРАТИ БОКИ. Намочити боки. Біл., Б., Бр., Вас., К., Коб., Ол. Он як мені дощ на п р а в б о к и (Кш.).

НАПРУГО, присл. Наполегливо, інтенсивно. К., Біл., Вас., Коб., Л., Ляшк., Ол., П., Р., С. Поробив сьогодні на п р у г о т а й заболів (Кш.).

НАПТАШИТИ. Багато надбати, наносити чого-небудь. Біл., Б., Вас., Д., Ол., П., Орл., Св., С., Х. Сусідка на п т а ш и л а топлива на цілу зиму (Кш.).

НАПАЛЬНИК. Див. НАПАЛЬОК.

НАПАЛЬОК, -ЛЬКА. Те частина рукавиці, що надівається на один

палець. Кш., Ол., Вас., Коб., К., Дяк., Св., С. НАПАЛЬНИК. П.

НАПОСІСТИСЯ. Накнутися, причепитися, напасти. Біл., Б., Д., П. Чого ви так на посістилися на мене (Ол.). Пор. НАРШИТИСЯ.

НАРІПИТИСЯ. Накнутися, нав'язнути, набриднути з якимсь питаннями. Біл., Бр., Вас., Коб., Л., М., Ол., П., Р., Х. І чого ти на ріп'явся на мене? Що тобі треба від мене? (Кш.).

НАРОШНЕ^М, прясл. Навмисно. Біл., Б., Бр., Вас., Д., К., Кш., Коб., М., Л., Дяк., Н., Ол., Орл., П., Р., Св., С., Х.

НАРЯДДА. Святковий одяг, морання. Ти вібралася на свято, що вділа наряддя? (Бр.).

НАСВИРІПИТИСЬ. Настирливо турбувати когось, набридати йому. М., Х. І чого ти насвиріп'явся на цього чоловіка? (Ол.).

НАСТОЛЬНИК, -КА. Скатертина, накладка на стіл. Б., Біл., Вас., Кш., Ол., Дяк., Н., С.

НАСУРМОДИТИСЯ. Відчуті невдоволення; розсердитись; надутися, насупитися. С. Пор. НАВИНДОДИТИСЬ, НАМУРМОДИТИСЯ.

НАСМРІТИ(СЯ) (про погоду). Умаритися, захмаритися. Ол.

НАТИЧКА. Кілочок, що вбивається в тин до короткого кілка. С. Пор. ДОТИЧКА.

НАТЬОПАТИ¹, зневажл. Наготовити, наварити недоброякісно? їжі. Бр., Д., Вас., М., Ол., Орл., П.

НАТЬОПАТИ², ПРИ-, зневажл. Родити дитину (байстри). Кш., Коб., Л., Р., С., Св. Он Химка вже натьопала дитину (Вас.).

НАУМАЧИТИ. Порадити. Наумач хоч ти мене, як бути мені далі (Вас.). Пор. НАДОУМИТИ.

НАУШНИЦА. Їнка, яка робить доноси на других. Б., Біл.

НАУФІРІТИСЯ. Те саме, що й ПРИФОРСИТИСЯ. Коб.

НАХЛІСТАТИСЯ, несх. Сильно нап'ятися горілки, до оп'яніння. С. Пор. НАУДІТИСЯ, НАЛИМОНИТИСЯ.

НАФРОВАТИ(СЯ). Нафарбувати(ся), намазати(ся). Ваша дочка сильно вже наярувалася, аж не^Мкрасиво (Кш.).

НЕ^ВГУРНИЙ (про людину). Неспокійний, небоязкий. Хлопці у нього були не^Вгурні, нікого не^В боялися (Киш.).

НЕ^ВДОБНИЙ. 1. Так звуть людину, яка не вміє робити, не вміє пристосуватися до обставин життя, слаба здоров'ям. Б., Біл., Бр., Д., Н., Х. 2. Народича земля. Киш., Л., Ол., Н. За селом розкинулася не^Вдобні землі (Св.).

НЕ^ВСТРІЛИВИЙ (про дитину). Неспокійний, балуваний, розбишакуватий. К. Не^Встріливий у неї син — ходє куди треба, куди й не треба (Киш.).

НЕ^ВТЬОПА. Див. НЕДОТЬОПА.

НЕ^ВТЬОПАНКА, зневажл. Нечупара, неохайна, нездатна до роботи хінка. Вас., Л. Хіба така не^Втьопанка зможе приготувити їжу (Киш.).

НЕ^ВШТИВИЙ (переважно про дітей). Неввічливий, невхований, балуваний. К., Коб., Біл., Б., Бр., Д., Вас., М., Ол., П., Р., Х. Діти тепер не^Вштиві настали (Киш.).

НЕГАМУРНО, присл. Погано, нечепурно, некрасиво. Бр., Д., Вас., К., Ол. Од негамурно ти пишеш (Л.). НЕДАМУРНО. Ол.

НЕДАМУРНО. Див. НЕГАМУРНО.

НЕДІШЛИВИЙ. Див. НЕДІШЛИЙ.

НЕДІШЛИЙ. Хворий, слабий, недужий. Біл., Б., Вас., К., Л., Ол., П., С. Наша мати така стала не^Дішла, що й хати не^Д може перейти (Св.). НЕДІШЛИВИЙ. Ляшк.

НЕ^ДДОКОЛИХАНИЙ (про людину), несх. Позбавлений розумових здібностей; придуркуватий. Р. Пор. ПРИШЕЛЕПУВАТИЙ.

НЕ^ДДОМОВА. Людина, що не вміє говорити або погано говорить. Бр.

НЕДОТЬОПА, ч.р. і ж.р. несх. Людина, яка не вміє будь-що зробити як слід; недотепа. Φ РУКИ НЕ ЗВІДІЛИ ВИРОСЛИ. К., Коб. НЕВТЬОПА. Вас., Л., Ляшк., Н., П.

НЕ^ЗГРЕЙ (про людину). Нечепурний, неохайний, неловкий. Вас. Та ота хінка така не^Згрея (Киш.). Пор. РОЗТРАЦА.

НЕ^ЗЛДИМЕЦЬ, —мід. Жорстока, бездушна людина, егоїст. Д., Киш., Коб., Л., Ол., П., С.

НЕМІГОЮ, присл. Багато. К., Д. У Марі? грошей тих н е м і -
г о ю. А скупилися купити собі нову одяку (Ол.).

НЕНАСТЬ, -СТІ. Погана погода, непогода. Бр., К., Ляшк., П., Св.,
Х. Пор. ХАЛЕНА, НЕПОГІДЬ.

НЕПОГІДЬ. Погана погода, непогода. Коб. Пор. НЕНАСТЬ, ХАЛЕНА.

НЕ^МРОЗТОРОПА, ч.р. і ж.р., зневажл. (про людину). Нетямущий,
неспритний, неповороткий. Біл., Б., Бр., Вас., Ляшк., Орл., Р., П., Н.,
Св., С., Х. Пор. РОЗТЕЛПАКА.

НЕСІВ, -ВУ, с.г. Пропуск на ниві при сізві. Вас., К.

НЕ^МСКЕ^МБЕТНИЙ (про людину). Нетямущий, невмілий, нездібний,
без кеби. Син у нього такий н е ^М с к е ^М б е т н и й - нічого
н е ^М вміє робити (Киш.).

НЕ^МСМІАКО, присл. Не^Мшвидко, повільно, не^Мскоро. Бр., Вас.,
К., Ол. Н е ^М с м і а к о с х о д е ^М кісто (Киш.).

НЕ^МСТАМІСІНЬКО, присл. Точно, копія. К., Д. А Івашик н е -
с т а м і с і н ь к о батько, ну схожий же на нього, як вили-
тня (Л.).

НЕ^МСТАТУННИЙ (про людину). Незграбний, некрасивий, без хоро-
ших форм тіла. Ол.

НЕ^МСТЕЛЕНА, зневажл. Незграбна людина, що має недоладну
будову, неструнку фігуру. С. Пор. РОЗСОЛОДА.

НЕТЕЛА. Див. НЕТІДЬ.

НЕТІДЬ. Назва ялово? корови; ялівка. М., Н., Ол., М., П., Св., С., Х.
НЕТЕЛА. Бр. Пор. ДОБУЗІВКА.

НЕ^МЧУПАЦА, ч.р. і ж.р. Неохайна, нечепурна людина; нечу-
пара. Он пішла жінка - н е ч у п а й д а (Коб.).

НИШПІРКА. Людина, яка що шукає, те й знайде. Біл., Бр., Вас.,
Ол., К., Коб., Л., Н., П., Р., Св., С., Х. Василіна - така н и ш п і р -
к а, що все познаходе^М (Киш.).

НИШПОРИТИ. Повільно щось робити, лазити, шукати. Біл., в.,
Бр., Вас., д., Коб., К., Л., М., Ляшк., Ол., Р., П., Св., С., Х. Ото щось
н и ш п о р е і н и ш п о р е собі (Киш.). Пор. ШАТИРИТИ.

НИШКОРКА, частіше мн. Місце для слову чого-небудь; схованка.

◇ ПІТИ ПО НИШПОРКАХ. Щось шукати, шарити. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Киш., Коб., Л., Дяшк., М., Н., Ол., Орл., Р., С., Св., Х.

НОТКА (зменш. НОТЯ). Молода, до одного року, ягниця. Вас., Д., Киш., Орл., П., С.

НІНЯТИ. Плакати. Б., Бр., Д., Орл., П. Маненька дівчинка сиділа у куточку й тихенько н і н я л а (Коб.).

0

ОБДИМОК, -КА (ОБДИМЧА). Те, що й бандур. Б., Біл., Вас., Коб., Л., Ол., П. О б д и м ч а буває повне, як ропавка (Киш.).

ОБЕ^нНБЕРИТИ(СЯ). 1. Сильно ударити(ся). Л., Орл., Коб., Біл., Ол., С. Я тебе як о б е н б е р ю, то й ноги простягнеш (Киш.). 2. Тяжко впасти на землю, гепнути(ся). Бр., Л., М., Орл., Ол., Коб.

ОБЗОРНИ, тільки мн. Те, що й ОГЛЯДИНИ. Бр., П.

ОБИДЕНЬ, присл. За день, через день. Д., К., Орл., С. Я приїхав з города о б и д е н ь (Киш.).

ОБІДЛИВИЙ. Людина, яка ображена, скривджена. Д., Орл., П. Слово аріяка похватке, хоч і о б і д л и в е (Л.). ОБІДЧИВИЙ. С.

ОБІДЧИВИЙ. Див. ОБІДЛИВИЙ.

ОБ^тГОРИТИ. Обдурити, ошукати. Шахрай ловко о б ^т г о р и в селян. Ох і о б ^т г о р и л и кума на базарі (Ол.). Пор.

ОБМАХЛІТИ, ОБЛАПОШИТИ.

ОБЛАПОШИТИ. Обдурити, обібрати. С.

ОБМАНТАЧИТИ. Обдурити, залишити в дурнях. Бр., Д., П., Св. Сусід о б м а н т а ч и л батька (Ол.). Пор. ОБЛАПОШИТИ.

ОБМАХЛІТИ. Ошукати, обдурити. Біл., В., Бр., С., П. Ну й на багатме^нне о б м а х л я л и спекулянти (Вас.). Пор. ОБ^тГОРИТИ, ОБРАЗУВАТИ, ОБМАНТАЧИТИ, ОБЛАПОШИТИ.

ОБПІНАЧКА. Велика хустка, якою обпинаються, щоб не було холодно. Бр., Вас., К., Дяшк., Р., Орл.

ОБРАЗУВАТИ. Обдурити, ошукати. Бр. Так дядьки ото й о б р а з у в а л и нашого батька - не дали обіцаної землі (Киш.). Пор. ОБМАХЛІТИ.

ОБРАТ, -ТУ. Молоко, від якого відвіяні слявки; збіране молоко. К., С. Пор. ВІЯНКА.

ОБРОТИСЯ. Обідніти, залишитися без нічого. О б р о ї л а - с я вже так, що нічого не маю (Киш.).

ОБРОКОСТА. Див. ДОБРОКОСТА.

ОГАРЮК, -РКА. Недогарок овички. Б., Біл., Бр., Д., Вас., Коб., Д., Ляшк., Н., Ол., Орл., П., Р., Св., С. У церкві о г а р к и від овичок збирають було і перетоплюють (Киш.).

ОГАРЮКА, перен. Шибеник, зірвиголова. Та ваш хлопець веде себе, як о г а р я к а (Р.).

ОГЛЯДНИЙ, тільки мн. Ознайомлення батьків молодої з родиною і домівкою молодого перед зарученнями. Б., Біл., Бр., Д., К., Коб., Д., М., Н., Ол., Орл., П., Р., С., Св., Х. Прийшли на о г л я д н и и батьки молодої до Миколиних батьків. Пор. ОБЗОРНИИ.

ОГУЗОК. Див. ПРИГУЗОК.

ОДІВ. Див. ОДІВАЧКА.

ОДІВАЧКА. Загальна назва одягу. Б., Біл., Бр., К., Вас., Д., Коб., Л., Ляшк., Н., П., Р., Св., Х. На роботі зовсім порвав о д і в а ч к у (Ол.). ОДІВ, -ВУ. Бр., Коб.

ОДНОРУЧКА. Пилка в одній ручков. Д., Коб., Орл.

ОДТЕЛЕБЕНІТИ. Сильно когось побити. Бр. Пор. НАКЛЕНЦОВАТИ, ВІДРЕПІЯТИ, ВІДХГЕСТИТИ.

ОДВИЯНО. Держак до кочерги чи рогача; рогачило. Вас., Киш. Ти мені достань дерева на о ж и в и л н о (Ляшк.).

ОКНОШОК, -ШКА, ч. р. і ж. р. Назва малої дитини чи малої дорослої людини. Вас., Киш., К., Ол., Св., С. КОНОШОК, -ШКА. Біл., Б., Л., Х., П.

ОПІШНІНКА. Сорт слив. Ол., Коб., Бр., Б., Н., П.

ОПУЖУВАТИ. Старити на баштані чи на огороді опудала, тички з пір'ям і волом, щоб надкати шкідливих птахів. Вас., Л., Ол. Вчора я з Павлом о п у ж у в а в баштан (Киш.).

ОРИВОК, -ВКА. Невеликий кусок вірвовки; обривок. Бр., Вас., Д., Киш., Л., М., Ол., Орл., Н., Р., С. Прив'язи он козову о р и в к о м до ясел (Коб.).

ОРІХ, -ХА, с.г. Щопуск в оранці; оґріх. Вас., Д., М., Н., Сл., Н., П., Р., С., Св., Х. Де о р і х, там хліба міх, а де нема, там два (Кш.).

ОРОШОК, -ШКА, бот. Польова дика рослина, сорняк. Бр., Д., К., Л., Коб., Ол., Орл., П., С. Бриця послалася по землі, поплуталася, як о р о ш о к (Кш.).

ОСЕНИЦЯ, ент. Гусеняця. Біл., В., Бр., Д., Вас., Кш., Коб., Л., М., Ляшк., Орл., Р., П., Св., С., Х. О с е н и ц я сильно пошпетала яблу-ні (Ол.).

ОСІНКА (зменш. ОСІНОЧКА), Короткий жіночий одяг на ваті. Вас.

ОСЛИВ'ЯТИСЯ (про лядину). Подавати про себе звістку - писати листи, переказувати через людей. Син Андрія Біленка до батьків не о с л и в я т о я (Кш.).

ОСЛІВНИЦЯ. Див. ОСНІВНИЦЯ.

ОСНІВНИЦЯ, заст. Дерев'яний пристрій, на якому снують пряку (основу) для ткання полотна. Вас., Д., К., Кш., Коб., Ол., Орл., П., Св. ОСЛІВНИЦЯ. С. Пор. СНУВАЛКА.

ОСТЕЦЬ, -ЦЮ, мед. Сип на тілі людини. Бр., Вас., Д., Коб., Ляшк., Ол., Орл., Р., Св., Х. У мене на руках висипався о с т е ц ь (Кш.). ГОСТЕЦЬ. Д., М., П., С.

ОСТОГРАМИТИСЯ, нов. перен. Напитися горілки (випити сто грам). Ще я сонце не вийшло, а Іван уже о с т о г р а м и в с я (Коб.).

ОСЬОЛІК, -ЛІКА. Брусок, яким гостять бритву. Біл., Вас., Д., Кш., Л., Ляшк., Ол., Орл., П., Р., С.

ОТАКУВАТИ(СЯ). Зробити зупинку, зупинити(ся), щоб відпочити. Б., Вас., С. О т а к у в а в с я я з товаришами під дубом (Кш.).

ОТАРИЦЯ. Отара овець. Д., Орл., П., Р., Х. Пор. ЗАІРАНИЦЯ, ЗГІН.

ОХАНУТИСЯ. Схаменутися, опам'ятатися. Коб. О х а н и с я, що х ти робив? Ти ж каліками своїх дітей поробив (Кш.).

ОХВІТНО (ОХВІТНІШЕ), присл. Присемно (присемніше), нестрашно, безпечно. К. Лк самому, то страшно, а вдвох чи втрох - буде о х в і т н і ш е (Кш.).

ОХИЗА (про погоду), заст. Сніг з дощем, завіреха з мокрим снігом. Дощ, сніг мокрий, мряка - це о х и з а. Так було колись кавали (Кш.).

ОЧЕНІАТИСЯ. Заступатись за когось, захищати когось. Не^н треба його о ч е п а т и: він же винуватий (Біл.).

ОЧІ: О ОЧІ ЗАЛИТИ. Напитися горілки. Уже з самого ранку п'яниця з а л и в о б і о ч і (М.).

П

ПАВУК, -КА, перен., риб. Риболовецький прилад, що складається з жердини, на кінці якої прикріплена дерев'яна дуга з нап'ятою на ній сіткою. Коб., Біл., Д., Н., Ол., Орл., П.

ПАДЛІНКА (від слова ПАДЛО), лайл. Підла, веріда, людина. Бр., Д., К., Коб., Л., Ол., Р., Св., С. А х т и к п а д л я л і н к а, чому ти так ведеш себе погано (Киш.).

ПАСАР, -РА. Ніготь на пальці руки чи ноги. П. Т а й завів же ти великі п а з ю р і на ногах (М.).

ПАКІЛ, -КОЛА (ПАКІЛЕНЬ, -ЦІ, ПАКІЛЬЧИК, -КА). Кілок, забитий у землю. Вас., Д., К., Коб., П., Р., С., Св. Забив у землі п а к і л та припни до нього корову (Киш.). Пор. ПРИКОРІНЬ.

ПАПІУШКА, кул. Невелика кругла булочка з мукки, пампушка. Б., Бр., Д., Вас., Коб., Киш., Л., Ляхк., Ол., Орл., П., Р., С. Такі добрі п а п у ш к и пекла наша мати (Біл.).

ПАНТОФІТИ, НА, -С, - несх. Недало, неякісно чогось ^{наготувати} (частіше їжі). Б., Біл., Бр., Вас., М., Ол., П., С., Св. О т о н а п т о ф і т и т о р и л а такого борщу, що і в пельку не во^неш (Киш.).

ПАПАТКА, несх. Людина з дефектом мови. Б., Біл., Бр., Д., К., Л., Ол., П., Св., С., Х. Трудно зрозуміти розмову п а п а т к и (Киш.). Пор. ЗАТКАЙКА.

ПАПІШОН, -НА. Накладка на голову, пришта до одякни; відлога. Коб. пор. КОБКА.

ПАРКИ, -ОК, переважно мн. З'єднані два своїми околоту, якими обшивають острішки на дахові будівлі. Б., Бр., Д., Вас., К., Ляхк., М., Ол., Орл., П., Р., С. Я з братом в'язав п а р к и для покрівлі хати (Киш.).

ПАРОВИЦІ, заст. Пара волів з упряжю і возом. Б., Біл., Бр., Вас.

Чумаки колись паровницями їздили в Крим по сіль (Киш.).

ПАРОЧКА, заст. Назва кофти й спідниці разом. Б., Вас., К., Л., Н., Ол., Орл. Скільки було радості, коли мені справили парочку (Киш.).

ПАРТИКА. Великий кусок хліба. Вас., Коб., Л., Ляшк., Ол., Св., С., Х., П. Яку партіку хліба відрізав хлопець та й їсть її з м'ясом (Киш.).

ПАСЕНИЦЯ. Нерідна дочка; пасербиця. Б., П.

ПАСКЛІН, -НА, с.г. Дерев'яний клям, яким коса скріплюється з кісям. Вас., Киш., Коб., К.

ПАСТАЛАКА, зневажл. Людина, що говорить нісенітницю; базіка. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Н., Ол., Орл., П., Р., С., Х. Як почне було дурниці плести - справді пасталака (Киш.). Пор. ПУСТОМЕЛЯ.

ПАСТІВНИК, -КА, с.г. Місце, де пасуть худобу; пасовище, випас. Б., Біл., Бр. Вигнали уже корів на пастівник (Киш.). Пор. ВИПУСК.

ПАТРОШИТИ¹, РОЗ-, -НА-. Розкрити хліб чи що інше. Бр., Д., Киш., Ляшк., Орл., П., Х.

ПАТРОШИТИ², РОЗ-. Розривати курку чи іншу птицю, розчиняти біту птицю, викидаючи з неї нутроці. Б., Вас., Коб., Л., М., Св., П., Х. Яструб підмав і розпатрошив курча (Киш.).

ПАТЬОХИ, тільки мн. Вживається переважно в фразеологізмі \diamond ПИТИ (ЇТИ) В ПАТЬОХИ. Балуватися, гратися, базікати, водити компанію. Біл., Бр., Вас., К., Коб., Киш., К., Ол., П., С., Х. Не^н їди з ним в патьохи, не^н балуйся (Л.).

ПАХАТИ, ПО-. Нюхати. Б., Вас., Д., Коб., Л., Орл., Ол. Зірвала квітку та й паха (Киш.).

ПАЦЬОРКИ, -КІВ, мн. Незаплетені або дуже погані у дівчини коси. Біл., Б., Бр., Д., Коб., М., Ол., К., Ляшк., Н., П., Св., С., Х. Приведи в порядок свої пацьорки (Вас.).

ПАШТАРМАКІ, с.г. Дерев'яні вила. Ляшк., Орл.

ПАШЕ^ЖКОВАНИЙ (про людину). Той, що багато говорить всякі нісенітняці, неістотні речі. Б., Біл., Бр., Д., Л., Ляшк., Орл., Ол., П., Р., Киш., Коб., С., Х. Пор. ПУСТОМЕЛЯ.

ПЕ^ЖНДІРКА. Дуже мала якась річ чи предмет. Біл., Бр., Вас., К., Коб., Л., Ляшк., Ол., П., Р., С., Х., Х. Не^Ж відро, а п е ^Ж н д і р к а (Киш.).

ПЕНДІРОК, -РКА. Маленький саморобний каганчик. Коб., Біл., Х. Пор. **ЪМУРОК**.

ПЕ^ЖНІА¹. Перешкода, все те, що заважає. Вас., Л., П. Оце ше мені п е н і ю (велосипед) тут, на дорозі, поставив (С.).

ПЕ^ЖНІА². Причина, лихо, напасть. Б., Біл., Вас., Д., Ляшк., Ол., С., Св., Х. Треба ж йому було п е н і ю на мене шукати (Киш.).

ПЕРВІТКА. Корова, яка тельється перший рік. Д., Ол., Орл.

ПЕРЕЛОГИ, -ГІВ, тільки мн., мед. Хвороба у тварин: корчі, судорги, потягання тощо. Вас., Д., Коб., Л., Орл., С. Коли корова потягається, корчиться - це в неї п е р е л о г и (Киш.).

ПЕРЕСІН, -ПА, риб. Риболовецька снасть для ловлі хижих риб. Складається з шнура, на якому багато поводків з гачками. П. Рибак протягли через усь річку п е р е с і н (Коб.).

ПЕРЕХІД, -ХОДУ, мед. Епілепсія. Бр., Вас., Л., Н., Ол., П., Св., Х. Не^Ж буди дитину, а то ще п е р е х і д буде (Киш.). Пор. ЧОРНА БОЛІЗНЬ.

ПЕ^ЖРЦЮВАТИ. Нервувати(ся), злитися, виходити з рівноваги. Б., Д., Киш., Коб., Л., Ляшк., Орл., Р., Св., С., Х. Та ти, хлопче, не^Ж п е ^Ж р ц ю в а й, а візьмись краще за роботу (Вас.).

ПЕ^ЖЧУЧКА. Хворобливий стан людини: згада, печія. Б., Біл., Д., Ол., Орл., Св. Погано мені: п е ^Ж ч у ч к а пече (Киш.). Пор. **ЪОГА**.

ПИГІДА, зневажл. Плаксива дитина чи доросла людина; плакса. Біл., Бр., Вас., Коб., М., Р., С. Оце ше п и г и д а - все плаче та плаче (Киш.).

ПІНДИКИ, -КІВ, частіше мн., кул. Ласощі: омачна печиво, пироги, коржики тощо. Б., Бр., К., Коб. Пор. **МИНДИКИ**.

ПИНДИТИ. Пекти, виготовляти пиндики (різні ласощі); \diamond **ПИНДИКИ ПИНДИТИ**. Виготовляти, пекти різні коржики. Б., Бр., Вас., К.,

Киш.,Коб.,Ляшк.,Ол.,П.,Р.,С.,Св.

ПИСТИТИСЯ. В розмові підроблюватися під дитячу мову; розмовляти так, як малята. Чого ти п и с т и ш с я? Так було каже наш дід про тих, хто сюсюкав з малими дітьми (Киш.).

ПИТАТИСЯ. Харчуватися. П. Ми колись п и т а л и с я погано (Ол.). Пор. КОМПІТУВАТИСЯ.

ПИХТІР,-РА. Пристосування, схожа на мішок, зроблене з сплетіння вірвовок, у якому беруть у дорогу сіно для коней (Вас.).

ПІВЗИНА. Жердяна, дрючок, яким придавлюють солому на покрівлі хати, щоб не розкрив її вітер. К.,Киш.

ПІДБЕЖКАНИЙ. Див. ЗАБЕЖКАНИЙ.

ПІДГОРЛА. Нижня частина ярма (під горлом). К.,С.

ПІДАБОВКА, зменш. ПІДДЬОВИЧКА. Одежина, що піддівається під пальто, кожух тощо. Біл.,Б.,Вас.,Киш.,Ол.,П.,Св.,С.,Х.

ПІДКАТ,-ТА, с.г., заст. Повітка без дверей, в яку заковчували вози. Вас.,Киш.,К.,Ляшк.,Орл.,П.,Св.,С.

ПІДКОРИСТА (лопата), с.г. Зігнута під певним кутом лопата, зручна для підбирання землі. Візьми п і д к о р и с т у лопату та викидай нею в рову розкопану землю (Киш.).

ПІДКУСТРАНИЙ. 1. Миршава вішня з поганою короткою шерстю. Бр.,Вас.,Коб.,Ол.,Орл. 2. Дівчина в короткій, вузькій спідниці. Ол.,Вас.,Коб.,Орл.,П.,Св. Он пішла п і д к у с т р а н а дівчина - в короткій і вузькій спідничині (Киш.).

ПІДЛОЗИ,-ЗІВ, мн. Назва земельної ділянки, на якій колись росли лози. Ми садили картоплю за селом на п і д л о з а х (П.).

ПІДЛОКОТНИК,-КА. Нижня частина віконної лутки; підвіконня. Б.,Біл.,Бр.,К.,Коб.,Киш.,Ол.,П.,Р.,С.,Св. Пор. ПІДЛУТНИК.

ПІДЛУТНИК,-КА. Те, що й ПІДЛОКОТНИК. Бр.,Вас.,Д.,Орл.,Х.

ПІДЛІЩ. Див. ПІДЛІЩОВКА.

ПІДЛІЩИК. Див. ПІДЛІЩОВКА.

ПІДЛІЩОВКА, іхт. Невеликий лящ вагою до одного кілограма. Киш.,Л.,Д.,П.,Св.,Х. ПІДЛІЩ,-ЩА.К.,Коб. ПІДЛІЩИК,-КА. Ол.,Орл.

ПІДМАЧУЛИТИ, рідк. Допомогти, підхарчувати. Хоч би ти п і д-

м а ч у л и в м е н і , б о н е м а є в м е н е с и л і н і ч о г о ї с т и (Б р .) .

ПІДНЕБЕННЯ. Верхня частина в середині селянської печі, що має овальну форму. Біл., Бр., Д., К., Ол., Орл., П., Р., Св. Дуже незручно мазати глинові піднебєння в печі (Киш.). Пор. УААК.

ПІДОК, -КА (зменш. від слова ПІД). Насип із землі, на якому будували селянську піч. Вас., Д., К., Орл., С., Св. Було раніше піч у хаті ставили на підку (Киш.). Пор. ВИСИПКА.

ПІДПАЛОК, -ЛКА, кул. Перепічка, корж з пшеничної муки. Вас., Бр., Х.

ПІДПЕРІЗКА. Те, чим підперізуються, шерстяний пояс. Б., К., Киш., П., Св.

ПІДРІЙКА. Див. ПІДРІЙОК.

ПІДРІЙОК, -КА, іхт. Річкова риба родини коропових, має звичку зариватися в землю. Киш. ПІДРІЙКА. Коб.

ПІДРІ, -ІВ, мн., перен. Певна схованка; \diamond ЛАЗИТИ (ПІТИ) ПО ПІДРІХ. Щось шукати. Біл., Д., К., Киш., М., Орл.

ПІДРЕШІТОК, -ТКА. Дир. ПІДРІШІТКА.

ПІДРІШІТКА, ж.р. Густе решето, виткане з лика або зроблене з овечої шкі. Вас., Д., К., Коб., Киш., Л., Орл., П., Св., Х. ПІДРЕШІТОК. Б.

ПІДСАДКА, риб. Риболовецький прилад з сіткою, який вживається для підтримки зловленої риби; підсака. Коб., С.

ПІДСОКІРЯВАТИСЯ. Те ж саме, що й підлабузюватися. Б., Біл., Бр., Д., Л., Ор., П., Р., С., Св., Х. До комірничі усі підсокіривються, як щось нада (Орл.).

ПІДТИНКА. Те, що й підтичка. К., П.

ПІДТІПАНКА, зневажл. Неохайно одягнена жінка. Б., П. Яка ж ти й підтіпанка, гідко на тебе дивитись (Коб.).

ПІДУСТА, іхт. Дрібна річкова риба родини коропових, підуст. Киш., Коб., Л., П.

ПІДАВІСТІ, перен. \diamond ВИМАЗАТИ ПО ПІДАВІСТЮ. Відмовити в чомусь, обдурити. Б., Біл., Бр., Вас., Коб., К., Л., Ол., С., Св., Х. Пани вимагали по підхвістю бідним селянам - не дали обіщаного лісу (Киш.).

ПІДШИЙНИК, -КА. Підмостка під ярмо, щоб ярмо не натирало воло-
ві шм. Б., Бр., Вас., П.

ПІНИТИ. Луштити насіння. Б., Д., Коб., Орл., С., Св., Х. Пор.
ЛУШПЕРИТИ.

ПІРЦЕ¹, частіше мн. Зелені стебла цибулі чи часника. Біл., Б.,
Бр., Д., Коб., К., Ляшк., Л., М., Ол., Орл., Р., П., Н., Х. Які великі п і р-
ц я поросли у цибулі (Киш.).

ПІРЦЕ². Кінець курячого чи гусячого крила, що вживається для
змазування чого-небудь жиром. Б., Біл., Бр., Вас., Л., К., Киш., Л.,
Ляшк., М., Н., Ол., Орл., П., С., Св., Х.

ПІСНІКАТИ. Не їсти цілий день (до вечора); поститися. Біл., С.
Наша баба п і с н і к а л а по кілька днів на тиждень (Киш.).
ПІСНІЧАТИ. Б.

ПІСНІЧАТИ. Див. ПІСНІКАТИ.

ПІСПА. Відвар крейди з мукою, яким покривають стіни після по-
білки, щоб крейда чи глина не бралася до одєжі. Біл., Б., Бр., Д.,
Коб., Л., М., Ляшк., Орл., П., С., Св., Х.

ПІСПИТИ, ПРИ-. Змазувати піспою стіни хати, щоб не бралася
до одєжі глина. Киш., Ол., Коб., Л., Ляшк., Біл., Б., Вас., Д., Орл., П.,
Р., С.

ПІСТРЯК, -КА, мед. Прищ. Б., С., П. Лице у дівчини все в
п і с т р я к а х (Киш.).

ПІХАНИЙ (про хліб). Добротний, пухкий, м'який. Богачі завжди
їли хліб п і х а н и й (Киш.).

ПІЦВИНОК, -НКА. Невеличке поросля (віком до року); підсвинок.
Б., Біл., Вас., Л., К., Д., Орл., П., Л., Х. На базарі батьки купили
п і ц в и н к а (Киш.).

ПІШВА. певний вид шитва. Б., Вас., К., Коб., Л., Ляшк., Ол., С., Св.
Полотняні сорочки шили колись п і ш в о ю (Киш.).

ПІШВИТИ, ЗА-. Зашити що-небудь пішвою. Б., Вас., К., Киш., С.,
Ляшк. Я вже з а п і ш в и в рукава сорочки. (Ол.).

ПЛЕС, -СА. Водяний простір на болоті, який не заріс очеретом
чи осокою; плесо. Б., Біл., П., С., Св., Д., Коб., К., Х. Було хлопці
зроблять з дрючків пліт та й переїзжають на ньому через п л е с (Киш.).

ПЛЕ^НСКАЧ, -ЧА, кул. Круглої форми корж. Б., Бр., Д., К., Орл., Ол., Вас., Коб., Л. Мама напекла п л е ^Н с к а ч і в (Киш.).

ПЛУТНИК, -КА. Шахрай. Коб., К., П., С., Св. От чортів п л у т - н и к, одурив мене (Киш.).

ПЛІСКАТИ. Лушити насіння. Яд посідаємо було та й п л ю с - к а е м о кабачки (Коб.). Пор. ДУШПЕРИТИ.

ПЛЯМКА, рідк. Клямка. Б., Бр., Вас., Д., К., Л., Ляхк., Орл., Ол., П., Св., С. Я купив п л я м к у до дверей (Киш.).

ПОВІГУНКА. Див. БІГУНКА.

ПОВІГУЦЯ. Див. БІГУХА.

ПОГУЛАТИ. Перемогти, подолати в бійці. Ол., Вас., Л. Наші парубки п о г у л а л и сусідніх хлопців навкулачки (Киш.).

ПОЇДОК, -ДКА. Кількість їжі, щоб поїсти за один раз. Бр., П.

ПОЙДА. Рухлива людина, яка не сидить на одному місці; непосида, побігайко. Н., Св.

ПОЙМА. Заливний дуг. Біл., Ол.

ПОЛОНИК, -КА. Велика розливна ложка: ополоняк. Б., Бр., Вас., Д., К., Орл., Ол., П., Св., Х.

ПОЛУТАРБА, ж.р. Див. ПОЛУТАРБОК.

ПОЛУТАРБОК, -КА, ч.р. Невелика гарба, віз, якими возять оіно, снопи. Б., Бр., Біл., К., Коб., Ол., Х. ПОЛУТАРБА, ж.р. П.

ПОЛУПАЛЬТИК, -КА. Короткий одяг на ваті. Б., Біл., Вас.

ПОЛУРІЖКА, заст., етн. Вид узору на килимі. У нас був килим з узором п о л у р і ж к а (Киш.).

ПОЛУШКА, заст. Старовинна мідна монета вартістю в 1/4 копійки. Бр., Д., Киш., Вас., Коб., Орл., Св.

ПОМАВКУВАТИ. Мовчати, тримати язик за зубами. Бр., Коб., Вас., М., Ол. Лучче б ти, хлопче, п о м а в к у в а в і нікому про це не розказував (Киш.). ПОМАЛКУВАТИ. Б., Біл., Д., Орл., С., Х. Треба про цю справу п о м а л к у в а т и (Св.).

ПОМАЛКУВАТИ. Див. ПОМАВКУВАТИ.

ПОМАХАНИЙ (про людину). Ненормальний. Бр., Коб., Л., С., Св., Х. Хіба він зроби^Н цю роботу - він же п о м а х а н и й (Киш.). Пор. ЧОКНУТИЙ.

ПОМИЙНИК, -КА, неох. Страва, охоло на помий. Бр., Кш., Орл., Св.
Подали на обід борщ поганий - той же п о м и й н и к (Д.).

ПОМИЙНИЦЯ, Низька дерев'яна діжка для помийтв; помийниця. Б.,
Біл., Бр., Кш., Л., Ол., Орл., П.

ПОНИЗ, -ЗУ, Низинна місцевість, низина. Д., Орл. Під грядовину
відведено увесь п о н и з (Коб.).

ПОПІНКА, с.г. Покривало для коня; попона. Біл., Кш., Коб., Ол.,
Орл., П., Св.

ПОСВАР, -РУ, Сварка, лайка. Між дівчатами відбувся невеликий
п о с в а р (Вас.).

ПОСИДЕНЬКИ, тільки мн., заст. Розмова на дозвіллі, сидячи в
хаті чи на вулиці. Б., Біл., Вас., Д., К., Коб., Л., Ляшк., Л., М., Ол.,
Орл., П., С., Св. Зібралися жінки під грушою на п о с и д е н ь -
к и. Сидят і ведуть тиху розмову (Кш.).

ПОТІПУХА, лаял. Ёінка поганої поведінки; потіпаха. Кш., Коб.,
Св. Нор. ПОТЯГУХА.

ПОТРІБКА, кул. Начинка для пирогів з посіченого м'яса нутроців
тварини (печінки, серця, легенів тощо). Б., Бр., Вас., Д., Кш.,
Коб., Л., М., У нас часто пекли пироги с п о т р і б к о ю (Ол.).

ПОТРІПУВАТИ, перен., заст. Осуджувати, ганьбити, паплюжити.
Бр., Коб., Л., Ол., П., С. Коли я приїхала з города, почали жінки мене
п о т р і п у в а т и (Кш.).

ПОТЯГУХА, неох. Ёінка легкої поведінки; проститутка. Б., Біл.,
К., Коб., Кш., Л., М., Ол., Д., Орл., С., Св.

ПОХАТНИЦЯ, неох. Дитина чи й доросла людина, що ходить по чу-
жих хатах. Бр., Д., Коб., Ол., Л., С., Св. Ах, ти ж п о х а т н и ц я.
Чого ти ходиш у чужі хати? (Кш.).

ПОХВАЛКА, заст. Погроза, намагання вчинити щось неприємне,
зле. К., Кш., П.

ПОХВАТНИЙ, Зручний для користування. П о х в а т н и й у
мене^н сіряк (Кш.).

ПОЦАПАТИ(СЯ). Посварити(ся). Хлопці трохи поцапали між собою. С.

ПРАНИК, -КА. Вузкий дерев'яний брусок з ручкою і поперечними зарубками, вживається для качання білизни; рубель. Коб. Мати викачала мені праником та началков сорочку (Киш.).

ПРАНЦІ, мед., переважно мн. Фурункул. Ол., Вас., Коб., Л., Н., Ол., Бр., Д., Орл., Св., П., Х.

ПРИБЕГА, ч. р. і ж. р. Безземна людина. Та цей чоловік - п р и б е г а, не має своєї хати (Киш.).

ПРИВАЛОК, -ДКА. Дощка, прикріплена або замазана спереду печі, на яку ставлять горшки. Бр., Л., К., Л.

ПРИГОДОВАЧ¹, -ЧА. Друга назва верхнього одвірка у дверей чи вікна. Б., Л., Ол., С.

ПРИГОДОВАЧ², -ЧА. Причілок, бічок у дерев'яній кроваті. Вас., К., Л., Ол., Св. Положи платок на п р и г о д о в а ч (Киш.).

ПРИГУЗОК, -ЗКА. Частина людського тіла, на якій сидять; сиднища. Вас., Киш., К., Л., Ляшк., Ол., Орл., Р., С., Св.; ДАТИ ПО ПРИГУЗКУ. Ударити по задниці, набити. Киш., К., Ляшк. ОГУЗОК, -ЗКА. П., К., Л., Ляшк., Ол., Орл., Р., С., Св. Пор. ЗАДНИЦІ.

ПРИЙІТКИ, -КІВ, частіше мн. Придбане, нажите майно, взагалі багатство. П. П р и ж и т к и у багатів дісталися нечесним способом (Киш.).

ПРИЗОР, -РУ. Догляд. Бр., П. Наша тітка залишила дітей без п р и з о р у (Вас.).

ПРИКИДОК, -ДКА, с. г. Невеличка купа соломи чи сіна, прикладені до ожереду. Бр., Д., Коб., Орл., П., Св. Купи оцей п р и к и д о к соломи. Тут буде возів два (Киш.).

ПРИКЛАД, -ДА, с. г. Частина ожереду соломи довжиною в один рожен. Вас., Д., Киш., К., Л., Орл., П., Св. Наклали ожеред соломи в десять п р и к л а д і в (Л.).

ПРИКОРІНЬ, -РЕНІ. Кілок, до якого прив'язують худобу. Б., Біл., Д., Н., Орл., П. Пор. ПАКІД.

ПРИКУФНУТИ, перен. Недовго спати. Киш. Я оце трохи п р и к у р н у л а (Л.). Пор. ЗНЕБУТИСЯ.

ПРИЛАБУЗНИВАТИСЯ. Див. ЛАБУЗИТИСЯ.

ПРИМАНДЮРИТИСЯ. Див. ЗАМАНДЮРИТИСЯ.

ПРИПІПНУТИ. Що-небудь зробити, виконати якусь роботу. За це
время, що тут сидю, я собі дома щось п р и п и п н у л а б (Киш.)

ПРИСТАВИ, переважно мн. Різні видумки картівлявого характе-
ру, жарту; ♦ ПРИСТАВИ ПРИСТАВЛЯТИ. Щось вигадувати, картувати.
Бр., Вас., Киш., П.

ПРИСТАКАНИТИСЯ, рідк. З великим апетитом щось їсти. Коб., М.,
Орл., П. Ач, як Оля п р и с т а к а н и л а с я до риби (Киш.).

ПРИСУТЯТИ. Вимагати, пражати, притиснути. Ляшк., С. Його
я к п р и с у т я ж и л и, то він тільки тоді виконав роботу (Киш.).

ПРИЮРСИТИСЯ. Гарно, чепурно вдітися, причепуритися. Біл.,
Вас., П. Пор. НАБУФІРИТИСЯ.

ПРИХАЛАБЮК, -КА. Чрестройка до великої будови невеликого
приміщення для різних господарчих потреб. Біл., Бр., П., Р., Св.

ПРИЦАРИТИСЯ. Зручно сісти, примоститися. Вас., Коб., Л., П., Р.,
С., Св. Он як він п р и ц а р и в с я біля столу (Ол.). Пор.
УКУКЛИТИСЯ.

ПРИЦУЦУВАТИЙ, зневажл. Дурнуватий. Б., Біл., Бр., К., Коб., Л.,
М., Орл., Р., С. Отой парубок Роман трохи п р и ц у ц у в а т и й
(Киш.). Пор. СТЬОБНУТИЙ.

ПРИЩЕ^МЛЕПУВАТИЙ, зневажл. Лядина, позбавлена розумових здібнос-
тей, придуркувата. Б., Біл., Бр., Вас., Л., К., Киш., Коб., Л., М., Ляшк.,
Орл., П., Р., С., Св. Пор. МАЛОХОЛЬНИЙ, НЕДОКОЛИХАНИЙ, СТЬОБНУТИЙ,
ПРИЩУЦУВАТИЙ, СУХОМІЗКИЙ.

ПРИШІЙНА, присл. Доконечно, обов'язково. Вас., К. Всього борщу
не їж: хіба це п р и ш и й н а ввесь їсти (Киш.).

ПРИШИЙ-ХВІСТ, -ТА. Той, що прив'язується, підлизується до
другого; прихвостень; ♦ ПРИШИЙ-ХВІСТ КСБИЛІ. Підлабузник,
прихвостень. Б., Біл., Вас., Киш., Коб., М., Ол., П.

ПРИЩ: ♦ Сидіти, як ПРИЩ НА ЯЗИЦІ. Відчувати неприємність від
присутності небажаної особи. І чого ти сидиш, як п р и щ н а
я з и ц і? (Ол.).

ПРОБИТИ...: \diamond **ПРОБИТИ ЗОРЮ**. З ким-небудь рано полятися.
Бр., Вас., Киш., К., Ол.

ПРОВОРНИТИ. Прозівати, пропустити, прогавити. Коб. А я й
п р о в о р о н и л а, коли гнали овець на толоку (Киш.).

ПРОЗІР, -ЗОРУ, мед., заст. Хвороба в людини, яка, на думку тем-
них людей, настає від того, що хтось зглазив дитину чи дорослу
людину. Вас., Ол. Колись, бувало, діти хворіли на п р о з і р.
Бабка шептала з п р о з о р у (Киш.).

ПРОЙВАНІТИСЯ. Провинитися. Дівчина п р о й в а н и л а с я
перед батьками (Ол.). Біл., Б., Вас., Д., Коб., Л., М., Киш., Орл., У.

ПРОСИРЕНИ, мн., бот. Ранні відсохлі лісові квіти. Орл., П.
Люблю я квіти п р о с и р е н и за їх чудовий запах (Ол.).

ПРОСТИЦКА. Тоненька доріжка, простелена на долівці. Біл., Б.,
Бр., Ол., Орл., П., Р., Св., Х., Киш.

ПРОСЯНИЦЯ. Просяна солома. Вас., Д., Киш., К., Ол., Орл., П., С.,
Св. Просянов соломов годують худобу (Л.).

ПРОЦИГАНІТИ, несх. Проворожити гроші у циганки. Біл., Бр.,
Вас., Коб., Ляшк., Н., Ол., П., Св.

ПРЯДІВО, бот. 1. Коноплі; стебла конопель, коли ще ростуть
або зірвані з ниви. Б., Біл., Д., Вас., К., Л., Н., Ол., Орл., П., Р., С.,
Х. Я оце посіяв на підметі п р я д і в о (Коб.). 2. Волокно з
конопель, підготовлене до пряжі. Б., Д., Вас., Л., Ол., П., Р., С.

ПУВИЧКА. Рудзик. Від станів відірвалася п у в и ч к а (Коб.).

ПУКАСІ, переважно мн., іхт. Назва риби. П.

ПУКАТИ, НА-. Виготовлення баранчиків із зернят кукурудзи на
гарячій черені чи на оковороді. Вас., Коб., К., Орл., Ол., Св., С., П.,
Л., М. Н а п у к а й мені баранчиків з кукургузи (Киш.).

ПУРИК, -КА. Людина товста, притоптувата, низька на зріст.
Біл., Б., Бр., П.

ПУСТОМЕЛЯ. Той, що говорить нісенітниця; базіка. Біл., Ляшк.
Пор. **ПАСТАЛАКА**.

ПУТРИТИ. Лягти. Так він як почав його п у т р и т и (Ол.).
Пор. **БАНІТУВАТИ, СКВЕРНИТИ**(Ся).

ПУХКОТИТИ (про тісто). Підходити, піднімається, здаючи при цьому певні звуки – пух-пух. Коб., Ол., Орл., П., Св., Х. О, вже кісто сходи, бо пухкотить (Киш.).

ПУХТЕРІ, -ІВ, тільки мн., зб., заст., кул. Добротний, пухкий хліб, пироги, коржики тощо. Коб., Ол. О ПУХТЕРІ ПУХТЕРИТИ. Пекти добрий, пухкий і м'який хліб та інші ласощі. Узяв таку жінку, що тільки вміє пухтері пухтерити (Киш.).

ПУЦЬВЕРІНОК, -КА. 1. Безпере пташеня. Бр., Коб., Ол., П. ПУЦЬВІРОК, -КА. Вас., С. 2. Перен. Маленьке дитинча. Бр., Д., К., Коб., Ол., П., Св., Х. Ах, ти ж малий пучьверінок, що ж ти то робиш? (Киш.). Пор. ГОЛОЦЬБОК, ГОЛУЦВАНОК.

ПУЦЬВІРОК. Див. ПУЦЬВЕРІНОК.

ПЧІЛЬНИК¹, -КА. Місце, де стоять вулики з бджолами. Біл., Б., Бр., Вас., Д., Коб., Л., Ляшк., М., Орл., П., Св., С. Пор. ПЧОЛИНЕЦЬ, ТІЧОК.

ПЧІЛЬНИК², -КА. Те саме, що пасічник. П. Пор. БДЬОЛЯР, БДЬІЛЬНИК, МЕДЬНИК, ПЧОЛИНЕЦЬ, ПЧОЛОВІД.

ПЧОЛИНЕЦЬ. Те саме, що пчільник (у 2-му значенні). П.

ПЧОЛОВІД, -ДА. Працівник, який розводить і доглядає бджіл; пасічник, бджоляр. Б., Бр., К., Вас., Д., Коб., Ол., Орл., П., Р., Св., Х. БДЬОЛОВІД. Бр., Д., Ляшк., Н., Орл., П.

ПШЕНИЧНИК, -КА, кул. Хліб, спечений з пшеничної муки. Бр., Д., Коб., Орл., П.

ПШІНКА, бот. Друга назва кукурудзи. Біл., Б., Д., Коб., К., Орл., П., Х. Пор. КУКУРГУЗА.

ПШОНЯНИК, -КА, кул. Оладок з розтертого пшона. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Н., Ол., Орл., П., Р., Св., С. Часто мяти пекла пшоняники (Киш.).

ПШУВАТИ, рідк. Те ж, що й ПШУКАТИ. Ол., Св.

ПШУКАТИ, ПО-. З рота бризкати водою на білизну перед прасуванням. Біл., Бр., Д., Киш., Ол., Орл., Коб., Л., Св., Пор. ПШУВАТИ.

П'ЯНДИЛИГА, зневажл. П'яниця. Б., Біл., Бр., Вас., Д., Киш., Коб., Л., Ляшк., М., Ол., Орл., П., Р., С., Св., Х. П'ЯНДИГА. Б., Д., Коб., Л., М., Ол., Н., Р.

П'ЯНДИГА. Див. П'ЯНДИЛИГА.

Р

РАГОЛЯ, риб. Сітка, якою ловлять рибу. Б., Вас., Коб., Л., Орл., П., С. Ми закинули раголю на дно річки (Коб.). РОГЕЛЯ. Б. Ми рогелю наловили чимало риби (Ол.).

РАМНЯ, зб., тільки одн. Рам'я, лахміття, дуже порвана одежа. Біл., Б., Бр., Киш., С.

РАЧОК. Див. ДРАЧОК.

РЕЖИМИТИ, нов. Ошаджувати. Треба завжди режимити харчові продукти. С. Пор. КРЯМИТИ.

РЕПАНИК, -КА, бот. Переспілий, порепаний огірок. Бр., Біл., Д., Вас., К., Киш., Коб., Л., Ляш., Орл., П., Н., С., Х. Я оце позбирала на грядках репаники (Ол.). РЕПАНЕЦЬ. Б., М., Св.

РЕПАНКА. Сорт дині. Біл., Бр., Вас., Д., К., Киш., Л., Ол., Орл.

РЕПАНЕЦЬ. Див. РЕПАНИК.

РИГАЧКА. Блювання. ◊ НАПИТИСЯ ДО РИГАЧКИ. Напитися до блювання. Б., Вас., К., Л., Св., Х. Он твій чоловік напився до ригачки (Киш.).

РИНАТИ. Пірнати, поринати. Бр., Вас., Д., Коб., Н., П., С., Х. Давайте, хлопці, ринати у воду (Киш.).

РИПІЯТИ, З-. Погано, невправно щось зробити. Біл., Д., Коб., Л., М., Ол., П., Х. Мниха було як зрипіж^и півміток - така вже погана робота (Киш.). Пор. ЗГРЕЇТИ, ЗЛАНПІЧИТИ.

РОГАТКА, бот., частіше мн. Рослища, що стелється по землі, плоди її мають гострі колючки. Вас., Д., К., Киш., Коб., Л., М., Ол., Орл.

РОГЕЛЯ. Див. РАГОЛЯ.

РОЗБУХАТИСЯ, перен. Розжитися, розбагатіти(ся). Киш., П., Св. Се^илянин за послідні годи сильно розбухався, став багатим (Вас.).

РОЗБАДЬХА. Див. ЗАБАДЬХА.

РОЗГІН, -ГОНУ, с.г. Спосіб оранки; орати в розгін - орати ділянку землі від країв до середини. Б., Біл., Вас., Д., Л., Киш., Орл., П., С., Св.

РОЗДАБАРИВАТИ, ірон. Вести довгу, нудну розмову. Біл., Коб., Д., С., Х., П., Ол. Годі тобі вже роздабарювати, розпустила свої те^ревені (Киш.).

РОЗДРОГА, ч.р. і ж.р., зневажл. Недотепна, незграбна людина. Отр ще роздрога Хямка, куди полізла (Киш.). Пор. РОЗСОЛОДА.

РОЗДІПТИТИ. Відчинити, відкрити двері чи вікна. Для чого роздяпня двері? (Коб.). Пор. ВІДЗІПТИТИ.

РОЗСОЛОДА, ч.р. і ж.р., зневажл. Неповоротка, незграбна, неоквярна людина. Біл., Бр., Киш., Коб., Орл., П., Св., С., Х. Пор. НЕ^МСТЕ-ЛЕПА, РОЗДРОГА, ЛАВЗА, РОЗСОЛОДА.

РОЗСУСУЛЬВАТИ. Говорити зайве, неістотне, всякі неснітниці. С. Пор. ПАСТАЛАКАТИ.

РОЗТАВАЧКА. Роставання снігу; розтазь Д.К., Орл.

РОЗТЕ^МЛІПАНКА, зневажл. Неспритна, неухажна людина; роззява. Коб., Св. Пор. НЕРОЗТОРОПА.

РОЗТРАЙДА. Неловка, нечепурна, неохайна людина. Коб. Пор. НЕ^МЗУРЕН.

РОЗТРАНЬІРИТИ. Розбазарити, розтринькати. Киш., Ол., Вас., Коб., Д., Біл., Б., Бр., Д., Орл., Св., С., П., Х. Пор. РОЗЦІНДРИТИ.

РОЗХВІРИТИ, несх. Розбазарити, неекономно витратити. П., С., Х. Пор. РОЗЦІНДРИТИ, РОЗТРАНЬІРИТИ.

РОПАВКА, бот., заст. Плід городньої рослини, що має круглу форму. Б., Вас., К., Коб., Д., Ол., П., Орл., Р., Св., С. Уже поспіли на городі ропавки і стали жовтуватими. Буде чим гратися дітям (Киш.).

РОСКІП, -КОПА, с.г., заст. Дер'як, дишло, що в нижній частині розщеплене (розколене) на дві частини, якими прикріплюється до копилів рохнатих саней. Вас., Киш., С.

РОЗЦІНДРИТИ, несх. Некономно що-небудь витратити, розбазарити. Б., Біл., Бр., Вас., Коб., Д., Ол., П. Було багато картоплі та вск р о с ц я н д р и л и (Киш.). Пор. РОЗХВІРИТИ, РОЗТРАНЬІРИТИ.

РОХТІТИ, зневажл. Спати з хропінням, На лаві, біля печі, р о х т і в старий дід (Коб.). Пор. ДРИХУТИ.

РУБАНЦІ, -ІВ, переважно мн. Дрова з гілок, порубані чи попиляні довжиною приблизно в один метр. Вас., П., С. Ми купили весною дров-рубанці в (Киш.).

РУКА: \diamond РУКИ НЕ ТУДИ СТОЯТЬ (про людину). Бездарний, нічого не зміє робити; недотепа (Коб.).

РУЧАЙКА, заст. Міра, якою міряють волокно конопель чи льону. К., Л. Коли тіпають ручайки льону, то складають їх у жмені: дві ручайки - то жменя (Киш.).

РЯБИТИ. Боятися. Вас., Коб., Киш., Ол., П. Не^м рябійте, хлопці, ідемо далі (Л.).

РЯБКИЙ. Боязкий. Вас., Киш., Ол., П., С. Який же ти, хлопче, й рябкий (Л.).

РЬОВА, несх. Плаксива дитина; плакса. Ну й рьова в тебе Оля (Св.). Пор. СКИГЛЯ.

С

САККИ, тільки мн., риб. Сітка з лози для утримування риби у воді. Вас., Біл., Бр., С., Х.

САЛАТОВКА. Дерев'яна посудина, в якій затовкують сало. Біл., Д., К., Ол., Орл., С., Св., Х. Приче^мси з чулана салатовку. Я сало потовчу (Киш.). Пор. САЛЯНКА.

САЛЯНКА. Те, що й салатовка. Б., Біл., Бр., Вас., Коб., Л., П., Р., С., Св., Х.

САЧАВИЦЯ, бот. Сочавиця. Біл., Б., Вас., Д., Ол., Орл., П., Св., Х., К., Киш., Коб., Л.

СВАЇБА. Весілля. Б., Біл., Бр., К., Н., П. На свайбу зійшло багато молоді (С.). СВАЇБА. Ол., Орл.

СВАЇБА. Див. СВАЇБА.

СВЄКЛА. Зелене листя буряків, коли вони ще ростуть; ботвиння. Вас., Киш., Коб., М., Б., Бр., Д., К., Орл., Р., Н., П., Св., С., Х.

СВИНИЙ, перен. Пізній. \diamond У СВИНИЙ ГОЛОС. Дуже пізно, невчасно. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Киш., Коб., Л., М., Ол., П., Св. \diamond У СВИНЧИЙ ГОЛОС. Р., С., Х.

СВИСТЬОЛКА, тільки одн. Понос у тварини. Б., Біл., Вас., Коб., Л., П., Св. Нашу корову напала с в и с т ь о л к а (Киш.).

СВИТЬОНКА, заст. Шночний одяг: коротка, але широка свитка на тоненькій ваті. Вас., Ляшк., Ол. Колись було мати пригортає дитину с в и т ь о н к о ю, та ще зверху вдіне свиту (Киш.).

СВІРЧОК, -ЧКА. Друга назва цвіркуна. Киш., Вас.

СЕДЕ^МХ. Друга назва селезня. Орл.

СЕМИГРИВИНИК, -КА. Монета вартістю двадцять копійок. Бр., Вас., Д., Киш., К., Л., Ляшк., Орл., Р.

СЕРПОРІЗ, бот. Дика трав'яниста рослина. К.

СИНЬОЦВІТ, -ТУ, бот. Квіти-сокирки. Б., Бр., Д., Коб., Ляшк., Орл., П. На городі росте с и н ь о ц в і т (Киш.).

СИРНИК, -КА, кул. Сирник. Н., С. Пор. МАНДРИКА.

СИСУНЧА. Лоша чи теля, яке ссе молоко матері. Киш., Ол., Вас., Л., К., Орл., П., Біл., Б., Бр., Св., С., Х.

СІДНИК, -КА. Круглий стілець, видобаний з дерева, на 3 ніжках; на ньому під час роботи сидять шевці. Коб., П.

СІМНЯ. Конопляне насіння. Біл., Б., Орл., Вас., К., Киш., Л., М., н., П., Св., С., Х.

СІРІВЕЛО, заст., жарт. Хлібний квас, сирівець. А ну, лиш, Марено, шукай яндаду та сип с і р і в е л о (Киш.).

СІРІВКА. Напівбіла (сіра) глина. Біл., Б., Коб., Св., Х. С і р і в к у викопували на Родівській толоці (Киш.).

СІРУВАТИ, ПО-. Мазати, покривати сіривкою стіни, стелю хати, комори тощо. Біл., Б., Вас., Д., Коб., К., Л., Ол., Орл., Пр., Св., С., Х. Наняли жінку с і р у в а т и хату (Киш.).

СКАНО від СКАЗАНО (вживається в ролі вставного слова). Мабуть. Б., Біл., Вас., Ол., П. Ну, с к а н о, ми вчасно не зможемо виконати цю роботу (Киш.).

СКВЕРНИТИСЯ, зневажл. Лаятися, вичитувати. Бр., Д., Орл. Не хотілося ме^ні сьогодні с к в е р н и т и с я з тобою (Киш.). Пор. ВИБАНІТУВАТИ.

СКИГЛЯ. Литина, що часто плаче; плакса. Д., Ол., Орл., П., Р.,

С.,Св.,Х. Ще не снит моя маленька с к и г л я (Ляшк.).
Сл, РЬОВА.

СКІНЕЦЬ,-ПЦЯ. Неглибока ямка, якою позначають межу між двома огородами, полями тощо. Бр.,Вас.,Коб.,Л.,Ляшк.,Д.,Киш.,Орл.,Ол.,П.,Р.,Св.,С.

СКІРИТИСЯ,ВИ-Зло, хико усміхатися, сміятися. Біл.,Бр.,Вас.,Д.,Киш.,Коб.,Л.,Н.,Ол.,Орл.,Р.,П. І чого ти с к і р и ш с я до нього (Вас.).

СКЛАД,-ДУ, с.г. Спосіб оранки; о р а т и в с к л а д - це орати від середини ділянки землі до країв. Б.,Біл. Вас.,Д.,Коб.,Киш.,Л.,Орл.,П.,С.,Св.

СЛІПЕЦЬ,-ПЦЯ. Саморобний каганець поганої якості (мало дає світла). Вас.,Д.,Коб.,Л.,Ол.,К.,Орл.,Св.,С. Ми цілу зіму просвітили с л і п ц е м (Киш.). Пор. ПЕНДІРОК, ЛМУРОК.

СНУВАЛКА. Те, що й ОСНІВНИЦЯ. Біл.,Б.,Бр.,Ляшк.,Х.

СОБАЧЕ ВИМНЯ,мед.,заст. назва хвороби: нарив під пахвою. Б.,Бр.,Вас.,Д.,Л.,М.,Ол.,Орл.,П.,С.,Св.,Х. У мого діда під пахвою прикинулось с о б а ч е в и м н я (Киш.).

СОБАШНИК,-КА. Друга назва собачої будки. Вас.,Д.,К.,Коб.,Орл.,П.,Св.,Х. Пор. КАНУРА.

СОВДІКАТИ. Див. СОВДІТИ.

СОВДІТИ. Повільно й безперестанно йти чи щось робити. Бр.,Ол.,Л.,Р. Я ще помалу с о в д і в х а т і (Д.). Карпо добрий роботага, він завжди с о в д е надворі (Киш.). СОВДИКАТИ. Ляшк.

СОЊАХИ, частіше мн. Сосяшник. П.С. СОЯХИ. Б.,Орл. Пор. СОЯШНИК.

СО(Н)ЯШНИЦІ,-НИЦЬ,мн. Народна назва хвороби шлунку. Коб.,Л.,М.,Біл.,Б.,Бр.,Ляшк.,Св.,С.,Х.,П.,Орл.,Р.

СОФОКАДЕНКА. Сорт картоплі. Б.,Орл.,С.

СОША,тільки одн. Шосе. Д.,Киш.,Ол.,М.,Х. За грядками он пішла с о ш а (Орл.).

СОШЕЙНА ДОРОГА. Шосе, шосейна дорога. Біл.,Д.,Киш.,Коб.,Л.,М.,Ол.,Орл.,П.,Св.,С.,Х. Пор. СОША.

СОЯХИ. Див. СОЊАХИ.

СОЛЯШНИК, -КА. Соняшник. Біл., Б., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Ж., Ол., Орл., Н., П., С., Х. Ми пололи с о я ш н и к и (Киш.).

СПЛЬОТНІ, тільки ми. Чутки, передані у перекрученому вигляді; брехні. Вас., Б., Бр., Киш., Коб., Орл., Н., П., С., Св.

СПРИЩИТИ, перець, рідк. Погано, недоладно щось зробити. Киш., Коб., Л., М., Х. Пор. РИПІАТИ, ЗГРЕЇТИ.

СПУДИТИ(СЯ), Лякати(ся), злякати(ся). Бр., Вас., М., Ол., Орл. Коці с п у д и л и с я і кинулися вбік (Киш.).

СПУДИТИ, Украсти. У кого ти, хлопче, ручку с п у д и в ? (Ол.). Пор. ЦИБРИТИ.

СПУТКУ, присл. Від народження, від роду. Б., Біл., Д., Коб., Ляшк., Орл., Св., С. Він не бачив с п у п к у таких злих людей (Вас.).

СПУТНИК, -КА, риб. Прилад для ловлі риб. С п у т н и к о м ловлять коропів (Коб.).

СРОДНИК, -КА. Родич, рідня. Д., Ляшк., Орл., Св. Мій с р о д - н и к приїхав у гості (Киш.).

СТАНОК, -КА, заст. Верхня частина жіночої сорочки, до якої пришивається підтичка. Вас., Киш., К.

СТЕБЕЛЬКОМ, присл., етн. Вид узора, який вишивається на полотні. Б., Біл., Бр., Коб., Л., М., Ляшк., П., С., Св., Х. Я вишила узір на ружникові с т е б е л ь к о м (Киш.).

СТЕЛЬНИК, -КА. Друга назва стелі. Біл., Б., Бр. На с т е л ь - н и к у висит лєстра (Орл.).

СТИРИТИ. Украсти. Біл., Бр. Пор. ЦИБРИТИ.

СТОБРЕХА. Велика брехуха. Вас., Д., Л., Ляшк., Н., Ол., Орл., П. Уляна така с т о б р е х а, що й овіт не знає таких (Киш.). Пор. БРЕХЛО.

СТОЯНЕЦЬ, -НЦЯ. Глечик з молоком, поставлений для скисання. Б., Бр., Вас., Киш., К., Л., Ол., П., Св., Х. Сестра поставила молоко на с т о я н е ц ь (Орл.). СТОЯНКА. Біл., Бр., Д., Р., Ляшк., Св. Пор. ЗАСТОЖВАНЕЦЬ. Н.

СТОЯНКА. Див. СТОЯНЕЦЬ.

СТРАМЕНІЄ. Сором; ♦ СТРАМЕНІЄ ЛЮДСЬКЕ. Людський сором. Біл., Б., Бр., Вас., Кш., М., Р., Св., С., Х., Ол.

СТЯГЛИНА, буд. Балка на хаті й інших будівлях, де немає стелі. Кш., Коб., Л.

СТЯБНУТИЙ (про лядину), зневажл. Дурнуватий. Воно було б добре, якби отой с т ь о б н у т и й Грицько не підвів (Коб.). Пор. ПРИШЕЛЕНУВАТИЙ.

СТЯБЛО (зменш. СТЯБЛЕЧКО і СТЯБЕЛЬЦЕ), заст. Посудина, дуже мілко видовбана з дерева; віднос. Вас., Кш.

СУКНЯК, -КА. Верхній чоловічий одяг, пошитий із сукна. Бр., Д., Орл., П.

СУМІТ, -ТА. Сніговий замет, кучугура снігу. Кш., Л. За ніч намело великі с у м і т и снігу (Ол.). СУМЕТ. П.

СУМЕТ. Див. СУМІТ.

СУХОМ'ОЗКИЙ (про лядину), неск. З обмеженими розумовими здібностями, придуркуватий. С. Пор. ПРИШЕЛЕНУВАТИЙ.

СХАЛАСУВАТИ. Порвати, поцсувати, замазати, передчасно зносити одяку чи взуття. Бр., Х. Возьме^н одяку, зріпає її, зріпає та й с х а л а с у в (Кш.).

СХОДИТИ, ПІД- (про тісто). Піднімається вгору. К., С., Св. Поли-
вись, дочко, чи зійшло вже кісто (М.).

СЦАПАТИ. Украсти. Ол., Л., С. Пор. СПУДИТИ.

СЦАПІТИ. Злурити, одурити. Біл., Б., Бр., Вас., Коб., М., Н., Орл., Р., С. Я тоді о ц а п і л а - заміх пішла за нього (Ол.).

СЦІКАВКА. Дитяча іграшка типу ширячі, зроблена з гілки буз-
ни. К., Кш., Ол., Коб., Р., Св., Х.

СЦІРКАТИ. Див. СЦІРКАТИ.

СЦІРКАТИ. Здоїти корову, козу чи вівця. Ол. СЦІРКАТИ. Вас., П., Пор. ЦІНАТИ.

СЦРКАЛО (про лядину), зневажл. Той, хто має дефект мови. Б., Біл., Ол., П. Колц лядина розмовляючи сьркає, її звуть с м р -
к а л о. Пор. СЮСЮКАЛО.

СЮСЮКАЛО, зневажл. Назва людини, що має дефект мови (сюсюкає, сюркає, шепелявить, коли говорить). Біл.Пор. СЮРКАЛО.

СЯКАЛЬНИК, -КА, вульг. Ніс у людини. Вмтри свій сякальни к. (Св.). Пор. ШНОБЕЛЬ.

Т

ТАБАТИРЬКА, -КИ, заст. Табакерка, зроблена з рога корови; в ній носили табак переважно для нюхання. Бр., Вас., Д., Киш., Орл., П.

ТАЛАГАНІТИ, НА-, несх. Те саме, що й ПАНТОРІТИ. Вас., Коб., М., Вас., Коб., М., П., Св., Х. Пор. НАКУХТЕРІТИ, НАВАРГАНІТИ.

ТАЛІЙКА. Ліф, ліфчик. Біл., Б., Вас., Д., К., Коб., Л., Ляшк., М., Ол., П., С., Св.

ТЕРМІТЬ. Здерев'яніла внутрішня частина стебла льону чи коноплі; терміття, костриця. Біл., Вас., Д., Коб., К., Л., Ол., Орл., П., С. Терміть вживали на розпал (Киш.).

ТЕТЕСІ, невідм., дит. Спати. Вас., Коб., Л., М., Біл., Б., Ляшк., Ол., Орл., П., Св., Х. Хочеш те тесі, моя дитино (Киш.). Пор. БЕБИ.

ТИГИЛИПНУТИ. Див. ТИГИПНУТИ.

ТИГИПНУТИ. Сильно вдарити. Коб., Н., Ол., П., С., Св. Як тигипну тебе дрючком по опині (Киш.). ТИГИЛИПНУТИ. Р. Пор. ЛИСНУТИ, ЗАПЛЯВУЩИТИ.

ТИНЕТИТИСЯ. Скупитися, жаліти грошей на купівлю чого-небудь (Коб.). Має гроші, тине титися - не купи для себе ваянок (Киш.).

ТИРИТИ, ПО-. Гнати, погнати. Киш. Пастух як потири в овець, трохи вони не попадали (Б.).

ТИРПОЛОГИ, -ГІВ, тільки мн. Дерев'яні вила на багато ріжків. Вас., Д., Коб., Орл., Р. Тирпологами удобно перекидати полуку чи збоїни (Киш.).

ТИПАН, -НА. Биття, бійка людини. Коб., М., Х. Я тобі як дам типана, то ти знатимеш, як гуляти допізна (Ол.). Пор. БУХКАЇ, ГЕПСИ.

ТІЧОК, ~~ЧКА~~. Назва місця, де стоять вулики з бджолами. Ол., П.
 Пор. ПЧИЛЬНИК, ПЧОЛИНЕЦЬ.

ТОЛНИЦЯ, ч.р. і ж.р., зневажл. Дурна, тупа людина. Б., В., Коб.,
 Л., М., Ол., Д., Р., С., Х. Василина - то в п и г а: нічого не^н
 зрозуміла з нашою розмовою (Киш.). Пор. БЕЗКЛЕПКИЙ, ДУРНЕНКО.

ТОЛОКА¹. Необроблена земля, що знаходиться біля села. Біл.,
 Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Н., Ол., Орл., П., С., Св., Х. На т о л о ц і
 пасуть худобу (Киш.).

ТОЛОКА². Назва колективної праці, коли будується нова хата.
 Б., Н., Св., Х. Пор. ЗВОДИНИ.

ТОНКОНИЙ, бот. Весняна посухостійка трава; тонконіг. Д., Орл.

ТОПТУХА, кул. Зварена й потопчена картопля. Вас., Д., Ляшк.,
 Орл., Св., С., Х.

ТОРМОЗОК, -ЗКА. Порція харчових продуктів, розрахована на
 обід. Б., П. Узяв на роботу з собою т о р м о з о к (Ол.).

ТОРОТЧИТИ. Див. ТОРОЧИТИ.

ТОРОХНУТИ. Ударити. Б., Біл., Бр., Вас., К., Коб., Л., М., Ол., Орл.
 Я те^нбе як т о р о х н у, то ти й пере^нвернешся (Киш.).

ТОРОХТЬОЛКА, неск. Людина, що багато, безперестанку й швидко
 говорить; торохтій. Киш. Що ти як та т о р о х т ь о л к а,
 швидко говориш (Коб.).

ТОРОЧИТИ, неск. Настирливо говорити про одне і те ж, верзти
 дурниці, вісенітницю. Вас., Коб., Л., Н., Ол. Втаскалася Химка в
 хату та й т о р о ч е^н й т о р о ч е^н дурниці (Киш.).

ТОРОТЧИТИ. Бр., Н., П., Р., С., Х.

ТРЕБЛО, зневажл. Той, хто багато говорить дурниць, вісеніт-
 ниць; базіка. Біл., Б., Бр., Вас., Коб., Л., Ол., М., Ляшк., Св., С., Х.

ТРЕБЛО. Н., П., Р., С.

ТРЕБЛО, зневажл. Назва великого, ненаситного живота у люди-
 ни, яка багато їсть. Б. Ну й їси ж ти, хлопче, ніяк не^н напов-
 ниш своє т р и б л о (Ол.).

ТРИНІГ, -НОГА. Кусок вірвовки, якою триножать коней (задню
 ногу зв'язують з передньою, щоб швидко не ходили). Б., Біл., Бр.,
 Л., Киш., Коб., Л., Ляшк., Орл., Х.

ТРИПЛО. Див. ТРЕПЛО.

ТРОВИТИ, ЗА-, НА-, заст. ЦЬКУВАТИ. Б., Бр., Д., Вас., Коб., Л., М., Н., Ол., Орл., П., Св., Х. Н а т р о в и в собак на злодіїв (Киш.).

ТРОЙЧАТКИ, -ТОК, тільки мн. Дерев'яні вила з трьома ріжками. Б., Біл., Х., Вас., К., Коб., Киш., Л., Ляшк., Ол., П., Св.

ТРУСОК, -СКА, зб. Дрібні кусочки порубаного гілля. Біл., Б., С., Бр., Киш.

ТРУШЛЯК, -КА. Друшляк. Б., Вас., Д., Орл., Св. ДУШЛЯК, -КА. Коб.

ТУПОР, -РА. Сокира. Коб., Л. Батько купив на базарі т у п о р. Заплатив за нього п'ять карбованців (Каш.).

ТЬОПНУТИ. Вдарити один раз. Я те^ибе як ть о п н у, то ти знатимеш, як балуватися (Киш.). Пор. ЗАМАЛЮВАТИ, ЗАПЛЯВУЧИТИ, ЗЛІЩИТИ.

У

УГОВТАТИСЯ (ВГОВТАТИСЯ). Призвичаїтись, звикнути, привикнути; заспокоїтись. Бр., Д., Вас., Киш., Ляшк., Орл., П., Св., Х. Н і вж е у г о в т а в с я на новій роботі (Коб.).

УІРАТИ (ВІРАТИ). Попсувати, знищити. Бр., Вас., Коб., Л., М., Ляшк., Орл., П., Св., Х. Та й швидко ти в г р а л а ботинки (Од.). Пор. УХОРКАТИ.

УДРАТИ (ВДРАТИ). Утекти. Хлопчик зумів у д р а т и з дому (С.). Пор. ВДБОРИТИ.

УДЯГАЧКА (ВДЯГАЧКА). Одяг. Біл., Б., Бр., Вас., Коб., С. У мене^и не^имає зімньої в д я г а ч к и (Киш.).

УКУКЛИТИСЯ. Зручно усістися, вмотитися. П. Ти добре у к у к л и в с я на дивані, а мені вже ніде сісти (Вас.). Пор. ПРИЦАРИТИСЯ.

УМОРЛИВИЙ. Людина, яка втомилася; стомлений. Бр., С.

УМОТУВАТИ (ВМОТУВАТИ). Тікати. Ану в м о т у й звідці - ля (Коб.).

УСТУП, -ПА. Покинуте річище річки Ворскли (наповнене водою). Д., Л., П., Ол. Ми купалися в у с т у п і (Киш.).

УТОПЛЕНИК, -КА: \diamond ВЕ^МЗЕ, ЯК УТОПЛЕНИКУ. Не щастить, не фор-
тунять. Ол.

УТЯ (ВУТЯ), орн. Каченя. Б., Бр., Вас., Д., Коб., К., Л., Н., Ол.,
Орл., П., Св., Х. Утята плавають на болоті (Киш.).

УХЕ^НКАТИСЯ (ВХЕ^НКАТИСЯ). Втомитися, позбутися сил; вхекати-
ся. Ол., Коб., Л., Бр., П. Пор. УХО^РКАТИСЯ.

УХО^РКАТИ (ВХО^РКАТИ). Зіпсувати, вграти, вносити. Біл., Бр.,
Л., Вас., Коб., Св., М., П. За зіму клопці в х о р к а л и дві пари
чобіт (Ол.).

УХО^РКАТИСЯ (ВХО^РКАТИСЯ). Втомитися. Я сьогодні сильно
у х о р к а л а с я біля тів кукургузи (Ол.). Пор. УХЕ^НКАТИСЯ.

УШАТ (ВУШАТ), -ТА. Велика дерев'яна діжка, в якій є
дві клецьки з дірками. П., Х.

УШИЛИТИ, ЗА- (ВШИЛИТИ). Втягти. Треба у ш и л и т и нитку
в голку (Д.). Б., Біл., Бр., Вас., Киш., Коб., Л.

УШНІПИТИСЬ (ВШНІПИТИСЬ), заст. Сильно заглибитись в якусь
роботу, захопитись чим-небудь. Біл., Б., Вас., К., Коб., Мл., Ол., П.,
Н., Св., С., Х. Що ти так у ш н и п и в с я в те читання, піди
хоч погуляй (Киш.).

УШТІВИЙ (ВШТІВИЙ). Ввічливий, скромний, вихований, слухня-
ний. Б., Біл., Вас., Д., К., Коб., Л., Ляшк., М., Орл., Ол., П., С., Св., Х.
У нашого дядька діти виховані, у ш т и в і (Киш.).

Х

ХАВЕЛО, с.р., зневажл. Рот. Чого ти роззявила своє х а -
в е л о ? (Коб.). Пор. ВЕРША.

ХАЛАДАЙКА. Простора блуза. Бр., Вас., Коб., Орл., С:

ХАЛАСТАТИ, ВИ-. Каструвати. Д., Д., Ол., Орл., Р., П., С., Х.
Треба в и х а л а с т а т и бугая (Киш.).

ХАЛЕПА. Непогода. Яка х а л е п а надворі, хоч не виходь
(П.). Пор. НЕНАСТЬ, НЕПОГІДЬ.

ХАЛУЗИНА. Довга й тонка палиця; лозина. П. Хлопе^Мць гнав
гусей і помахував х а л у з и н о ю (Біл.).

ХАПА, риб. Назва риболовецької снасті, Д., Коб., Л., М., Ол., Орл., П., С., Св. Ми х а п о в ловили рибу (Киш.).

ХАПТУРКИ, -КІВ, частіше мн. Куски хліба чи щось інше, запрошене у людей. Ол., П., С. Поїхав піп до х а п т у р к и (Киш.).

ХАПТУРНИЙ (про людину). Хабарницький. Комірник був х а п т у р н и й, понався за хабарі (Ол.),

ХАХЕЛЬ, -ЛЯ. Чоловік легкої доведінки, розпусник. Б., Біл.

ХАХОНЬКИ, тільки мн. Безхурниці, веселий сміх. Б., Вас., К., Коб., Л., М., Ляхк., Ол., Орл., Н., П., Р., Св., С., Х. Та наша Галя люби х а х о н ь к и справляти (Киш.).

ХВАНД, -ДА (зменш. ХВАНДИК, -КА), заст. Складка на верхньому одязі, яка йде від талії вниз; фалда. Біл., Вас., Л., П., С. Колись дівчата ходили в басках з двома х в а н д и к а м и (Киш.).

ХВАТКА, риб. Прилад для ловлі рибм. Біл., Б., Бр., Ол., П., С., Коб., Л., К., Ол.

ХВАТКИ, -ТОК, тільки мн. Рогач, яким витягають сковороду з печі. Біл., Вас., Д., Орл.

ХЕНДЕЛИК. Див. ГЕНДЕЛИК.

ХИМОРОДЬ, -ДІ, заст. Придурювання, дивацтво, притворство, омуляція. Та не^н вдавайся до х и м о р о д і, нічого цим не^н виграєш (Ол.).

ХИРЯВИЙ. Див. ГИРЯВИЙ.

ХИХОЛ, -ЛА. Шноча зачіска. Накрутила х и х о л на голові й ходи, як та пава (Біл.). Пор. НАКРУТКА.

ХЛАМАТИ, несх. З жадність їсти їжу (переважно про тварин). Киш., Н., П. Як свиня гарно їсть, то какуть х л а м а е (Коб.). Пор. хЕ^нЛІПАТИ.

ХЛИСКАВКА. Те ж саме, що ЛЯПАВКА. Біл., П. Дай х л и с - к а в к у - мух пос^ню. Пор. ХЛОПАВКА.

ХЛОПАВКА. Те ж, що й ЛЯПАВКА. Б., Біл., Бр., Коб., Н. Пор. ХЛИСКАВКА.

ХЛОПЧАЧУР, -РА. Дівчина, яка своїми вчинками схожа на хлопця. Коб., Ляхк., Ол., П. Я їзду верхи на коні краще за хлопця. Тому мене звать х л о п ч а ч у р (Вас.).

ХЛІКА. Дошова, мокра погода; слякота. Б., Бр. Пор. ХЛЯКОЗА, НЕНОГІДЬ.

ХЛЯКОЗА. Мокра, дошова погода; сльота. Вас., П., С. Така надворі х л я к о з а, хоч не^н виходь (Киш.). Пор. ХЛЯКА, МОКВА.

ХЛЮБАТИ, несх., фам. Мадібно їсти з певним звуком. Ну що ти х л ь о б а е ш, як собака (Коб.). Пор. МЕГЕЛИТИ, ГЛИБАТИ.

ХЛЮСТ, -ТА. Хитра, скритна й чванлива людина; пройде світ. Б., П. Карпо такий х л ь о с т, злігався з сумнівними людьми (Ол.).

ХНЮБАЛО, зневажл. Нію. Хто це тобі х н ь о б а л о розбже (Коб.). Пор. ШНЮБЕ^нЛЬ.

ХОВАК, -КА. Дитяча гра (один жмуриється, а інші ховаються). Вас. ХОВАЧ, -ЧА. Коб. ХОВАНОК, -ЧКА. Ляшк., С. Давай пограємо в х о в а ч к а (Ол.).

ХОВАЧ. Див. ХОВАК.

ХОВАЧОК. Див. ХОВАК.

ХОДУТ. Див. ХО^уДУТУТ.

ХО^уДУТУТ, -ТА, орн. Олуд. Б., Біл., Вас., Орл., П., Р., Св., Х. На дереві х о ^у д у т у т намостив гніздо (Киш.). ХОДУТ. Н.

ХОРОМІЯ. Галас, крик. Підняда баба таку х о р о м і ю, що чути крик аж на сусідній вулиці (Киш.).

ХОХЛЯ, риб. Риболовецьке пристосування для ловлі риби під льодом. Коб.

ХРОПАК: \diamond ДАТИ ХРОПАКА. Спати з певним звуком (хропінням). Коб.

ХРУСТИКИ, частіше мн., кул. Вид печива. Б., Бр., Д., Орл., П. Люблю я їсти х р у с т и к и. Вони хрустять у роті (Коб.).

ХРІША (ХРІШКА). Свиня. Х р ы ш к а порила чуть не все подвір'я (П.).

ХРІК, -КА. Друга назва кабана. Б., Бр., Д., Коб., Л., Ол., Р., П., Св., С.

ХРЯЩОМ, присл. Безладно, в безпорядку. Біл., Вас., Киш., Л., С. У хаті безпорядок, все лежить х р я щ о м (Коб.).

ХУНДОСИТИ. Див. ГУНДОСИТИ.

ХУРУВАТИ. Возити різні вантажі і людей волами чи кінями ;
бути візником. Біл., Б., Д., Орл., Св., С., П., Х.

ХУХ (?), тільки у виразі **О НІ ХУХУ НІ ДУХУ**. Нічого немає,
холодно, ніякого тепла. Біл., Б., Бр., Вас., Д., Ол., Орл., П., Р., Св.,
К., Киш., Ляшк., Л., М.

Ц

ЦАРИК, -КА, іхт. Маленька річкова рибка, схожа на піскаря чи
на дубиря, сіренького кольору ; використовується для живця. П. Сьо-
годні ловилися тільки маленьки **ц а р и к и** (Коб.).

ЦАРИНА. Поле, покрите зеленими посівами. Біл., Вас., Коб., Ол.,
Н., С., Св. На крає **ц а р и н и** викопали колодязь (Киш.).

ЦЕ^МБЕ^МНИТИ¹, ВИ- Лаяти когось. Біл., Коб., Л., М., Ол., Р., С.,
Св. Я її так **в и ц е^М б е^М н и л а**, що аж чортам стало душно
(Киш.). Пор. **БИБАНІТУВАТИ**.

ЦЕ^МБЕ^МНИТИ². Литися, дзюрчати. П., С. Іван урізав палець,
кров **ц е^М б е^М н и т** із рани (Орл.).

ЦІД, -ДУ. Рідина (фермент), виготовлена з висівок ; запара.
К., Коб., Л., Н., Ол., Р., С., Св., Х. Виготовляли **ц і д** із вусі-
вок ; з тіста на **ц і д у** пекли паланиці (Киш.).

ЦІБРИТИ, С-, ПО- Красти, украсти. Біл., Б., Бр., Вас., Д., Коб.,
Ол., П., Св. У нашого діда злодії **с ц и б р я л и** колух (Киш.).
Пор. **СПУЛІТИ, ПОСПУЛІТИ, СТИРИТИ, СПАПАТИ**.

ЦИНДРА, ч. р. і ж. р., несх. Легковажна людина, вертихвіст (ка),
вітрогон. Вас., Коб., М., Ол., Н., Х., Р. Оце ще **ц и н д р я** - таке
було вихватитися слово на вертляву людину (Киш.).

ЦІЛЯКОМ, присл. Зовсім, до кінця, абсолютно. Біл., Б., Бр.,
Вас., Д., Коб., К., Л., М., Орл., П. Він мене **ц і л я к о м** залене
в могилу (Киш.).

ЦУБРИТИ, несх. Тягти що-небудь швидко, енергійно ; цупити.
Бр., К. Куди ти **ц у б р я ш** мій мішок хита? (Вас.).

ЦУРАТИСЯ : **О ЦУРАТИСЯ ХАТИ.** Обходити хату, не знатися
з людьми, які живуть у ній. І чого ти **ц у р а є ш с я** нашо?

х а т и, ніколи не заходив до нас (Ол.).

ЦУРПЕДИТИ. Тягти що-небудь. С. Пор. ЦУБРИТИ.

ЦУБЬКО. Друга назва собаки. Б., Бр., Д., Вас., Коб., Л., М., Н., Ляшк., Ол., Орл., П., Р., Св., С., Х. Пор. ГАРКО.

ЦУПАТИ, С-, ПО-. Доїти корову, козу чи вівцю. Біл., Бр., Вас., Коб., Д., Ляшк., Ол., Р., С., Св., Х. Я вже вівці о ц я п а л а (Киш.). Пор. (С) ЦУРКАТИ.

Ч

ЧАБАК, -КА, іхт. Дуже великий ляц. Б., Біл., Вас., Киш., К., Коб., П.

ЧАПА (зменш. ЧАПКА), с.г. Сапа, сапка. Бр., Вас., Д., М., Ляшк., Ол., П., Р., Св. Принеси мені з комори ч а п у (Киш.).

ЧАПАТИ, ПО-, ПЕРЕ-, ПРО-, с.г. Полоти чапов (сапов). Бр., Ляшк., М., Ол., П., Р., Св. Піду і п о ч а п а ю трохи на горолі (Киш.).

ЧАПИНС, с.г. Ручка, держак у чапи. Д., Киш., Ляшк., М., Орл., К., Св. Добре ч а п и л о у моєї чапи (Ол.).

ЧАПКИЙ (про людину). Нечистий на руку, крадливий. Біл., Б., Ол., П., Св., С. Та він такий хлопець ч а п к и й, що не клади нічого близько, а то вкраде (Киш.).

ЧАПЛІН. Прилад, яким витягають сковороду та інший посуд з печі. Бр., Коб., П., С.

ЧАРУПИНОЧКА. Маленька чарка. Б., Бр., Вас., Орл. Налий мені горілки хоч ч а р у п и н о ч к у (Киш.).

ЧВАЛУВАТИСІ (про людину). Те саме, що й МАКУХУВАТИИ. Д.

ЧЕКМЕН, -НА, заст. Чоловічий верхній суконний оляг. Б., Киш. Колись було шили ч е к м е н з овечого сукна з височеньким комірцем (Св.).

ЧЕЛЯДЬ, -ДІ, зб., заст. Молодь. Киш., П., Св. Старі й тепер кажут на молодь - ч е л я д ь (Ол.).

ЧЕНЧИК, -КА. Невелика муха, що водиться в лузі. Вас., Коб., Л., К., Ол., Біл., Б., Св., С.

ЧЕНА. Корч на дні річки, за який чіпляється риболовецька сітка. Ол., Д., Б., Х. ЧІПА. Біл., Коб., С.

ЧЕПІЛЬ, -ЛЯ. Поганий тупий ніж з дерев'яною ручкою, яким об-
стругають глину на стінах, чистять взуття тощо. Біл., Кш., Д.

ЧЕРПАЛО. Велика розливна ложка, оподоник. Б., П. Поклади оте
ч е р п а л о у мисник (Коб.). Пор. ПОЛОНИК.

ЧІБРИК, -КА. Комаха, на яку ловлять вудкою рибу. Вас.

ЧИВЕ^ИРНОГІЙ. Кривоногий. І чого ти, Іване, ходиш, як той
ч и в е ^И р н о г и й (К.).

ЧИРЯК: ◊ СИДИТИ, ЯК ЧИРЯК НА МЗИЦІ. Небажання терпіти при-
сутність непрямної особи. Пришла Муся та й с и д и т ь, я к
т о й ч и р я к к а я в и ц і (Коб.).

ЧИСЛЕНИК, -КА, заст. Друга назва календаря. Вас., Д., Коб.,
Ляшк., Орл.

ЧІПА. Див. ЧЕПА.

ЧОБЪУТИЙ, зневажл. (про людину). Ненормальний, психічно хво-
рий. Б., Біл., Бр., К., Ляшк., Орл., П., С. Пор. ПОМАХАНИЙ.

ЧОКОМ, присл. Усе, разом, цілком, повністю. Біл., Бр., Вас.,
Л., Коб., Ол., П., Р., С. Н ч о к о м продав кавуни на баштані
(Кш.). Пор. ГЕПТОМ, ЛОСКОМ.

ЧОРНА БОЛІЗНЬ, мед. Падуча хвороба, епілепсія. С., Св. Хіба
ти не знаєш: у Сидора ч о р н а б о л і з н ь (Біл.). Пор.
ПЕРЕХІД.

ЧОРНОБРИВЦІ, переважно мн., перен. Святкові чоботи з кольоро-
вими халявами і чорними передами. Орл.

ЧОРТИЛЕХНУТИ(СИ). Упасти. Бр., Д., К., Орл., Р., С., Х. Пор.
ГРОХНУТИ(СИ).

ЧОТИРИРІЖКОВІ (вила), мн., с.г. Вила з чотирма ріжками. К.

ЧОТИР'ЯКИ, мн., с.г. Вила на чотири ріжки. С.

ЧУБРЯКА. Довгий чуб., чуприна в людях. Вас., Ол., Х. Обріж
собі оту ч у б р я к у, бо вже виросла, як у того попа (Кш.).

ЧУТУНОК, -НКА. Чавунний горщик, казанок. Б., Бр., Вас., Д.,
Ляшк., Орл., П., Св.

Ш

ШАЛИНА. Жердина, якою огороджують невелику ділянку толоки. Ол.

ШАНЕЦЬ, -НЦЯ. Нагода, вдалині час. Бр., Св. Оце якраз ша -
н е ц ь зроби́ти цю роботу (Л.).

ШАНЬКА, с.г. Торбинка для годівлі коней переважно вівсом. Б.,
Біл., Вас., Д., К., Коб., Л., Н., Ол., Орл., П., С., Св. Насип вівса в
ш а н ь к у і повісь її коневі на голову (Киш.).

ШАТИРИТИ, ПО-. Шукати. Бр., Біл., Д., Л., Св., С., Х., Вас., Коб.,
Л., Ол. Шо ти там, у сінях, ш а т и р и ш ? (Киш.).

ШАШОК, -ШКА, частіше мн., етн. Комаха, яка живиться шерстю;
міль. Бр., Вас., Д., Дяк., Орл., П., Св., Х. Ш а ш к и дуже пошети-
ли шерстяний платок (Киш.).

ШВИДКА, тільки одн. Понос, пронос, розлад шлунка. Бр., Вас.,
Д., Коб., Л., Дяк., М., Н., Ол., Орл., Р., С., Св., Х. Хлопця раптом
ш в и д к а напала. ◊ ШВИДКА НАСТЯ. А щоб тебе ш в и д к а
Н а о т я напала (Коб.). Пор. БІГУНКА.

ШВИРКА, тільки одн. Товсті дрова довжиною в один метр. Біл.,
Вас., Киш., Коб., Л., С., Св. Оце купила ш в и р к и два скла-
дометра (Ол.).

ШЕ^МЛУХА. Див. ШУЛУХА.

ШЕМЕХ, -ХА, тільки одн. Перші тоненькі, невеличкі крижини
на поверхні води перед льодоставом; шерех, шуга. Біл., Ол.
Ш е м е х іде на річці - ніяк їхати човном (Киш.).

ШКАНДУЛЬКА, ч.р. і ж.р. Так звуть людину, що шкандибає. Біл.,
Л., Ол. Ш к а н д у л ь к а вже пошкандибав додому (Б.).

ШКАРБУНИ, переважно мн. Старі, драні, зношені чоботи або
черевики. Б., Бр., Біл., Вас., К., Коб., Л., Дяк., М., Ол., С., Св., П., Х.
В ш к а р б у н а х я проходила весну й ціле літо (Д).

ШЛЯГА. Великий дерев'яний молот; довбня. Коб., Л., Ол., Н. Кіл-
ки для тину забивали ш л я г о ю. Дурний, як ш л я г а (Киш.).

ШЛЬОНДРИ, -ІВ, тільки мн. Хатні легкі черевики, тапочки. Ма-
ма купила собі ш л ь о н д р и (Коб.).

ШЛЬОРИ, -ІВ, тільки мн., заст. Взуття без закаблуків. Біл., Б.,

Бр., Вас., Д., Л., Ляхк., Ол., П., Х. Колись чоловіки ходили в ш л ь о р а х (Киш.).

ШЛЬОПАНЦІ. Див. ШЛЬОПКИ.

ШЛЬОПКИ, мн. Легкі домашні черевки, переважно без закаблуків. Св. ШЛЬОПАНЦІ. Вас.

ШМАЛЯТИНА. Запах горілого, смаленого; смалятина. Б., Бр., Біл., Вас., Д., Коб., Киш., Л., М., Ляхк., Н., Орл., П., Р., С., Св., Х. До самого вечора чути було ш м а л я т и н у після пожару (Ол.).

ШНОБЕЛЬ, -ЛЯ, зневажл. Друга назва носа. Ось подивись, який в нього ш н о б е ль (Коб.). Пор. ХНЬОБАЛО, СЯКАЛЬНИК.

ШТАПУВАННЯ. Вид шиття голков на полотні. Киш.^а

ШТАПУВАТИ. Шити руками на полотні штапуванням. Киш.

ШТИКОВКА. Див. ШТИХОВКА.

ШТИМ, -МУ (зменш. ШТИМОК, -МКА). Коротка шерсть (вовна), що залишається після чесання на гребні у вигляді вичісок. Киш., К., Орл., С.

ШТИРЯ. Безплідна віщя, Б., Біл., Киш., Д., Орл., Ол., Вас., Л., Н., П.

ШТИХОВКА (лопата), заст., о.г. Рівна лопата, якою копають землю. Б., Вас., Д., Коб., К., Киш., Л., Ол., Орл., П., Р., Св. ШТИКОВКА. Бр.

ШУЛЕНИКИ, -КІВ, переважно мн., кул. Прісні коржі з медом і маком; шулики. Б., Коб., Д. Часто годувала нас мати ш у л е н и к а м и (Киш.).

ШУЛУХА. Відходи від проса і іншого зерна. Б., Х. Ой, скільки ш у л у х и відійшло від проса (Біл.). ШЕШЛУХА. П.

ШУЛЬГА, ч.р. і ж.р., заст. (про лядину). Лівша. Біл., Б., Киш. Я роблю все лівою рукою, за це ме^не дід звав ш у л ь г о ю (Коб.).

ШУШВАЛОК, -ЛКА, ірон. Невеликого росту дитина. Б., Вас., Киш., Коб., Ол., Ляхк., П., Св.

Щ

ЩЕБРЕЦЬ, -РЕЦЬ, бот. Дикоростуча на піскуватих ґрунтах медоносна рослина, що має приємний запах; чебрець. Б., Вас., Д., К., Орл., Ол., С., Св., Х. У нас на кучугурах росте ще б р е ц ь (Киш.). ЩЕБРЕЦЬ. Д., Н.

ЩЕБРЕЦЬ. Див. ЩЕБРЕЦЬ.

Д

ДЖИТИСЯ, ЗА-, безос. Такий стан погоди, коли на небі з'являється мла чи дямка. Бл., Бр., Ляшк., М., Н., П., Р., С., Св., Х. Вже небо на заході з а в ж и л о с я (Ол.).

ДЛАВИЙ (про людину), рідк. Слабосильний, безсильний, слабий. Б., Біл., Ол., П., Св., Х. Після хвороби мій сусід став таким д л а в и й (Киш.).

ДПАНКА, заст. Їночий одяг на ваті, має 5-9 фалд, 3 гудзюки ззаді. Вас., Д., Ляшк., Ол., Орл. Дівчиною і я носила д п а н к у. Тепер такої одежі не має (Киш.).

Я

ЯВДОШКИ, іхт., переважно мн. Дрібненькі рибки, подібні до в'днів. Б., Біл., К., Н., С., Св., Х.

ЯГОДНИ. Назва вишневого саду; вишник, вишняк, ягідник. Бр., Д., К., Орл., Св.

ЯДЕРНИЙ (про погоду), заст. Свіжий, холоднуватий. Коб., Ляшк., Р. Я д е р н и й сьогодні ранок (Киш.).

ЯДЕРНО, присл. Свіжо, холоднувато. Д., К., Киш., Коб., Ляшк., Орл., С. Вечером було я д е р н о (Р.).

ЯЗИКАНЬ, -НН. Той, що любить багато говорити, сперечатися, сваритися. Б., Біл., Коб., П. Пор. ТРЕПЛО, БАЛАКАРЬ.

ЯКІРЕЦЬ, -РЦЯ. Прилад, яким витягають з колодязя спущене відро. К. Пор. ДРАЧОК, КІШКА.

ЯНДАЛА, заст. Велика кухонна миска. Колись було, сімня Їла борщ з однієї я н д а л и (Киш.).

При укладанні цього діалектного словника в запланованому розмірі залишилася невелика кількість діалектних та розмовних застарілих слів, які мають певний інтерес. Ми вирішили помістити їх в додатку до словника.

БЕ^ИШИХА, мед. Хвороба шкіри; рожа. Б., Біл., Бр., Вас., Д., К., Коб., Л., Ляшк., М., Н., Ол., Орл., П., Р., С., Св., Х. У дитини на руці - б е ^И ш и х а (Киш.).

ГІМНЯШОК, - ШКА. Кал, ескременти. Бр., Д., Киш., Коб., Ол., Орл., П.

ГОЙДАЛКА. Колиска, Діти дуже люблять колихатися на г о й - д а л ц і (П.).

ГОРІШНЯК, -КА. Східний вітер. Орл. Ой який холодний г о р і ш н я к повіяв сьогодні зі сходу (Д.).

КОЙ-ДЕ, прксл. Де-не-де. Біл., Б., Вас., К., Коб., Ляшк., М., Ол., П., С., Св. Після поліття к о й - д е поостава-лося на ниві (Киш.).

КОЛДОБИНА. Яма, заглиблення у землі, заповнене водою, брудом. Біл. Будь обережний, щоб не впав в оцю к о л д о б и - н у (Коб.).

КОМОЧОК, -ЧКА. Жмуточок, грудочка, влбочок. Біл., Б., Бр., Вас., Коб., Ол., П., Св., Х.

МАЙДАН, -НУ. Площа, де грають діти дитячого садка. Б., Бр., Д., К., Орл., П., Р., Св., С.

МОСКОВКА. Жіночий чи чоловічий одяг на ваті. Біл., Л., Св., С. МОСКОВИЧКА. Бр., Вас., П. У нас у се^Илі люди ходили в м о с к о в я х (П.).

НАДОУДЛИВИЙ (про людину). Надокучливий, який набридає овоґми діями, вчинками тощо. К., Коб., Л., Ол., П., Р., Біл., Б., Св., С. Який же ти н а д о у д л и в и й - все окитиш та скиглиш (Киш.).

НАПОСУДИТИСЯ. Відчувати невдоволення чимось; насупи - тись. Р.

ОБІЩАТИ, ПО- . Обіцяти. Біл., Б., Бр., Ляшк., Орл., П., Р., Св., Х. Він п о о б і щ а в дати нам цікаву книгу (Ол.).

ОКРАВКА, заст. Дюмотканний шерстяний жіночий пояс у три пальці шириною; крайка. Вас., Д., Орл., П. Колись ткали

записки, якими жінки обгорталися, а о к р а в к а м е під-
перізувалися (Киш.).

ПІДЗОРНИК, -КА. Те саме, що покривало, яким покривають
кровать. Орл. На кроваті лежить гарний п і д з о р н и к
(Біл.).

ПОВЗУНЕЦЬ, -НИЦЯ. Бот. Хатні квіти. Орл.

ПОВИТНИК, -КА. Головний убір, схожий на капор. Вас., П.

ПОМІТКА, частіше мн. Дитяча гра. Біл., Б., Коб., С.

ПРИХИСТИТИСЯ. Знайти притулок, схованку, сховатися. Де б
нам п р и х и с т и т и с я від дощу? (Киш.). Оце на старісті
і п р е х и с т а в с я у дочки (Св.).

ПТАХАРКА. Жінка, що доглядає курей; птахівниця. Се^м-
стра моя ро^м п т а х а р к о ю в Вашому радгоспі (К.).

СЕМІРКА, заст. демотканне товсте полотно. Б., Вас.,
К., Киш., Ол., Орл., С. З полотна с е м і р к и шили
колись спідні сорочки (Св.).

СЛУХ"ЯНИЙ. Чоловік, який слухається других, покірний,
послушний; слухняний. Орл., Ол. Сини в нього с л у х " я -
н і і покірні (Киш.).

СТЯЖИНА, буд. Переклада на кроквах даху. Не забудь
добре прибити с т я ж и н у до крокви (Вас.).

ТВАРЬ, -РІ, тільки одн. Те, що є тварина, худоба, ско-
тина. Бр., Д., Орл., П., Р., св., С., Х.

ТОВЧОНКА, кул. Те саме, що и т о п т у х а. П.

ТІРУТІ, дит. Гуляти. Біл., Б., Д., Л., Ол., Вас., К.,
Коб., дял., М., Н., Орл., П., Р., С., Св., У.

ХВАСТУНИ, -НІВ, мн., бот. Хатні квіти. Н., Орл., П. На
підвіконці стояли х в а с т у н и, скоро вони будуть цвіс-
ти (Д.).

ХОД, -ДА (зменш. ХОДОК, -ДКА), о.г. Віз на залізних
осях, без ящика. Біл., Киш., Коб., К., Л., П.

ЧВАГА, ч.р., ж.р. Надокучлива людина. Вас., Д. Як уже

набридла мі⁶ні оця дитина — та ж чвара (Киш.).

ЧИРГІКАТИ. Невправно, погано грати на гармоніюї; триндікати. Киш., Б., Вас., Д., Коб., Л., Ол., Орл., Р., П., Св., С., Х.

ЩАБЛІТИ, — ТІВ, тільки мн. Легкі літні черевичі (К.).

ЯЗИКАТИ: \diamond ЯЗИКАТА ФЕСЬКА. Людина, що любить багато (швидко) говорити, спречати(ся), сваритися. От уже розбалакалася Мотря, як та язиката Феська (Ол.).

ЯРИЖНИК, —КА, заст. Великий п'яниця, гультай. Б., Біл., С., Х. Ех ти ж, ярижник, напився до ригачки (Киш.). По алкаш.

ЯРКА (зменш. ЯГОЧКА). Молода ягниця (віком після одного року), яка ще не ягнилася. Бр., Вас., Д., Киш., Коб., Л., Орл., П. Прр. ЯРЧА.

ЯРЧА. Ягня віком не більше року. Киш., Коб., Л., Ол., Орл., Св.

ЯСА, тільки одн., заст. Розгомос, чутка; \diamond ПУСТИТИ ЯСУ. Пустити чутку, плітку. Вас., Киш., М., Ол., С., Х.

ЯТРИЦЯ. Рана, яка не загоюється. Ляшк., С., П. Як мені надохла оця ятриця (Орл.).

Матеріали "Словника діалектної лексики сіл південно-східної Полтавщини", маючи велику наукову цінність, можуть бути використані не тільки вченими-мовознавцями в історико-лінгвістичних дослідженнях та укладанні діалектного словника української мови, а й студентами-філологами при вивченні української діалектології, зокрема діалектної лексики.

На матеріалі словника студенти українського відділення можуть виконувати ряд дипломних і курсових робіт.

Тема дипломних робіт

1. "Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини", його склад і принципи побудови.
2. Семантичні групи лексичних діалектизмів у словнику.

Тема курсових робіт

1. Діалектизми на означення флори і фауни в словнику.
2. Діалектні омоніми й омоніми у словнику.
3. Варіантність діалектних слів у словнику.
4. Діалектні фразеологізми в словнику та їх структурні і семантичні особливості.
5. Діалектні слова словника на означення хатніх предметів і їх семантика.
6. Діалектизми на означення назв людини і частин її організму в словнику.
7. Діалектизми словника, що означають назви домашніх тварин, птахів і атрибутів, пов'язаних з ними.
8. Лексичні діалектизми словника, що характеризують фізичні і моральні риси й особливості людини.
9. Діалектизми словника з погляду їх словотворення.
10. Діалектизми словника на означення одягу та взуття.
11. Діалектизми словника з погляду граматичної структури.
12. Діалектизми словника на означення побуту людей.
13. Діалектизми словника на означення діяльності людини.
14. Діалектизми словника на означення назв явищ природи.
15. Діалектизми словника на означення процесу їжі, пиття та різних страв і харчових продуктів.

З М І С Т

Передмова	3	Н	56
Словник		О	62
А	8	П	65
Б	9	Р	77
В	15	С	79
Г	21	Т	84
Ґ	25	У	86
Д	26	Х	87
Ж	30	Ц	90
З	31	Ч	91
И	38	Ш	93
І	38	Щ	95
К	38	Ю	95
Л	47	Я	95
М	51	Додатки	96

Темплан 1990

Андрей Тимофеевич Сизько

Словарь диалектной лексики говоров
сел южно-восточной Полтавщины
/на украинском языке/

Редактор В.М.Плавстун
Техредактор В.А.Усенко
Коректор Л.П.Небогатова

Підписано до друку 30.ІІ.89. Формат 60 x 84/16. Папір друкарський.
Друк плоский. Умов. — друк. арк. 5,81. Облжк.—вид. 5,04. Тираж 300 прим.
Заказ №420. Ціна 15 к.

Редакційно-видавничий відділ ДУ, 320625, МСП, м. Дніпропетровськ-10,
пр. Гагаріна, 72.
Ротапринт ДУ, 320110, м. Дніпропетровськ, вул. Казакова, 4 а

